

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Lukáš Gerle

**Právní a ekonomické aspekty přímých zahraničních
investic s přihlédnutím k Egyptu**

Legal and economic aspects of foreign direct investment
considering Egypt

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. PhDr. Ilona Bažantová, CSc.

Katedra národního hospodářství

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 8. 6. 2016

Prohlašuji, že předloženou diplomovou práci jsem vypracoval samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Lukáš Gerle

Poděkování:

Na tomto místě bych rád poděkoval doc. JUDr. PhDr. Iloně Bažantové, CSc. za souhlas s vedením diplomové práce, ochotu, cenné rady, připomínky a podporu během její přípravy. Dále mé poděkování vyjadřuji celé své nejširší rodině za podporu během studií.

Obsah

Úvod.....	6
1. Povaha a význam přímých zahraničních investic	9
2. Definice investice	15
2.1 Nepřímé investice.....	15
2.2 Přímé investice	16
3. Definice investora	20
4. Dvoustranné dohody o ochraně a podpoře investic	22
5. Zahraniční investice a jejich úprava na mnohostranné úrovni	24
5.1 Neúspěšné pokusy o mnohostrannou dohodu a MAI.....	24
5.1.1 Multilateral Agreement on Investment (MAI).....	25
5.2 Význam Lisabonské smlouvy pro zahraniční investice	26
5.3 Mnohostranné dohody na ochranu a podporu investic a mezinárodní organizace působící v investiční oblasti	28
5.3.1 Úmluva o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států.....	28
5.3.2 Úmluva o Mnohostranné agentuře pro investiční záruky.....	28
5.3.3 Dohoda o obchodních aspektech investičních opatření	30
5.3.4 Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj	31
5.4 Význam soft law pro zahraniční investice	32
6. Standardy zacházení s investicemi	34
6.1 Rozbor jednotlivých standardů.....	35
6.1.1 Standard spravedlivého a rovnoprávného zacházení	35
6.1.2 Mezinárodní minimální standard	37
6.1.3 Plná ochrana a bezpečnost	37
6.1.4 Zákaz svévolných a diskriminačních opatření	37
6.1.5 Národní zacházení.....	38
6.1.6 Doložka nejvyšších výhod	38
7. Příčiny investičních sporů.....	41
7.1 Vyvlastnění.....	42
7.2 Regulační opatření.....	44
7.3 Nepřímé vyvlastnění a další druhy omezení zahraničních investic	45

8. Řešení investičních sporů	46
8.1 Spory mezi hostitelským státem a investorem	46
8.2 Spory o výklad BITs	49
9. Egyptské investiční prostředí	51
9.1 Politické turbulence poslední dekády a jejich následky	51
9.2 Charakteristika egyptského hospodářství	53
9.2.1 Egyptské obyvatelstvo – levná pracovní síla a odbytiště výrobků?	53
9.2.2 Struktura a výkon egyptského hospodářství	54
9.2.3 Egyptská ekonomika v číslech a její současné problémy	57
9.3 Vliv politických turbulencí na zahraniční investice v Egyptě	61
10. Investice v Egyptě a jejich právní úprava	64
10.1 Pozitiva egyptského investičního prostředí	64
10.2 Negativa a rizika egyptského investičního prostředí	67
10.3 Investičně zajímavé obory egyptské ekonomiky	71
10.3.1 Ropa, zemní plyn a další nerostné suroviny	71
10.3.2 Energetika a stavební sektor	72
10.3.3 Suezská zvláštní ekonomická zóna a další možnosti pro zahraniční investory	74
10.4 Právní úprava zahraničních investic v Egyptě	75
10.4.1 Egyptský investiční zákon	77
10.4.2 Egyptské zvláštní ekonomické zóny	81
Závěr	86
Seznam zkratk	88
Seznam grafů a tabulek	89
Seznam použité literatury	90
Klíčová slova	103
Abstrakt	104

Úvod

Téma přímých zahraničních investic jsem si zvolil proto, že jsou jedním z klíčových hnacích motorů v moderní globalizované ekonomice. Zahraniční investice mají navíc řadu přímých i nepřímých dopadů na hostitelskou ekonomiku, které ovlivňují splnění většiny cílů hospodářské politiky daného státu. A samozřejmě, tak jako každý ekonomický fenomén, přinášejí s sebou kromě potenciálních pozitivních přínosů i mnohá rizika.

Jedním z rizikových aspektů investic v zahraničí je pro investora právě změna politického režimu. Mnoho mezinárodních dohod na ochranu a podporu investic (angl. bilateral investment treaty, dále též jen „BIT“) na toto ve svých ustanoveních pamatuje, jak se však k tomuto problému staví praxe, je otázka druhá.

V kontextu Arabského jara a následného dění v arabském světě, jsme mohli poznat nový trend týkající se i investic. Staré politické režimy podporované především Západem byly svrženy, a jaký osud potkal investice? Byly dodržovány BITs? Nebo byly finanční prostředky v rozporu s mezinárodními dohodami znárodněny bez náhrady, či úplně zmizely v nenávratnu? Jak nakládají nové porevoluční administrativy se závazky z investic? Na tyto a mnohé další otázky bude třeba v budoucnu odpovědět. Již v současné době však probíhají mnohé investiční spory a jejich urovnání a odstranění napáchaných škod potrvá ještě dlouho.

Jedním z mnoha příkladů států, které na vlastní politické turbulence doplatily nejvíce v oblasti přístupu k zahraničním investicím, je právě Egypt. Egyptu se v minulých letech dařilo vyprofilovat jako stabilní rozvíjející se ekonomice a to s sebou neslo mohutný příliv zahraničních investic. Revoluční události z přelomového roku 2011 a následný vývoj měly značně negativní dopad na přísun zahraničních investic, který se prakticky zastavil.

Důvodů, proč řada investorů pozastavila, odložila nebo zrušila své investice do Egypta, je řada. Mezi hlavní problémy, přetrvávající částečně i do současnosti, patří především nejistota ohledně dalšího politického a bezpečnostního vývoje a obavy o budoucnost egyptské měny. Investory pak také odrazuje přebujelá státní administrativa a korupce, která je v Egyptě patrná. Prezidentské volby z května 2012 sice přinesly jisté uklidnění, nicméně události ze závěru téhož roku (prezidentské dekrety následované vlnou odporu a hrozby generálních stávek) znamenaly těžkou ránu pro renomé Egypta

jako solidního partnera pro zahraniční investory. Po odstranění Muslimského bratrstva z vládních pozic v roce 2013 a nástupu nového prezidenta Sísího v květnu 2014 se Egypt začíná postupně stabilizovat. Příkladem z poslední doby může být mezinárodní investiční konference v egyptském letovisku Šarm aš-Šajchu z března roku 2015, která měla přilákat nové investory do údajně bezpečných egyptských investičních vod.

A právě z výše zmíněných důvodů, a také vzhledem k omezenému rozsahu práce, se autor rozhodl zaměřit svoji pozornost na Egypt a jeho investiční klima.

Cílem diplomové práce je blíže seznámit s problematikou přímých zahraničních investic a zmínit jak jejich ekonomické aspekty, které napovídají mnohé o potenciálním výnosu investice, tak aspekty právní, od kterých se posléze odvíjí ochrana výnosů před mnohými administrativními i faktickými nebezpečími.

Konkrétním přínosem práce pak může být analýza egyptského právního prostředí, týkající se mezinárodních investic a jeho investičního klimatu obecně. A vzhledem k rostoucímu objemu investic českých společností v oblasti pak také určitá doporučení pro investory české. Autor se totiž domnívá, že Egypt se svými 90 miliony obyvatel má právě pro zahraniční investice veliký potenciál. A to ať již z hlediska odbytiště, či jako zdroj levné pracovní síly.

Z hlediska vědeckých metod je v práci použita deskriptivní metoda při výkladu obecných pojmů a stanovení teoretických východisek práce. Dále je použita komparativní metoda při porovnání obecné mezinárodní smluvní úpravy a konkrétních bilaterálních mezinárodních dohod uzavřených ČR a Egyptem. A v neposlední řadě je zde také analytická část vědecké práce věnující se bližšímu seznámení se s egyptskými předpisy, týkajícími se úpravy přílivu mezinárodních investic a jejich administrativnímu a institucionálnímu zakotvení v egyptském právním systému.

Co se struktury práce týče, první kapitola blíže seznámí s povahou a významem přímých zahraničních investic ve světové ekonomice. Další dvě kapitoly se budou zabývat pojmy investice a investor jak z ekonomického, tak právního hlediska. Právě vymezení těchto dvou pojmů bývá v mezinárodních dokumentech jedním z klíčových prvků, určujících rozsah práv a povinností podle mezinárodních dohod na ochranu investic.

Čtvrtá kapitola se bude věnovat pro investice významné právní úpravě, a to dvoustranným dohodám o ochraně a podpoře investic. Pátá kapitola pak v této návaznosti

osvětlí problematiku druhého, neméně významného typu smluv, kterými jsou mnohostranné mezinárodní smlouvy týkající se investic. Zde budou zmíněny jednak neúspěšné snahy o vytvoření univerzální multilaterální dohody týkající se mezinárodních investic, dále vliv Lisabonské smlouvy na zahraniční investice, dílčí dohody v oblasti mezinárodních investic a organizace působící v oblasti mezinárodního investičního prostředí. Kapitola šestá potom přiblíží problematiku standardů zacházení s investicemi. Sedmá kapitola rozebere nejčastější příčiny investičních sporů a osmá, poslední kapitola teoretické části, nabídne jejich řešení.

Praktická aplikační část práce se bude již blíže věnovat konkrétní analýze na příkladu Egypta. Devátá kapitola se zabývá egyptským investičním prostředím. V rámci této bude nastíněn vliv politických turbulencí na přímé zahraniční investice v Egyptě a charakterizováno egyptské hospodářství i s jeho aktuálními problémy. Poslední kapitola se již bude zabývat čistě investicemi v Egyptě a jejich právní úpravou. Ve svém rámci představí nejprve pozitiva a negativa egyptského investičního prostředí a nastíní i případná rizika. Dále nabídne investičně zajímavé obory egyptské ekonomiky a v posledních dvou podkapitolách blíže rozebere egyptský investiční zákon a systém zvláštních ekonomických zón.

1. Povaha a význam přímých zahraničních investic

V následující kapitole budou představena obecná východiska, vysvětlující proč jsou přímé zahraniční investice (dále také jen „PZI“) v dnešní době tak významné. Dále přiblíženy na jedné straně motivy investorů pro investice v zahraničí a na druhé straně motivy hostitelských států pro přijímání zahraničních investic na své půdě. A v neposlední řadě také ilustrován jejich význam na tom, jaký boom zaznamenaly PZI v posledních dvou dekadách.

S aktuálně probíhající globalizací a liberalizací celosvětové ekonomiky nabývají v rámci pohybu mezinárodního kapitálu na významu právě i přímé zahraniční investice. Nejvýznamnějšími hráči v této oblasti bývají v současné době transnacionální korporace (dále také jen „TNK“), mající dostatečné finanční prostředky pro investice do podnikání i v jiných, než svých mateřských zemích. Hovoří se v tomto důsledku leckdy i o přerozdělení moci mezi státy a nadnárodními korporacemi, často i ve prospěch TNK. Snaha o vytvoření výhodných podmínek pro přímé zahraniční investice často totiž dostává přednost před ostatními cíli států, jako například v oblasti životního prostředí, či sociální oblasti.¹

Ačkoli jsou bez pochyby nejvýznamnějšími hráči v této oblasti právě výše zmiňované nadnárodní korporace, při pohledu na definici investora dle dokumentů Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (dále též jen „OECD“) je zde však široká paleta potenciálních subjektů. Jedná se též o fyzické osoby, skupiny sdružených fyzických osob, podniků zapsaných nebo nezapsaných v obchodním rejstříku, veřejné či soukromé podniky, i státní orgány a další subjekty a jejich vzájemné kombinace.²

Důvody zahraniční investorů pro jejich vstup do ekonomiky hostitelské země bývají mnohé. Zpravidla se jedná o zvýšení odbytu zboží, konkurenceschopnosti, proniknutí na nové trhy či využití levné pracovní síly ke snížení nákladů na výrobu.³ Typicky právě velké zásoby přírodních zdrojů byly historicky prvním důvodem přímých

¹ KUNEŠOVÁ, Hana; KOCOUREK, Aleš; BEDNÁŘOVÁ, Pavla; CIHELKOVÁ, Eva; NOVÝ Miloš. *Světová ekonomika: nové jevy a perspektivy*. 3., přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-502-2., str. 27-29

² *OECD Benchmark Definition of Foreign Direct Investment* [online]. 4. ed. Paris: Organization for Economic Cooperation and Development., 2008 [cit. 2016-03-13]. ISBN 978-926-4045-736. Dostupné z: <http://www.oecd.org/daf/inv/investmentstatisticsandanalysis/40193734.pdf>, str. 49-50

³ ŠTURMA, Pavel; BALAŠ, Vladimír. *Mezinárodní ekonomické právo*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013. Beckova edice právo. ISBN 978-80-7179-069-3., str. 306

zahraničních investic společností. Jako příklad může posloužit těžba mědi a jiných kovů v Latinské Americe, zlata v Africe nebo ropy na Blízkém východě. Investice do těžby nerostných surovin byly obvyklé již v druhé polovině 19. století a nadnárodní společnosti podnikající v této oblasti patří dodnes mezi největší ve svém oboru.⁴ Z finančního hlediska pak může být důvodem pro PZI i využití lepších daňových podmínek, snížení devizového rizika či následování obchodních partnerů.⁵

Na druhé straně motivy států pro přijetí investic ze zahraničí jsou též různorodé. Jak uvádí Kunešová: „*Hostitelská země zpravidla od PZI očekává zvýšení zaměstnanosti, růst produkce, přístup na nové trhy, transfer nových technologií a celkové oživení regionu. Z těchto důvodů se hostitelské země snaží vytvořit pro zahraniční investory příznivé podmínky (např. investiční pobídky) a díky nim získat přímé zahraniční investice.*“⁶

Samotné zahraniční investice mají často významný vliv na hostitelskou ekonomiku z více hledisek. Investice, kromě výše zmíněných očekávaných pozitiv, mohou přinášet i důsledky negativní. V ekonomice přijímajícího státu často dochází ke konkurenčním střetům mezi silným zahraničním investorem a slabšími domácími subjekty. Hostitelské státy by si měly uvědomit, že zahraniční investoři nevstupují do země s cílem podpořit její ekonomiku, ale proto, aby dosáhli vyššího zhodnocení svého kapitálu. Nemohou tedy proto automaticky předpokládat, že zájem potenciálních investorů se vždy kryje s ekonomickými zájmy hostitelské země nebo regionu. Zahraniční investor důkladně prověřuje zamýšlený investiční projekt a do podniku nevstupuje jako jeho zachránce. Naopak vstoupí pouze tehdy, bude-li pro něj investiční projekt potenciálně ziskový. V ekonomicky slabých zemích může vlivem PZI docházet k často i k restrukturalizaci ekonomiky a k výslednému zhoršení celkové ekonomické situace. Vyšší tok přímých zahraničních investic má navíc také významné dopady na vývoj kurzu měny hostitelského státu. Příliv přímých zahraničních investic vede k růstu

4 KRPEC, Oldřich; HODULÁK, Vladan. *Politická ekonomie mezinárodních vztahů*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2011. ISBN 978-80-210-5481-3., str. 212

5 DURČÁKOVÁ, Jaroslava; MANDEL, Martin. *Mezinárodní finance*. 4., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Management Press, 2010. ISBN 978-80-7261-221-5., str. 271

6 KUNEŠOVÁ, Hana; KOCOUREK, Aleš; BEDNÁŘOVÁ, Pavla; CIHELKOVÁ, Eva; NOVÝ Miloš. *Světová ekonomika: nové jevy a perspektivy*, str. 64

poptávky po měně státu, kam se investuje. To vede k tlaku na zhodnocování národní měny, což přináší nepříznivé důsledky především pro exportéry.⁷

Klasická ekonomická teorie zahraničních investic⁸ vždy nekriticky a jednostranně zdůrazňovala pouze výhody, které zahraniční investice přinášejí pro hostitelskou zemi. Nejsilnějším argumentem byl příliv zahraničního kapitálu do země. Jakmile je totiž cizí kapitál investován do průmyslových podniků v hostitelské zemi, domácí veřejný kapitál může být využit pro veřejně prospěšné účely. Dalším důležitým důvodem byl přísun nových technologií a vytvoření pracovních míst, která by bez mezinárodní investice nevznikla.⁹ Díky tomu je poté nasnadě požadavek co nejnvýhodnějšího režimu pro investora a co nejkompexnějšího systému ochrany investic prostřednictvím mezinárodního práva. Naproti tomu pozdější teorie závislosti¹⁰ kriticky poukazyvala na to, že investice jsou výhodné pro nadnárodní společnosti a vyspělé země, kde mají tyto své hlavní sídlo. A ve výsledku nepřispívají k rozumnému hospodářskému rozvoji hostitelské země, která je udržována v nerovnoprávném postavení.¹¹ A právě tato teorie v praxi inspirovala v posledních letech některé země Latinské Ameriky ke znárodňování podniků zahraničních investorů.¹²

Svojí povahou si tedy mezinárodní investice obecně vynucují sblížení jinak protikladných zájmů vyspělých průmyslových zemí, odkud přicházejí, a rozvojových zemí, které je následně přijímají. Zatímco období 60. a 70. let bylo ve znamení konfrontace představ Západu o ochraně investic s představami zemí Třetího světa, podporovanými socialistickým blokem, dnešní situace je podstatně odlišná. V reálu se však navíc tento konflikt projevoval pouze při negociacích a to zvláště v rámci mezinárodních organizací jako OSN. Na dvoustranné úrovni se však tyto státy chovaly mnohem pragmatičtěji a uzavíraly mezi sebou dvoustranné dohody o ochraně a podpoře

⁷ KUNEŠOVÁ, Hana; KOCOUREK, Aleš; BEDNÁŘOVÁ, Pavla; CIHELKOVÁ, Eva; NOVÝ Miloš. *Světová ekonomika: nové jevy a perspektivy*, str. 64

⁸ Pro bližší studium problematiky viz publikace: STIGLITZ, Joseph E. *Globalization and Its Discontents*. New York: W.W. Norton, 2002. a ONEAL John R.; ONEAL Frances H., *Hegemony, Imperialism, and the Profitability of Foreign Investments*, International Organization, vol. 42 (1988) str. 347-373

⁹ SORNARAJAH, M. *The international law on foreign investment*. 3rd ed. Cambridge: Cambridge University Press, 2010. ISBN 978-0-521-74765-3., str. 48-49

¹⁰ Pro bližší studium problematiky viz publikace: CARDOSO, Fernando Henrique; FALETTO, Enzo. *Závislost a rozvoj v Latinské Americe*. Praha: Oeconomia, 2007. ISBN 978-80-245-1223-5. Těž SORNARAJAH, M. *The international law on foreign investment*. 3rd ed. Cambridge: Cambridge University Press, 2010. ISBN 978-0-521-74765-3., str. 53-55

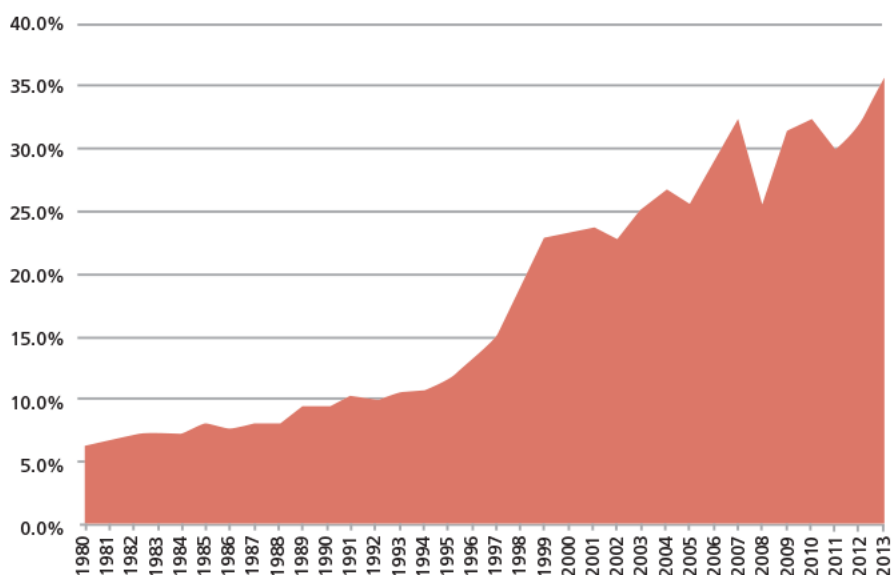
¹¹ ŠTURMA, Pavel; BALAŠ, Vladimír. *Mezinárodní ekonomické právo*, str. 306-307

¹² Například Bolívie a Argentina, více viz.: PETŘÍČEK, Martin. *At' žije znárodňování!*. Ekonom [online]. 2012 [cit. 2016-03-13]. Dostupné z: <http://ekonom.ihned.cz/c1-55967310-at-zije-znarodnovani>

investic. Od této doby se situace značně posunula, a jak rozvojové, tak bývalé socialistické státy se čím dál více orientují na rozvoj tržního hospodářství a k tomu potřebují také příliv zahraničních investic.¹³

Následující graf znázorňuje vývoj vztahu přímých zahraničních investic vůči celosvětovému hrubému domácímu produktu. Na rozdíl od extrémního růstu exportu, který se na mezinárodní scéně objevil kolem roku 1974, boom mezinárodních investic přichází po roce 1990 právě i díky rozpadu železné opony. Z grafu je patrné, že během následujících 15 let se tok investic zvýšil takřka třikrát na 36 % světového HDP.¹⁴

Graf č. 1: Přímé zahraniční investice v procentech světového HDP

Zdroj: The European Business Review¹⁵ (zpracováno z dat Světové banky)

Ilustrovat rozvoj v oblasti mezinárodních investic nemusíme však pouze na jejich celkovém objemu. Za zmínku stojí i statistika UNCTAD, uvádějící, že během 90. let minulého století narostl počet dohod na ochranu a podporu investic z původních 900 smluv na začátku 90. let k počtu 2900 smluv na konci desetiletí.¹⁶ Jedná se tedy o

¹³ ŠTURMA, Pavel; BALAŠ, Vladimír. *Mezinárodní ekonomické právo*, str. 306-307

¹⁴ BLACK, J. S., MORRISON, A. J. Whether They are “Born or Made,” Global Leaders Share Four Fundamental Capabilities. *The European Business Review* [online]. 2015 [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: <http://www.europeanbusinessreview.com/?p=7026#>

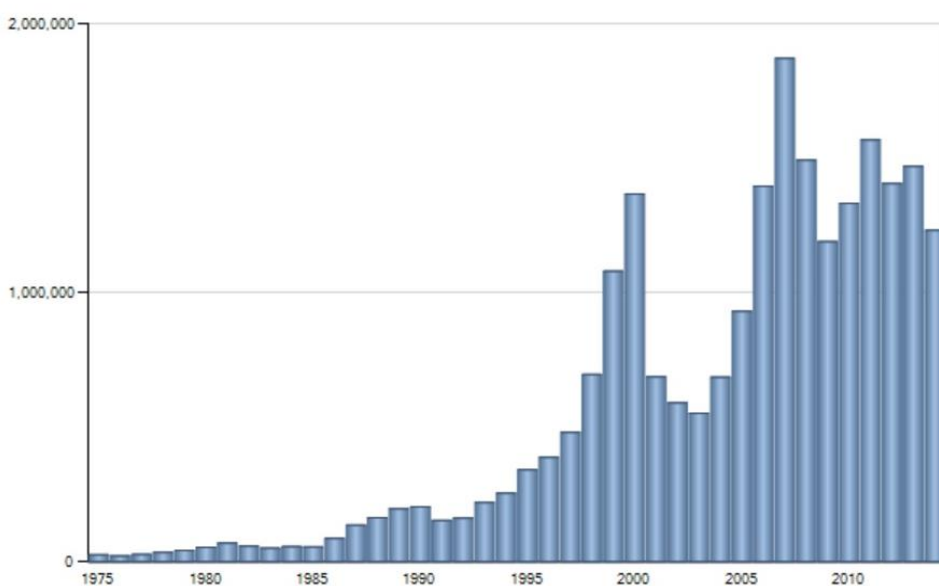
¹⁵ Převzato z BLACK, J. S., MORRISON, A. J. Whether They are “Born or Made,” Global Leaders Share Four Fundamental Capabilities. *The European Business Review*. Dostupné z: <http://www.europeanbusinessreview.com/?p=7026#>

¹⁶ SORNARAJAH, M. *The international law on foreign investment*, str. 3.

ztrojnásobení, což by až trochu paradoxně i korespondovalo se statistikou týkající se HDP.

Pro srovnání s „abstraktními“ procenty je níže přiložen ještě graf, na kterém je znázorněn vývoj celosvětového objemu přímých zahraničních investic v posledních takřka čtyřiceti letech. Jak si lze všimnout, svůj boom zažívají zahraniční investice především po rozpadu komunistického bloku. Na grafu jsou dále vidět též výrazné výkyvy v objemech, následující v důsledku finančních krizí, z nichž poslední významná proběhla v roce 2008.

Graf č. 2: Světový tok přímých zahraničních investic (v milionech USD)

Zdroj: UNCTAD¹⁷

Na předcházejících grafech jsme mohli zjistit, že co do objemu investic, se za poslední dvě dekády rozvinuly mezinárodní investiční vztahy do obrovských rozměrů. Přístupy ekonomik států, přinejmenším co do regulace investic, jsou však dodnes velice různorodé. Podle klasické či neoliberalistické teorie by měl být zárukou volný trh s co nejširší možností přístupu zahraničních investic. Důsledky finanční a ekonomické krize v letech 2001-2002 v Latinské Americe a nejnovější globální krize (od roku 2008) ovšem do jisté míry zpochybnily teorie, spoléhající se pouze na blahodárný účinek přímých zahraničních investic. Z druhé strany se však nabízejí příklady nově industrializovaných

¹⁷ Vytvořeno pomocí online aplikace UNCTAD Stat. - Foreign Direct Investment: Inward and Outward Flows and Stock, Annual, 1975-2014, Dostupné z: <http://unctadstat.unctad.org/wds/ReportFolders/reportFolders.aspx>

zemí, tzv. Asijských tygrů, jako Hongkong, Jižní Korea, Tchaj-wan či Singapur. Tyto státy dosáhly úspěchu právě díky pragmatickému přístupu kombinujícímu otevřenost vůči cizím investicím, zároveň však s jejich tvrdou státní regulací nastavenou tak, aby investice naplňovaly strategické hospodářské záměry hostitelského státu.¹⁸

K tomu, aby byl věčný konflikt zájmů mezi investory a hostitelskými státy překonán, je ovšem nutný oboustranně přijatelný právní rámec, který by chránil nejen investory ale také zájmy hostitelských států. A právě proto, jakožto prakticky každá, nejen ekonomická, činnost člověka je i tato oblast upravena právem. Právní úprava mezinárodních investic tvoří jednu z hlavních oblastí mezinárodního ekonomického práva.¹⁹

Jde přitom o velmi bohatou ale dosud poměrně roztříštěnou úpravu. Neexistuje zde žádný obecný právní režim založený na mnohostranných úmluvách tvořících ucelený systém. Naopak zde existují pravidla postupně vytvářená na úrovni dvoustranné, regionální i univerzální. Obecně stále převládají, jakožto nejvýznamnější prameny, dvoustranné dohody o podpoře a ochraně investic, ale konstituovaly se normy obyčejové a objevují se pokusy i o mnohostrannou smluvní úpravu.²⁰

¹⁸ ŠTURMA, Pavel; BALAŠ, Vladimír. *Mezinárodní ekonomické právo*, str. 379

¹⁹ „Mezinárodním ekonomickým právem označujeme poměrně rozsáhlou a dynamicky se vyvíjející oblast mezinárodního práva veřejného tvořenou pravidly, která upravují organizaci mezinárodních ekonomických vztahů, tj. (z hlediska ekonomické teorie) převážně makroekonomické vztahy.“

Cit. ŠTURMA, Pavel; BALAŠ, Vladimír. *Mezinárodní ekonomické právo*, str. 5

²⁰ *Ibid.*, str. 306

2. Definice investice

Definice pojmu investice je jedním z klíčových úkolů právních norem upravujících zřizování mezinárodních investic. Je jedním ze základních stavebních prvků mezinárodních dohod na ochranu a podporu investic, které budou rozebrány blíže v kapitole 4. Definování pojmů investice s sebou nese dva aspekty. Na jedné straně je to aspekt právní, jenž je ve výsledku vtělen do závazných mezinárodně právních dokumentů. A na druhé straně stojí aspekt ekonomický, který blíže popisuje klíčové prvky investic. Nutno dodat, že v případě mezinárodních investic se přitom vychází při definici právní z ekonomického přístupu.²¹

2.1 Nepřímé investice

Ještě než se práce bude blíže věnovat přímým investicím, o nichž pojednává, je potřeba vymezit i druhou větev investic, a to investice nepřímé.

Investice nepřímé, často označovány také jako portfoliové, mají několik definičních znaků. Nepředpokládá se u nich, že se investor bude dlouhodobě a přímo podílet na řízení podniku, jelikož často je jeho jediným motivem pouze krátkodobý zisk. Zpravidla jsou uskutečňovány prostřednictvím kapitálových vkladů bez jakéhokoli vlivu na vedení společnosti. Tento krátkodobý vstup do účasti v podniku také může z pohledu investora snižovat míru rizika ztráty investice. Další výhodou bývá, že může být navíc portfoliová investice snadno a rychle přesunuta z hostitelského státu jinam. Zpravidla se u nepřímých investic tedy jedná o krátkodobé finanční pohyby kapitálu zejména na kapitálových, finančních či devizových trzích.²²

Z hlediska ochrany portfoliových investic na sebe investor bere riziko, že v případě ztráty nebude moci žalovat domácí burzu cenných papírů, či veřejnoprávní subjekt, který ji provozuje. Vychází se zde tedy z obvyklých obchodních rizik investic, kterých si investor musí při vstupu na burzu cizího státu být vědom.²³

Neochota chránit nepřímé investice ze strany hostitelského státu pramení z přesvědčení, že investice nepřináší pro hostitelský stát žádné benefity. Tedy benefity, které byly zmíněny v předchozí kapitole, například tedy nové technologie či know-how.

²¹ ŠTURMA, Pavel; BALÁŠ, Vladimír. *Mezinárodní ekonomické právo*, str. 346

²² *Ibid.*, str. 347-8

²³ SORNARAJAH, M. *The international law on foreign investment*, str. 8-9

Je však potřeba zmínit, že již existují i dohody, které portfoliové investice zahrnují pod svoji ochranu. A navíc i výklad arbitrážní praxe je v tomto ohledu velice extenzivní. Namátkou lze zmínit případ *Fedax v. Venezuela*,²⁴ kde rozhodčí tribunál rozšířil svoji pravomoc, co se portfoliových investic týče, i na státní dluhopisy emitované vládou Venezuely.²⁵ Ale najdou se i definice takové, které nepřímé investice ze své působnosti explicitně vylučují. V investiční praxi to přichází v úvahu zejména u smluv s rozvojovými státy. Příkladem může být praxe států ASEAN a jejich rámcových definic investice.²⁶

2.2 Přímé investice

Úvodem je určitě důležité stručně zmínit, v jakých konkrétních formách se mohou přímé zahraniční investice vyskytovat. Od toho se totiž často poté odvíjí jejich definice. Základní podobou jsou buď akvizice, tedy nákup kontrolního balíku akcií již existujícího podniku, nebo založení nového podniku tzv. na zelené louce. Z pohledu mateřské společnosti jsou akvizice kapitálově úspornější formou vytvoření zahraniční jednotky. Hostitelské zemi to však nepřináší výhody v podobě zvýšení zaměstnanosti a produkce, tak jako tomu je u založení nového podniku.²⁷ Někteří autoři zmiňují ještě například význam tzv. joint ventures, což jsou většinou podniky vytvořené společně domácím podnikatelem a zahraniční investorskou společností.²⁸ Jejich výhodou může být spojení předností obou partnerů. Zahraniční podnik přinese toliko kýžený kapitál ve formě investice a domácí subjekt má zase lepší znalost místního trhu.

Nyní se však vraťme zpět k předmětu kapitoly, a to definici přímých zahraničních investic v platném mezinárodním právu. Forem různých definic je mnoho také podle toho, v jakém právním dokumentu se vyskytují. S definicí investice se můžeme jednak setkat na úrovni dokumentů mezinárodních organizací či jejich doporučení. Vždy pak definici najdeme i v jednotlivých dvoustranných dohodách na ochranu a podporu investic, a často i poté v národním zákonodárství hostitelských států.

²⁴ Fedax N.V. v. The Republic of Venezuela, ICSID Case No. ARB/96/3

²⁵ ŠTURMA, Pavel; BALAŠ, Vladimír. *Mezinárodní ekonomické právo*, str. 348-349

²⁶ SUBEDI, Surya P. *International investment law: reconciling policy and principle*. 2nd ed. Oxford: Hart Publishing, 2012. ISBN 978-1-84946-245-7., str. 61

²⁷ KUNEŠOVÁ, Hana; KOCOUREK, Aleš; BEDNÁŘOVÁ, Pavla; CIHELKOVÁ, Eva; NOVÝ Miloš. *Světová ekonomika: nové jevy a perspektivy*, str. 63

²⁸ LEAL-ARCAS, Rafael. *International trade and investment law: multilateral, regional and bilateral governance*. Cheltenham, UK: Edward Elgar, 2011. ISBN 978-0-85793-627-1., str. 169-170

V mezinárodním právu chybí na rozdíl od v zásadě jednotného ekonomického pojmu investice jeho jednotná definice. Jednotlivé mezinárodní instrumenty vymezují tento pojem tedy různým způsobem, nebo se definici raději vyhýbají. Je to dáno tím, že jednotlivé dvoustranné či mnohostranné dohody nesledují stejné cíle a proto na investice nahlíží z různých úhlů pohledu. Obecně řečeno tíhnou mnohostranné smlouvy spíše k abstraktní definici, na rozdíl od toho dvoustranné obsahují často vedle obecné definice investice též demonstrativní výčet toho, co se považuje za investici.²⁹

Jak již bylo na začátku kapitoly řečeno, vychází právní definice z definice ekonomické. V ní je zahraniční přímá investice definována jako vlastnictví majetku zahraničním rezidentem za účelem kontroly použití tohoto majetku.³⁰ Konference OSN o obchodu a rozvoji považuje navíc investici za přímou, jestliže investorův podíl na majetku dostává k tomu, aby mu umožnil kontrolu nad společností. Tím se odlišuje právě od investice nepřímé, která jak bylo již v předchozí podkapitole řečeno, přináší zisk, ale nepřináší kontrolu nad společností.³¹

„Za přímou zahraniční investici je pak podle metodiky OECD a Mezinárodního měnového fondu považována investice, při které investor získá minimálně 10 % akcií (podílu na podnikání společnosti) nebo minimálně 10 % hlasovacích práv.“³² Metodiku OECD a Mezinárodního měnového fondu využívá většina vyspělých západních států. Při vytváření statistiky PZI vychází ostatně z této metodiky i ČNB. Tato definice přímé zahraniční investice pak stanoví, že: „Přímá zahraniční investice odráží záměr rezidenta jedné ekonomiky (přímý investor) získat trvalou účast v subjektu, který je rezidentem v ekonomice jiné než je ekonomika investora (přímá investice). Trvalá účast implikuje existenci dlouhodobého vztahu mezi přímým investorem a přímou investicí a významný vliv na řízení podniku. Přímá investice zahrnuje jak původní transakci mezi oběma subjekty, tak všechny následující kapitálové transakce mezi nimi a mezi afilovanými podniky, zapsanými i nezapsanými v obchodním rejstříku.“³³

²⁹ ŠTURMA, Pavel. Mezinárodní dohody o ochraně investic a řešení sporů. 2. dopl. vyd. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-7201-709-6., str. 23

³⁰ ŠTURMA, Pavel; BALAŠ, Vladimír. *Mezinárodní ekonomické právo*, str. 346

³¹ UNCTAD, *Scope and Definition, Series on Issues in International Investment Agreements II* UNCTAD/DIAE/IA/2010/2, str. 29

Dostupné z: <http://unctad.org/en/pages/PublicationArchive.aspx?publicationid=354>

³² Cit. KUNEŠOVÁ, Hana; KOCOUREK, Aleš; BEDNÁŘOVÁ, Pavla; CIHELKOVÁ, Eva; NOVÝ Miloš. *Světová ekonomika: nové jevy a perspektivy*, str. 63

³³ Cit. PŘÍMÉ ZAHRA NIČNÍ INVESTICE ZA ROK 2010 [online]. Česká Národní Banka, Sekce měnová a statistiky: Odbor platební bilance, 2011, 2010 [cit. 2016-03-30].

Jak si lze všimnout definice obsažená v dokumentech a doporučeních mezinárodních organizací má tedy spíše zobecňující tendence a je postavená na významných prvcích, které jsou vlastní samotnému pojmu investice. Oproti tomu většina BITs obsahuje mnohdy až taxativní výčet aktiv, jelikož se snaží enumerativně postihnout všechny možné formy investice. Pro názornou ilustraci následuje definice investice v BIT mezi ČR a Egyptem (dále též jen jako „Smlouva“):³⁴

Pojem „investice“ označuje každou majetkovou hodnotu investovanou investorem jedné smluvní strany na území druhé smluvní strany v souladu s právním řádem druhé smluvní strany a zahrnuje zejména, nikoli však výlučně:

- a) movitý a nemovitý majetek, jakož i všechna věcná práva, jako jsou hypotéky, zástavy, záruky a podobná práva;*
- b) akcie, obligace, vklady společností nebo jakékoli jiné formy účasti na společnostech;*
- c) peněžní pohledávky nebo nároky na jakoukoli činnost mající hospodářskou hodnotu související s investicí;*
- d) práva z oblasti duševního vlastnictví včetně autorských práv, práva z obchodních značek, patentů, průmyslových vzorů, technických postupů, know-how, obchodních tajemství, obchodních jmen a goodwill;*
- e) práva vyplývající ze zákona nebo ze smluvního ujednání, licence nebo povolení vydané podle zákona, včetně koncesí k průzkumu, těžbě, kultivaci nebo využití přírodních zdrojů.*

Jakákoli změna formy, ve které jsou hodnoty investovány, nemá vliv na jejich klasifikaci jako investice.

V této definici byl zvolen přístup, kde vedle obecného vymezení investice stojí ještě část definice enumerativní, která podává výčet aktiv, která mohou samostatně nebo v kombinaci s ostatními konstituovat investici.³⁵

Dostupné z:

http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/statistika/platebni_bilance_stat/publikace_pb/pzi/PZI_2010_CZ.pdf, str. 2

³⁴ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí ČR č. 128/1994 Sb.

³⁵ ŠTURMA, Pavel; BALAŠ, Vladimír. *Mezinárodní ekonomické právo*, str. 350

Značný počet států má pak navíc vnitrostátní zákony týkající se zahraničních investic, které obsahují vlastní definici toho, co je to investice. Často také definují bližší podmínky transakce, tak aby se dle národního práva mohlo jednat o přímou zahraniční investici, či aby mohla využívat určité výhody či privilegia.³⁶ Kapitola bude však uzavřena obecným přístupem, který je používán pro určení toho, co znamená investice přímo mezinárodními investičními tribunály a naukou.

Jak již bylo řečeno hned v úvodu kapitoly, různorodost definic investice se odvíjí od smyslu, účelu a cílů jednotlivých mezinárodních dokumentů, které definici poskytují. A právě i díky tomuto aspektu přišla praxe mezinárodních tribunálů s takzvanou funkční definicí. Koncept této definice byl výrazněji zdůrazněn v rozhodnutí *Salini vs. Maroko*³⁷ a od té doby se nazývá takzvaným Saliniho testem. Aby se mohlo jednat o investici, musí být splněno několik kritérií:

- 1) Přispění peněžních prostředků nebo aktiv ekonomické hodnoty
- 2) Určitá doba trvání³⁸
- 3) Prvek rizika
- 4) Přispění k ekonomickému rozvoji hostitelského státu³⁹

Přestože jsou výše uvedená kritéria považována obecně za definici investice, je potřeba vždy posuzovat naplnění všech prvků v konkrétním případě při pečlivém zkoumání skutkových okolností.⁴⁰

³⁶ MUCHLINSKI, Peter, ORTINO, Federico a SCHREUER, Christoph. *The Oxford handbook of international investment law*. Oxford: Oxford University Press, 2008. ISBN 978-0-19-923138-6., str. 52

³⁷ *Salini v. Morocco*, Decision on Jurisdiction, 23 July 2001, 42 ILM, (2003) 609, para. 52.

³⁸ Při hodnocení potřebné doby trvání investice se v judikatuře a odborné literatuře hovoří o délce přinejmenším 2-5 let.

Blíže viz ŠTURMA, Pavel; BALAŠ, Vladimír. *Mezinárodní ekonomické právo*, str. 353

³⁹ Tento bod je však mezi právními teoretiky i praxí mezinárodních tribunálů sporný.

⁴⁰ *Ibid.*, str. 352-354

3. Definice investora

Definovat subjekt investora bývá hned po definici investice druhým z klíčových úkolů mezinárodněprávní regulace v oblasti mezinárodních investic. Investory mohou být obecně buď fyzické, nebo právnické osoby. Logicky z ochrany nejsou vyloučeny ani státní subjekty, které však vystupují v rámci soukromoprávního vztahu. V drtivé většině případů se však jedná o právnické osoby, jelikož osoby fyzické nepodnikají v zahraničí tak často a v takových objemech. Pokud však vystupuje v investičním sporu fyzická osoba, většinou se jedná o fyzickou osobu jakožto stoprocentního vlastníka své společnosti.⁴¹ Rozhodujícím kritériem toho, zda bude v případném sporu použita ta, či která smlouva o ochraně a podpoře investic je to, zda se jedná o investora jakožto státního příslušníka jedné ze smluvních stran dohody o ochraně a podpoře investic.⁴²

Podmínky toho, kdo je považován za státního příslušníka, tato smlouva však zpravidla nestanoví. A tak otázka, kdo je občanem daného státu, záleží na jeho vnitrostátním zákonodárství. A proto se nezdá stává, že má určitý investor i dvojí občanství a domáhá se ochrany investice v rámci dvou BITs. A právě i díky absenci této úpravy existuje již bohatá judikatura mezinárodních tribunálů na toto téma. Nutno dodat, že v dnešní době, kdy převážná většina investorů jsou právnické osoby, tento problém nevystává příliš často.⁴³ Co se právnických osob týče, tak hlavními kritériem jsou buď místo sídla, princip inkorporace či efektivní kontrola a existují i doplňková kritéria jako obvyklé místo podnikání.⁴⁴

Nemá cenu se již znovu vracet k různým definicím v mezinárodních dokumentech. Práce bude vycházet z definice investora dle OECD, tak jak byla uvedena v její první kapitole. Navíc má pro tuto práci především význam obsah Egyptsko-české BIT.⁴⁵

⁴¹ ŠTURMA, Pavel; BALAŠ, Vladimír. *Mezinárodní ekonomické právo*, str. 358 -359

⁴² MUCHLINSKI, Peter, ORTINO, Federico a SCHREUER, Christoph. *The Oxford handbook of international investment law*, str. 69

⁴³ K problému státního občanství viz již dnes skoro učebnicový případ *Nottenbohm (Lichtenstein vs. Guatamelala ICJ 1955 Rep 4)*. Ale i z poslední doby existuje judikatura ICSID, např. *Hussein Nuaman Soufraki vs. The United Arab Emirates. (ICSID Case No. Arb/02/7, 7 July 2004.)*

⁴⁴ MUCHLINSKI, Peter, ORTINO, Federico a SCHREUER, Christoph. *The Oxford handbook of international investment law*, str. 70-75

⁴⁵ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí ČR č. 128/1994 Sb.

Při bližším pohledu na její definici investora lze zjistit, že:

Pojem „investor“ znamená jakoukoli fyzickou nebo právnickou osobu, která investuje na území druhé smluvní strany.

- a) Pojem „fyzická osoba“ znamená jakoukoli fyzickou osobu mající státní občanství některé ze smluvních stran v souladu s jejím právním řádem,*
- b) Pojem „právnická osoba“ znamená s ohledem na obě smluvní strany jakoukoli společnost zaregistrovanou nebo zřízenou v souladu s jejím právním řádem a uznanou za právnickou osobu mající trvalé sídlo na území jedné ze smluvních stran.*

Jak si lze povšimnout, v této definici byl zvolen klasický postup, tak jak byl teoreticky zmíněn výše. Jednak je to kritérium státního občanství pro fyzické osoby. A i co se právního vymezení státního občanství týče, BIT ponechává tuto otázku na vnitrostátním zákonodárství smluvních stran. Pro právnické osoby pak bylo zvoleno kritérium sídla a zřízení dle vnitrostátního zákonodárství.

4. Dvoustranné dohody o ochraně a podpoře investic

Dvoustranné dohody o podpoře a ochraně investic představují od 60. let minulého století naprosto nový smluvní typ v oblasti mezinárodních smluv. První BIT byla uzavřena 25. 11. 1959 mezi Spolkovou republikou Německo a Pákistánem. Od té doby bylo uzavřeno 2926 BITs z nichž 2278 je aktuálně účinných. Ostatních smluvních instrumentů zajišťujících mezinárodní investiční styk je 360, z nichž je 285 účinných.⁴⁶

Západní státy tyto dohody uzavíraly původně jen se zeměmi mimo Evropu. Jednalo se zejména o rozvojové státy v Asii a Africe. Uzavírání těchto nových typů dohod bylo důsledkem politických turbulencí na začátku 60. let, kdy v bývalých koloniích docházelo po vzoru socialistických států k vlně znárodnování zahraničních podniků. Tyto procesy přinesly na poli mezinárodního práva otřesení důvěry a zpochybnění starších obyčejových pravidel týkajících se ochrany cizineckého majetku. Jak již bylo také výše v úvodní kapitole zmíněno, bipolární svět nemohl dosáhnout všestranné dohody v rámci mezinárodních organizací a BITs se tak staly výhodnou alternativou.⁴⁷

Obsah většiny BITs je dle určitého státního vzoru stejný. Smlouva začíná obecnou preambulí, deklarující cíle smlouvy, kterými jsou vzájemná podpora a ochrana investic proudících mezi oběma státy. Toto je následováno definováním majetku, který spadá pod pojem investice, a který bude dále chráněn. Samozřejmá je též definice investora, jehož případná ochrana od smluvních stran se váže na jeho státní občanství. Jakožto další součást smlouvy je nastavení standardu zacházení s investicemi a to od doby jejího zřízení do doby její likvidace a v jeho kontextu také často zvláštní ustanovení o ochraně investic před vyvlastněním a podobnými opatřeními. Taktéž se pravidelně vyskytuje úprava převodu finančních prostředků a výnosů z investic a v neposlední řadě doložky o řešení sporů.⁴⁸

Ačkoli jsou všechny BITs svojí strukturou víceméně podobné a slouží ke stejným účelům, někteří autoři hovoří až o čtyřech typech či generacích těchto smluv. Nejedná se o rozřazení z hlediska časového, spíše z hlediska rozsahu závazků hostitelského státu dle smlouvy.⁴⁹ Na vývoji objemu BIT lze vidět, že obecně se projevuje stále obava o ochranu

⁴⁶ Investment Policy Hub: International Investment Agreements Navigator. *UNCTAD* [online]. 2013 [cit. 2016-03-31]. Dostupné z: <http://investmentpolicyhub.unctad.org/IIA>

⁴⁷ ŠTURMA, Pavel; BALAŠ, Vladimír. *Mezinárodní ekonomické právo*, str. 315

⁴⁸ SORNARAJAH, M. *The international law on foreign investment*, str. 187-188

⁴⁹ Blíže viz ŠTURMA, Pavel; BALAŠ, Vladimír. *Mezinárodní ekonomické právo*, str. 315-316

investic ve stále se rozvíjejících zemích. Bohaté státy Západu mezi sebou uzavírají totiž oproti regionu chudých zemí zanedbatelné procento BITs.⁵⁰

Pro srovnání uvádím, že Česká republika je dle informací Ministerstva financí v současnosti vázána asi 80 smlouvami na ochranu a podporu investic.⁵¹ Historicky první BIT byla podepsána mezi tehdejší ještě Československou socialistickou republikou a Hospodářskou unií belgicko-lucemburskou dne 24. 4. 1989 (s účinností od 13. 2. 1992).⁵² Pro nás významná Dohoda o ochraně a podpoře investic s Egyptem byla uzavřena 29. 5. 1993 a vstoupila v účinnost 4. 6. 1994.

Na druhé straně se potom při bližším zkoumání egyptského prostředí dostáváme na číslo 114 bilaterálních smluv týkajících se investic.⁵³ Až jako kuriozita působí fakt, že BIT mezi Egyptem a Spojenými státy, které jsou již od dob Camp Davidu jeho největším spojencem, byla vůbec historicky první BIT podepsaná ze strany Spojených států.⁵⁴ Zmíněná dohoda byla uzavřena v roce 1981, nicméně však byla postupně upravována a definitivně vstoupila v platnost až v roce 1992. Tato BIT je specifická v tom, že ještě obsahuje některé nestandardní pasáže, které jsou rozdílné od většiny následujících, vzorových smluv uzavřených ze strany USA.⁵⁵

Závěrem je třeba zmínit fakt, že neexistuje žádná spolehlivá statistika, která by dokládala, že se vznikem BITs se zvýšil příliv zahraničního kapitálu do rozvojových zemí. Nicméně na druhou stranu je třeba připomenout, že s jejich vznikem se zvýšily alespoň jistoty zahraničních investorů. Prakticky všechny BITs v dnešní době nabízejí záruky v případě ohrožení investic. Smutnou tečkou však zůstává, že otázky ochrany životního prostředí a lidských práv zůstaly stále mimo zájem zákonodárců a příslušná ustanovení se stále ještě do BITs nevkládají.⁵⁶

⁵⁰ SUBEDI, Surya P. *International investment law: reconciling policy and principle*. str. 113

⁵¹ Ministerstvo financí ČR: Přehled platných dohod o podpoře a ochraně investic. *Ministerstvo financí ČR*[online]. 2013 [cit. 2016-03-31]. Dostupné z: [http://www.mfcr.cz/cs/legislativa/dohody-o-podpore-a-ochra](http://www.mfcr.cz/cs/legislativa/dohody-o-podpore-a-ochrane-investic/prehled-platnych-dohod-o-podpore-a-ochra)

⁵² Vyhlášena pod č. 574/1992 Sb.

⁵³ Investment Policy Hub: Bilateral Investment Treaties - Egypt. *UNCTAD* [online]. 2013 [cit. 2016-03-31]. Dostupné z: <http://investmentpolicyhub.unctad.org/IIA/CountryBits/62>

⁵⁴ Egypt Bilateral Investment Treaty. *U.S. Department of State* [online]. 1992 [cit. 2016-03-31]. Dostupné z: <http://www.state.gov/documents/organization/43559.pdf> str. 4

⁵⁵ GALLUS, Nick. Protection of U.S. Nongovernmental Organizations in Egypt Under the Egypt-U.S. Bilateral Investment Treaty. *The International Journal of Not-for-Profit Law* [online]. 2012(14) [cit. 2016-03-31]. Dostupné z: <http://www.icnl.org/research/journal/vol14iss3/art2.html>

⁵⁶ SUBEDI, Surya P. *International investment law: reconciling policy and principle*, str. 113

5. Zahraniční investice a jejich úprava na mnohostranné úrovni

5.1 Neúspěšné pokusy o mnohostrannou dohodu a MAI

Na mezinárodním poli nebyla doposud sjednána žádná obecná mnohostranná mezinárodní úmluva, která by upravovala zřizování zahraničních investic a jejich ochranu, a otázkou zůstává, zda bude vůbec někdy sjednána.

Jak již bylo zmiňováno v první kapitole práce, spolupráce států v oboru mezinárodních investic nebyla vždy jednoduchá a paleta překážek k vytvoření mezinárodního, opravdu globálního instrumentu je vsutku pestrá. Problémem se jeví různé pojetí ochrany investice proti státním zásahům či vyvlastnění, ale také například možnost kontroly státu nad investicí. Kromě výše zmíněných důvodů však sehrály svou významnou roli i nevládní organizace, které se snažily lobovat, aby se do mezinárodních dokumentů implementovala ustanovení o ochraně životního prostředí a lidských práv. Tyto NGO vždy argumentovaly, že mezinárodní instrumenty mají totiž pouze posílit pozici vyspělých států vůči státům rozvojovým a dále přinést výhody a ochranu investicím pocházejícím od nadnárodních korporací.⁵⁷ Pokusy o mezinárodní úpravu investic tak dosud zatím vždy skončily větším či menším nezdarem.

První pokus na mezinárodní úrovni lze shledávat již v tzv. Havanské Chartě z roku 1948. Tento dokument, vytvořený v rámci OSN, měl konstituovat Mezinárodní organizaci pro obchod s širokými pravomocemi, včetně oblasti mezinárodních investic. Dokument však nikdy nebyl realizován pro rozpory mezi hlavními kapitalistickými státy. Její obecné zásady však převzala Všeobecná dohoda o clech a obchodu (dále též jen jako „GATT“) a její nástupce Světová obchodní organizace (dále též jen jako „WTO“). A právě mimo jiné i tento rozkol zapříčinil to, že se následně vyvíjelo právo mezinárodního obchodu odděleně od práva mezinárodních investic.⁵⁸ Neexistující smluvní úprava na univerzální úrovni pak umožnila vznik různých mezinárodních dokumentů, které však mají pouze doporučující charakter a které označujeme jako tzv. soft law.⁵⁹ O tomto fenoménu bude ještě zmínka v závěru této kapitoly.

⁵⁷ SORNARAJAH, M. *The international law on foreign investment*, str. 237

⁵⁸ *Ibid.*, str. 262

⁵⁹ Podrobněji k tomuto pojmu viz ONDŘEJ, J.: *Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní*, 5. rozšířené vydání, Plzeň: A. Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-506-7., str. 89.

5.1.1 Multilateral Agreement on Investment (MAI)

Za zmínku stojí asi nejvýznamnější pokus o komplexní mezinárodní dohodu týkající se investic. Již v 60. letech se na půdě OECD projednávala možnost vytvoření takového mezinárodního dokumentu. Krach jednání však nastal ve chvíli, kdy tuto dohodu měly podepsat všechny státy, včetně těch, které nebyly členy OECD. Hlavním kamenem úrazu se stal spor ohledně principů ochrany investic mezi průmyslovými zeměmi a rozvojovými státy. V důsledku těchto sporů se tehdy OECD tohoto nápadu vzdala a spokojila se vzorovým dokumentem pro uzavírání dvoustranných dohod o podpoře a ochraně investic. K návratu k myšlence mnohostranné dohody se OECD vrací až v době nových ekonomicko-politických podmínek na začátku let devadesátých. Zdlouhavá a komplikovaná jednání se konala v průběhu let 1997 a 1998. Bohužel pro další neshody a především hájení mocenských zájmů ze strany Francie a USA skončila opět nezdarem.⁶⁰

Zajímavý byl však obsah a koncepce samotné smlouvy. Měla být polootevřenou smlouvou, ke které mohly přistoupit i nečlenské státy OECD. Obsahovala širokou definici investice a investora a až skoro radikální ustanovení o režimech zacházení. Podle smlouvy měla každá strana poskytovat investorům druhé strany to nejlepší z národního režimu a ze zacházení podle doložky nejvyšších výhod. Navíc se zacházení mělo vztahovat na celý investiční cyklus, tedy od zřízení investice až po její prodej. Zajímavým se jevil článek týkající se transparentnosti investování, dle kterého měla každá strana povinnost zveřejnit své zákony, podzákoné předpisy, správní a soudní rozhodnutí a mezinárodní smlouvy, které mohly mít vliv na fungování MAI.⁶¹

Přes všechny výše zmíněné neúspěšné pokusy utvořit univerzální dokument týkající se investic na mezinárodní úrovni však byly sjednány některé mnohostranné mezinárodní smlouvy, které upravují určité dílčí otázky této problematiky.

V zásadě je lze rozdělit do dvou skupin. Na jedné straně jsou to skutečně mnohostranné smlouvy, ty však vždy upravují pouze dílčí aspekty mezinárodních investic. Tudiž se úprava v BITs stále drží jako klíčová. Druhou skupinu reprezentují vícestranné, či regionální dohody o zónách volného obchodu nebo regionální

⁶⁰ ŠTURMA, Pavel; BALAŠ, Vladimír. *Mezinárodní ekonomické právo*, str. 323-324

⁶¹ ŠTURMA, Pavel, BALAŠ, Vladimír. *Ochrana mezinárodních investic v kontextu obecného mezinárodního práva*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2012. ISBN 978-80-87146-55-2., str. 16

hospodářské integraci. Tyto dohody kromě jiného obsahují také v širší či užší míře ujednání týkající se právě zahraničních investic mezi svými členy.⁶² A právě tato nerovnováha mezi bohatou úpravou mezinárodního obchodu vůči prakticky pouze dvoustranné a regionální úpravě investičního práva bije do očí. Přitom význam mezinárodních investic v současném globalizovaném světě je nepopíratelný.⁶³

Vzhledem ke svému zaměření se práce bude dále zabývat pouze dohodami na celosvětové úrovni, zatímco regionální dohody ponechá stranou, s jedinou pro práci relevantní výjimkou, a to Lisabonskou smlouvou.

5.2 Význam Lisabonské smlouvy pro zahraniční investice

V souvislosti s mezinárodními investicemi je třeba zmínit, že původní znění Smlouvy o EU změnilo přístup k investicím v Lisabonské smlouvě, která vstoupila v platnost 1. 12. 2009.

„Jedná se o významný krok k harmonizaci investiční regulace v EU, jejímž cílem je sjednotit investiční pravidla a investiční legislativu na trhu EU. V člancích 3, 206 a 207 byly investice začleněny pod principy a procedury společné obchodní politiky EU a definovány jako exkluzivní kompetence, a to s cílem vyvinout společnou investiční politiku a eliminovat rozdíly v investičním prostředí, které v EU existují. Rozdíly jsou výsledkem zejména velkého počtu individuálních bilaterálních investičních smluv jednotlivých členských států EU, kdy jich současný systém zahrnuje více než 1 200, a to i investiční dohody uzavřené mezi ČS EU navzájem.“⁶⁴

⁶² ŠTURMA, Pavel; BALAŠ, Vladimír. *Mezinárodní ekonomické právo*, str. 317

⁶³ MUCHLINSKI, Peter, ORTINO, Federico a SCHREUER, Christoph.

The Oxford handbook of international investment law., str. 120

⁶⁴ Cit. ŠTĚRBOVÁ, Ludmila. Investiční regulatorní prostředí a Evropská unie. *Současná Evropa* [online]. Centrum evropských studií, 2013, **2013**(2) [cit. 2016-03-31]. Dostupné z: <http://www.vse.cz/se/79>, str. 73

Co se týče článku 207 SFEU, jedná se však o kompetenční ustanovení.⁶⁵ A toto ustanovení předpokládá, že bude v rámci řádného legislativního procesu přijato nařízení, kterým se vymezí rámec pro uskutečňování společné obchodní politiky.⁶⁶

A opravdu, v prosinci 2012 bylo odsouhlaseno Nařízení o přechodném uspořádání ohledně bilaterálních investičních smluv uzavřených členskými státy EU se třetími zeměmi. Na základě nařízení si mohou členské státy ponechat v platnosti všechny investiční smlouvy podepsané před 1. 12. 2009 (či před vstupem do EU) až do doby, než budou nahrazeny dohodami na úrovni EU (jedná se o tzv. doložku grandfathering). Jelikož lze očekávat, že vyjednávání na úrovni EU budou komplexní a složitá, doložka zaručí alespoň určitou míru jistoty pro investory ze smluvních partnerských zemí ohledně již dříve sjednaných podmínek pro investice. Sjednání nových či změna již existujících smluv členských států s dalšími státy podléhá autorizaci ze strany EU s přesně stanovenými podmínkami. Navíc pro členské státy existuje povinnost přijmout taková opatření, která usnadní uzavření smlouvy EU s jejich současnými partnery nebo přijmout jiná doporučení Evropské komise.⁶⁷

Budoucí postup Unie bude tedy zřejmě směřovat ke vkládání ustanovení o podpoře a ochraně investic do smluv se třetími státy. Jak by tato unijní praxe měla v budoucnu vypadat, lze vyčíst z dohod o volném obchodu uzavřených EU v poslední době, či z těch o kterých se jedná v současné době.⁶⁸

⁶⁵ 1. Společná obchodní politika se zakládá na jednotných zásadách, zejména pokud jde o úpravy celních sazeb, uzavírání celních a obchodních dohod týkajících se obchodu zbožím a službami, obchodní aspekty duševního vlastnictví, **přímé zahraniční investice**, sjednocování liberalizačních opatření, vývozní politiku a opatření na ochranu obchodu, jako jsou opatření pro případ dumpingu a subvencování. Společná obchodní politika je prováděna v rámci zásad a cílů vnější činnosti Unie.

2. Evropský parlament a Rada přijímají řádným legislativním postupem formou nařízení opatření vymezující rámec pro provádění společné obchodní politiky.

Cit. dle: Euroskop: Konsolidované znění Smlouvy o fungování EU

Dostupné z: http://www.euroskop.cz/gallery/54/16334-fungovani_eu.pdf

⁶⁶ ŠTURMA, Pavel; BALAŠ, Vladimír. *Mezinárodní ekonomické právo*, str. 332

⁶⁷ ŠTĚRBOVÁ, Ludmila. Investiční regulatorní prostředí a Evropská unie. *Současná Evropa* [online]. Centrum evropských studií, 2013, 2013(2) [cit. 2016-03-31]. Dostupné z: <http://www.vse.cz/se/79> str. 74

⁶⁸ ŠTURMA, Pavel; BALAŠ, Vladimír. *Mezinárodní ekonomické právo*, str. 333

5.3 Mnohostranné dohody na ochranu a podporu investic a mezinárodní organizace působící v investiční oblasti

5.3.1 Úmluva o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států

Přes počáteční neúspěchy jednání na mezinárodní úrovni týkající se investic a souběžné vlně znárodnování majetků bez účinného odškodnění ze strany rozvojových států, bylo na mezinárodní úrovni dosaženo prvního úspěchu a byla uzavřena tzv. Washingtonská úmluva z roku 1965⁶⁹. Na jejímž základě bylo zřízeno Mezinárodní středisko pro řešení sporů z investic – International Centre for Settlement of Investment Disputes (dále též jen „ICSID“ nebo „Středisko“). Samotné středisko nemá za cíl řešit spory. Hlavním cílem této úmluvy je zajištění dostupnosti prostředků usnadňujících mezinárodní smírčí nebo rozhodčí řízení. Této organizaci poté mohou smluvní státy a fyzické či právnické osoby druhých smluvních států, definované v čl. 25 odst. 2 písm. (a) Washingtonské úmluvy, předložit své spory vyplývající ze zahraničních investic.⁷⁰ Pro pravomoc Střediska je základním požadavkem souhlas stran. V případě, že strany souhlasily s pravomocí Střediska, nemohou souhlas jednostranně odvolat. Washingtonská úmluva dále upravuje podmínky ustavení rozhodčího tribunálu a další procesní otázky včetně vydání rozhodčího nálezu.⁷¹ Blíže však budou mechanismy řešení investičních sporů ještě rozebrány v kapitole 8.

5.3.2 Úmluva o Mnohostranné agentuře pro investiční záruky

Na rozdíl od úmluvy Washingtonské, která se týká výlučně řešení sporů, si tzv. Soulská úmluva z roku 1985⁷² dává za cíl povzbuzovat veškeré mezinárodní investice jako důležitý zdroj celosvětového hospodářského růstu. Rostoucí objem zahraničních investic, celková internalizace celosvětového hospodářství a rizika vyplývající z investic, to vše byly podněty pro vznik nového mechanismu ochrany investic. Tento model měl být výhodný jak pro investory, tak i politicky přijatelný pro hostitelské státy. Soulská úmluva proto vytvořila Mnohostrannou agenturu pro investiční

⁶⁹ Viz Sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 420/1992 Sb.

⁷⁰ SCHILL, Stephan. The multilateralization of international investment law. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2009. ISBN 978-0-521-76236-6., str. 45

⁷¹ Cit. ŠTURMA, Pavel; BALAŠ, Vladimír. *Mezinárodní ekonomické právo*, str. 416

⁷² Viz Sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 373/1990 Sb. a sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 500/1992 Sb.

záruky (angl. Multilateral Investment Guarantee Agency, dále též jen „MIGA“), která je jako mezinárodní rozvojová agentura součástí systému Světové banky.⁷³ Pokusy o to založit podobnou organizaci pocházejí již z roku 1948, ale samotná úmluva byla podepsána 11. 10. 1985 v Soulu a vstoupila v platnost 12. 4. 1988.⁷⁴ Od svého vzniku v roce 1988 již MIGA vydala garance v celkové výši 28 miliard dolarů.⁷⁵

MIGA funguje dvojím způsobem:

- a) Předně poskytuje záruky na investice proti neobchodním (tj. politickým) rizikům v hostitelské zemi:
 - riziku transferu kapitálu
 - vyvlastnění a jiným obdobným opatřením
 - porušení smlouvy s investorem ze strany hostitelské země a ozbrojeným konfliktům a občanským nepokojům (čl. 11)
- b) Dále MIGA přispívá ke zvýšení investic do rozvojových zemí tím, že poskytuje na žádost těchto států technickou pomoc a rady s cílem pomoci jim zlepšit investiční prostředí a přitáhnout na jejich území nové investice (čl. 23).⁷⁶

Agentura se skládá ze Sboru guvernérů, Rady výkonných ředitelů a Prezidenta. Rozhodování v rámci agentury se řídí dle počtu akcií, jak už je to obvyklé u většiny mezinárodních ekonomických organizací. Dle úmluvy o MIGA se členské státy dělí na dvě kategorie. První kategorii tvoří 25 nejvyspělejších států,⁷⁷ kterým patří nadpoloviční většina akcií. A mezi druhou část členských států patří skupina 156 rozvojových zemí.⁷⁸

Samotný systém fungování MIGA je v mezinárodním právu novinkou a jeho propracovanost přináší kýžené výsledky. Jestliže je investor postižen jedním opatřením z výše zmíněných a utrpěl škodu, Prezident MIGA rozhodne o výplatě náhrady dle

⁷³ Světová banka (anglicky World Bank) je označení pro sdružení dvou specializovaných organizací Organizace spojených národů (OSN), které zajišťují finanční a technickou pomoc rozvíjejícím se zemím s cílem snížit chudobu a zlepšit životní podmínky na celém světě. Světová banka byla založena v roce 1944 na tzv. Brettonwoodské konferenci v New Hampshire (USA), na pomoc obnovy zemí postižených druhou světovou válkou. Sídlo Světové banky je ve Washingtonu D. C. v USA.

⁷⁴ MUCHLINSKI, Peter, ORTINO, Federico a SCHREUER, Christoph. *The Oxford handbook of international investment law*, str. 537-538

⁷⁵ Who We Are: Overview. *Multilateral Investment Guarantee Agency* [online]. 2015 [cit. 2016-03-31]. Dostupné z: <https://www.miga.org/who-we-are>

⁷⁶ Cit. dle ŠTURMA, Pavel; BALAŠ, Vladimír. *Mezinárodní ekonomické právo*, str. 439

⁷⁷ Zajímavostí může být, že mezi těchto 25 nejvyspělejších států patří i Česká Republika.

⁷⁸ Who We Are: MIGA Member Countries. *Multilateral Investment Guarantee Agency* [online]. 2015 [cit. 2016-03-31]. Dostupné z: <https://www.miga.org/who-we-are/member-countries/>

Smlouvy o zárukách a Zásad určených Ředitelskou radou (čl. 17). Ve chvíli, kdy Agentura nahradí pojištěnému investorovi utrpěnou škodu, přebírá původní závazek na sebe. V tu chvíli začíná disponovat stejnými právy, kterými mohl disponovat investor vůči hostitelské zemi, či třetím osobám.(čl. 18). Tento mechanismus tak může do značné míry nahradit původně využívanou diplomatickou ochranu domovského státu investora.⁷⁹

5.3.3 Dohoda o obchodních aspektech investičních opatření

Tato dohoda z roku 1994⁸⁰ (angl. Trade-Related Investment Measures), patří pod systém Světové obchodní organizace.⁸¹ Byla přijata jako příloha Dohody o zřízení Světové obchodní organizace a nesnaží se tedy upravit problematiku investic komplexně, ale pouze ve spojení s mezinárodním obchodem. Jedná se též o snahu WTO rozšířit svoje liberalizační opatření i do investiční sféry.⁸²

Dohoda usiluje o zákaz opatření, které vlády uplatňují vůči zahraničním investicím z důvodu omezení realizace obchodních vztahů v rozporu s pravidly GATT 1994. Konkrétně tedy nesmí jít o opatření neslučitelná s povinností udělit národní zacházení a se závazkem odstranit množstevní omezení. K samotné dohodě je potom připojen konkrétní seznam s jednotlivými typy opatření neslučitelnými s uvedenými znaky.⁸³ Rozvojové země však mohou dočasně použít i tato nedovolená opatření, pokud to lze ospravedlnit podle ustanovení GATT, vztahující se k platební bilanci a ochráně nově se rodících odvětví průmyslu. Členové musí oznámit Radě pro obchod zboží všechna používaná opatření, která jsou neslučitelná s dohodou. Navíc se každý člen zavázal k následnému zrušení těchto opatření. A to do dvou let od vstupu dohody v platnost v případě nejrozvinutějších členů, do pěti let v případě rozvojových zemí a sedmi let u těch nejméně rozvinutých zemí. I přes tato ustanovení stále tato dohoda odráží více koncepci investic a obchodu v představách průmyslových zemí, než těch rozvojových.⁸⁴

⁷⁹ ŠTURMA, Pavel; BALAŠ, Vladimír. *Mezinárodní ekonomické právo*, str. 439-440

⁸⁰ Viz sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 191/1995 Sb.

⁸¹ WTO je organizací, která nastavuje pravidla mezinárodního obchodu prostřednictvím konsenzu mezi jeho členskými státy a řeší mezinárodní obchodní spory mezi členskými státy. Vznikla v roce 1995 jako nástupce Všeobecné dohody o clech a obchodu (GATT). Sídlem organizace je Ženeva, Švýcarsko.

⁸² ŠTURMA, Pavel; BALAŠ, Vladimír. *Mezinárodní ekonomické právo*, str. 321

⁸³ SORNARAJAH, M. *The international law on foreign investment*, str. 266-267

⁸⁴ ŠTURMA, Pavel; BALAŠ, Vladimír. *Mezinárodní ekonomické právo*, str. 322

5.3.4 Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj

V závěru podkapitoly by bylo dobré ještě zmínit Mezinárodní banku pro obnovu a rozvoj (angl. International Bank for Reconstruction and Development, dále též jen „IBRD“). Tato organizace ve svých zakládacích dokumentech nikterak neřeší mezinárodní investice, nicméně se podílí půjčkami na rozvojových projektech a funguje tak ve svých důsledcích jako veřejný investor.

IBRD patří do skupiny Světové banky a jako taková byla založena v roce 1944 na konferenci v Brettonwoods. Samotná dohoda vstoupila v platnost 27. 12. 1945 a několikrát byla měněna. Původním účelem banky byla poválečná obnova ekonomik poničených válkou a snaha o přeměnu válečného hospodářství zemí zpět do režimu sloužícímu mírovým účelům.⁸⁵ V dnešní době se její cíle trochu změnila a jejím hlavním účelem je napomáhat obnově a rozvoji svých členských států a usnadňovat příliv kapitálových investic v situacích, kdy není dostupný soukromý kapitál. Banka však samozřejmě nemá za cíl soukromé investice nahradit a její činnost tak zůstává pouze doplňková.⁸⁶

Co se samotného mechanismu týče, tak splatnost půjček je 10 až 25 let po půlročních splátkách. Pro poskytování půjček používá banka jednak svého základního kapitálu vytvářeného členskými státy, dále dlužních úpisů, které sama vydává a jako poslední zdroj jsou příjmy z jejich bankovních operací. Půjčky jsou poskytovány zásadně na nákup investičních celků pořizovaných v cizině. Jakmile je úvěrovaným soukromý podnik, požaduje banka, aby se členský stát, na jehož území je projekt uskutečňován, zaručil za splacení zapůjčeného kapitálu, placení úroků a jiných nákladů spojených s půjčkou. Banka kromě této činnosti též zajišťuje členským státům různé technické služby, provádí analýzy ekonomické situace, vysílá odborníky a poskytuje školení bankovním úředníkům z členských států.⁸⁷

Z hlediska fungování je kopírována struktura MIGA, jelikož IBRD má tři specializované agentury, z nichž právě jednou je MIGA.⁸⁸

⁸⁵ ŠTURMA, Pavel; BALAŠ, Vladimír. *Mezinárodní ekonomické právo*, str. 102

⁸⁶ International Bank for Reconstruction and Development. *The World Bank* [online]. 2014 [cit. 2016-03-31]. Dostupné z: <http://www.worldbank.org/en/about/what-we-do/brief/ibrd>

⁸⁷ Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj. *epravo.cz* [online]. 2001 [cit. 2016-03-31].

Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/mezinarodni-banka-pro-obnovu-a-rozvoj-4037.html>

⁸⁸ ONDŘEJ, J.: *Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní*, str. 396

5.4 Význam soft law pro zahraniční investice

Oproti právně závazným, ať již dvoustranným, či vícestranným mezinárodním dohodám, stojí pravidla doporučující povahy nazývaná též jako soft law. Tato pravidla se vyskytují většinou ve formě rezolucí a doporučení mezinárodních organizací. Ačkoli jsou formálně nezávazná, v případě, že jsou dostatečně konkrétně formulována, mohou mít v praxi stejný dopad jako mezinárodní smlouvy.⁸⁹

Na prvním místě je potřeba uvést Chartu hospodářských práv a povinností států (rezoluce VS OSN 3281(XXIX) z roku 1974),⁹⁰ podle níž se regulace zahraničních investic řídí výlučně vnitrostátním právem. V praxi to znamená, že státy mají tedy i právo znárodnit cizí majetek, vyvlastnit ho nebo převést vlastnictví k němu. Toto právo mohou však využít pouze za současného účinného odškodnění investora.⁹¹

Druhým významným dokumentem z pozdější doby jsou Řídící principy pro zacházení s přímou zahraniční investicí (angl. Guidelines for the Treatment of Foreign Direct Investment).⁹² Tyto principy, přijaté Mezinárodní bankou pro obnovu a rozvoj v roce 1992, potvrdily na prvním místě právo hostitelského státu regulovat přijímání zahraničních investic. Zároveň však vyzývají hostitelské státy, aby odstraňováním administrativních překážek a příliš složitých formalit usnadňovaly příliv těchto investic. Samotný dokument odráží kompromisní řešení mezi zájmy vyspělých a rozvojových států. A právě charakter tohoto dokumentu jako právně nezávazné soft law byl klíčový i pro jeho přijetí. Význam dokumentu vyplývá z jeho komplexního přístupu, protože se vztahuje na všechny aspekty investice od jejího zřízení, až po její likvidaci a případné řešení sporů.⁹³

Význam soft law pro mezinárodní investiční praxi spočívá právě v tom, že na rozdíl od mezinárodních smluv se tento pramen práva vyvíjí rychleji a flexibilně. Principy obsažené v doporučeních, či rozhodnutích mezinárodních organizací, ale také například mezinárodních investičních tribunálů mohou sloužit nejen k průběžné aplikaci práva, ale též k jeho utváření. V případě, že se stát rozhodne renegociovat či uzavřít novou BIT,

⁸⁹ ONDŘEJ, J.: *Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní*, str. 90

⁹⁰ Dostupné z: <http://www.un-documents.net/a29r3281.htm>

⁹¹ KOSTKA, Vladimír. MEZINÁRODNÍ INVESTIČNÍ SPORY PŘED OBECNÝMI SOUDY? *Bulletin-advokacie.cz*[online]. 2013 [cit. 2016-03-31].

Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/mezinarodni-investicni-spory-pred-obecnymi-soudy#ftn15>

⁹² Dostupné z: <http://italaw.com/documents/WorldBank.pdf>

⁹³ ŠTURMA, Pavel; BALÁŠ, Vladimír. *Mezinárodní ekonomické právo*, str. 342

nezřídka se stává, že se při návrhu nové bilaterální dohody zohledňuje právě poslední praxi investičních tribunálů.⁹⁴

⁹⁴ BJORKLUND, Andrea K a August REINISCH. International investment law and soft law. Cheltenham, UK: Edward Elgar Pub., c2012. ISBN 978-1-78100-321-3., str. 318

6. Standardy zacházení s investicemi

Zřizování a likvidace investice jsou svojí podstatou mnohdy velice časově vzdálené operace, které však spolu přesto souvisí. Při zřizování investice vkládá investor určité prostředky do podniku v hostitelském státě. Při likvidaci pak investor podniká kroky k mobilizaci těchto vložených prostředků a jejich repatriaci. Z hlediska právní jistoty je potřeba, aby podmínky zřizování a likvidace investic byly známy ještě před samotným rozhodnutím o investici. Úprava těchto otázek leží na vnitrostátním zákonodárství hostitelského státu. Jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole, toto právo hostitelského státu bylo ostatně deklarováno již v Chartě hospodářských práv a povinností států.

Obecné mezinárodní právo ponechává státům úplnou volnost v tom, jakou konkrétní investici na svém území připustí. Vychází se přitom ze zásad státní svrchovanosti. Toto obecné pravidlo je potom v praxi modifikováno závazky převzatými z mnohostranných či dvoustranných mezinárodních dohod. Co se provedení týče, může jít o celou škálu prostředků od podpory zahraničních investic ze strany státu, přes obligatorní povolovací řízení až po selektivní rozhodování spojené se stanovením určitých podmínek pro zahraničního investora.⁹⁵

Z hlediska ochrany investorů proto dochází k tendenci směřující k omezení práv hostitelských států libovolně regulovat podmínky zřizování a likvidace investic ze strany mezinárodního práva. V současné době již není tedy sporu o tom, že mezinárodní právo reguluje svým způsobem režimy zacházení s investicemi. Spor se však vede o to, zda vedle smluvní úpravy existují i nějaká obecná pravidla mezinárodního práva. Na jedné straně se objevuje názor vyspělých států, požadujících ochranu založenou na existenci minimálního mezinárodního standardu, což podporují existenci obyčejového pravidla.⁹⁶ A naproti stojící rozvojové země s opačnou argumentací, popírající jeho existenci a požadující ponechání úpravy čistě na vnitrostátním právu hostitelského státu.

⁹⁵ ŠTURMA, Pavel; BALAŠ, Vladimír. *Mezinárodní ekonomické právo*, str. 378

⁹⁶ Jedná se o nepsaný pramen mezinárodního práva, který vzniká na základě současného splnění dvou podmínek:

- dlouhodobého, nepřetržitého a opakovaného užívání (*usus longaevis*)
- přesvědčení o jeho právní závaznosti (*opinio iuris*)

(Blíže viz MALENOVSKÝ, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné: obecná část a poměr k jiným právním systémům*. 6., upr. a dopl. vyd. Brno: Doplňek, 2014. ISBN 978-80-7380-531-9., str. 162-167)

Shoda praxe a nauky navíc nepanuje ani ohledně toho, kolik standardů zacházení se zahraničními investicemi existuje a jakou povahu vlastně mají.⁹⁷

Samotné standardy se většinou dělí do dvou větších skupin. První skupinu tvoří takzvané relativní standardy, u kterých se vždy poměří zacházení hostitelského státu vůči jinému státu, či investorovi. Toto srovnání je pak významné především při řešení investičních sporů. Jakmile totiž navrhovatel dokáže, že byl jednáním státu oproti jiným investorům poškozen, obrací se důkazní břemeno a hostitelský stát musí odůvodnit, proč zvolil v případě investora konkrétní postup. Druhým je pak standard absolutní, který sám stanoví konkrétní pravidla pro zacházení s investicemi a jednání hostitelského státu vůči ostatním subjektům není relevantní. V tomto případě musí navrhovatel dokázat, že jednání hostitelského státu vůči němu bylo pod úrovní standardu, tak jak ho chápe mezinárodněprávní praxe a nauka.⁹⁸

6.1 Rozbor jednotlivých standardů

Co se standardů týče, rozebírá práce pouze ty, o kterých panuje shoda a zároveň jsou pouze těmi nejvýznamnější a relevantními pro obsah práce.

6.1.1 Standard spravedlivého a rovnoprávného zacházení

Standard spravedlivého a rovnoprávného zacházení (angl. fair and equitable treatment, dále též jen „FET“) je uveden prakticky ve všech mezinárodních dohodách týkajících se investic, ať se jedná o dvoustranné či vícestranné. Je to jakýsi obecný koncept a jeho konkrétní formulace v mezinárodních smlouvách se mohou lišit. Právě díky svojí flexibilitě se jeho rozsah stále rozšiřuje a v průběhu let se přidávají další prvky tohoto standardu. A i z tohoto důvodu je upřesnění jeho normativního obsahu úkolem mezinárodních rozhodčích tribunálů a nauky.⁹⁹

⁹⁷ ŠTURMA, Pavel, BALAŠ, Vladimír. *Ochrana mezinárodních investic v kontextu obecného mezinárodního práva*, str. 49-50

⁹⁸ MUCHLINSKI, Peter, ORTINO, Federico a SCHREUER, Christoph. *The Oxford handbook of international investment law*, str. 261-262

⁹⁹ REINISCH, August. *Standards of investment protection*. Oxford: Oxford University Press, 2008. ISBN 978-0-19-954744-9., str. 111-113

Prvky tohoto standardu se dají obecně shrnout do základních čtyř až pěti kategorií:

a) zákaz odepření spravedlnosti a řádný proces

Jedná se o požadavek na procesní spravedlnost a řádný výkon soudní moci, který vyplývá již z obyčejového práva. V praxi bývá používán tribunály při zjištění toho, zda došlo k porušení FET. Tento prvek standardu je v poslední době výslovně kodifikován v nových BITs a dohodách o volném obchodu, které uzavírají USA.

b) zákaz svévolného a diskriminačního jednání

Ačkoli některé BITs obsahují samostatné ustanovení ohledně nediskriminačního jednání vůči investici ze strany hostitelského státu, v arbitrážní praxi bývá tento prvek posuzován jako součást FET.¹⁰⁰

c) transparentnost a stabilita

Tento prvek byl vyložen tribunálem v dnes již klasickém rozhodnutí *TECMED*¹⁰¹ tak, že investor může očekávat, že hostitelský stát bude jednat vůči investorovi stabilně, transparentně a zcela jednoznačně. Tedy tak, aby ten mohl předem znát všechna pravidla a nařízení, kterými se bude řídit jeho investice.¹⁰²

d) legitimní očekávání a stabilita

Tento prvek se vztahuje na okamžik, kdy jednání smluvní strany vyvolává rozumná a oprávněná očekávání na straně investora, který postupuje v důvěře v toto jednání, takže nedodržení těchto očekávání ze strany smluvní strany by mohlo vést ke vzniku škody na straně investora. Nicméně je třeba připomenout, že nejde o nějaký absolutní standard. Rozdílně budou posuzovány situace, kdy hostitelský stát poskytne určité výslovné záruky, a kdy subjektivní naděje investora nestojí na objektivním základu.

e) Občas se také hovoří o závazku hostitelského státu k bdělosti a náležitě péči o investice. Jde spíše o technikalii, kdy se rozhodčí tribunály snaží tento prvek FET oddělit od samostatného standardu plné ochrany a bezpečnosti, který je popsán níže v bodě 6.1.3.¹⁰³

¹⁰⁰ ŠTURMA, Pavel; BALAŠ, Vladimír. *Mezinárodní ekonomické právo*, str. 390-392

¹⁰¹ Técnicas Medioambientales Tecmed, S.A. v. Mexico, ICSID Case No. ARB(AF)/00/2

¹⁰² REINISCH, August. *Standards of investment protection*, str. 121-123

¹⁰³ ŠTURMA, Pavel; BALAŠ, Vladimír. *Ochrana mezinárodních investic v kontextu obecného mezinárodního práva*, str. 53 - 54

6.1.2 Mezinárodní minimální standard

Mezinárodní minimální standard zacházení s cizinci patří v dnešní době již k zásadám obyčejového mezinárodního práva. Dříve se týkal především uznání právní subjektivity cizinců dle vnitrostátního práva hostitelského státu a jejich přístupu k soudům hostitelského státu. Dnes převažuje otázka práva na spravedlivý proces před vnitrostátními soudy.¹⁰⁴

6.1.3 Plná ochrana a bezpečnost

V předchozích dvou standardech jsme si mohli všimnout překrývání některých prvků v oblasti řádného soudního řízení. Tento standard je specifický a v mezinárodních dohodách o ochraně investic stojí sám, většinou v samostatných člancích nebo odstavcích. Ačkoli se v poslední době objevují pokusy rozšířit pomocí jazykového výkladu některých BITs tento standart i na „právní bezpečnost“, obecně je chápán jako povinnost chránit investici před fyzickými zásahy ze strany nestátních aktérů. A to jak samotný majetek, či podnik, tak také osoby spojené s investičním projektem nacházející se v hostitelském státě. Dle praxe arbitrážních tribunálů se však nejedná o jakýkoli zásah, ale pouze o ochranu fyzické integrity investice proti zásahům s použitím síly.¹⁰⁵

6.1.4 Zákaz svévolných a diskriminačních opatření

Jak již bylo výše ilustrováno na FET, zákaz diskriminace může být buď již začleněn do jiného standardu, nebo je samostatně vyjádřen v některém z ustanovení BIT. Pojem svévolnosti zahrnuje opatření, která postihují investice bez zapojení rozumného rozhodujícího procesu, který by posoudil na jedné straně účinek opatření na investici a na druhé straně porovnal zájmy investora a hostitelského státu. Častým příkladem diskriminačního opatření bývá poškození určitého průmyslového odvětví jinými opatřeními, než poškození ostatních odvětví bez rozumného důvodu.¹⁰⁶

¹⁰⁴ ŠTURMA, Pavel; BALAŠ, Vladimír. *Mezinárodní ekonomické právo*, str. 393

¹⁰⁵ REINISCH, August. *Standards of investment protection*, str. 131

¹⁰⁶ ŠTURMA, Pavel; BALAŠ, Vladimír. *Ochrana mezinárodních investic v kontextu obecného mezinárodního práva*, str. 56-57

6.1.5 Národní zacházení

Tento standard chrání před diskriminačními opatřeními, prováděnými ať již de iure či de facto, a to na základě státní příslušnosti investora.¹⁰⁷ Na rozdíl od některých jiných standardů, jako je například minimální standard, tento nevychází z mezinárodního obyčejového práva, ale zůstává čistě smluvním závazkem. Státy nemají totiž podle mezinárodního práva povinnost zacházet s cizí investicí stejně, jako zacházejí s investicí svých občanů. Paradoxem právě je, že tento standard nemůže zajistit investorům ze zahraničí často dostatečnou ochranu. Vše totiž záleží na tom, jak vysoký standard ochrany zajišťuje stát investorům, kteří jsou jeho vlastními občany. Samotné znění tohoto standardu v BITs poté zaručuje zacházení, které nesmí být méně příznivé,¹⁰⁸ než to, které se uplatní v podobných případech u investic vlastních občanů.¹⁰⁹ Tímto přístupem se tedy řadí do skupiny tzv. relativních standardů, jak již bylo vyloženo v úvodu kapitoly.

6.1.6 Doložka nejvyšších výhod

Zajímavostí je, že vývoj standardu doložky nejvyšších výhod (angl. Most Favoured Nation Treatment, dále též jen „MFNT“) sahá až do dávné historie. Podobnou doložku totiž udělil poprvé již ve středověku císař Svaté říše římské italskému městu Mantova, kterému garantoval, že v případě udělení nových privilegií ostatním městům musí být stejná privilegia zaručena i Mantově. Samotný standard, tak jak ho známe dnes, se postupně vyvíjel především v rámci obecných obchodních úmluv typu GATT a dalších dohod pod hlavičkou WTO.¹¹⁰ Jakožto další ze skupiny relativních standardů zavazuje ke stejnému, či alespoň nikoli horšímu zacházení, jaké poskytuje stát investorům třetích států. Bývá však omezována podmínkou, že se uplatní pouze na ty, kteří se nacházejí za stejných okolností ve stejném postavení. Vždy je navíc třeba rozlišovat, zda se aplikuje na všechny záležitosti upravené ve smlouvě, či pouze na některé vybrané aspekty investic. Častým problémem, který tak vyvstává, bývá otázka, zda se uplatní tento standard i na doložku v BIT týkající se řešení sporů.

¹⁰⁷ REINISCH, August. *Standards of investment protection*, str. 30

¹⁰⁸ K pojmu méně příznivé zacházení blíže viz: VERHOUSEL, Gaëtan. *National treatment and WTO dispute settlement: adjudicating the boundaries of regulatory autonomy*. Oxford: Hart, 2002. ISBN 1-84113-299-3., str. 21

¹⁰⁹ ŠTURMA, Pavel; BALAŠ, Vladimír. *Mezinárodní ekonomické právo*, str. 395-396

¹¹⁰ REINISCH, August. *Standards of investment protection*, str. 61-64

Příkladem může být rozhodnutí ve věci *Maffezini*.¹¹¹ Zde šlo o spor mezi argentinským občanem a Španělskem, týkající se procesních lhůt. Na jedné straně BIT mezi Argentinou a Španělskem obsahovala lhůtu 18 měsíců, během které měl být spor vyřešen vnitrostátním soudem, a až poté mohl investor přistoupit k mezinárodní arbitráži. Na straně druhé byla BIT mezi Chile a Španělskem, která tuto lhůtu měla pouze šestiměsíční. V důsledku toho se navrhovatel tedy odvolával na doložku nejvyšších výhod obsaženou ve smlouvě mezi Argentinou a Španělskem. Španělská vláda argumentovala tím, že se je potřeba oddělovat čistě materiální ustanovení týkající se investic od procesních pravidel pro řešení investičních sporů, nicméně tribunál rozšířil působnost doložky i na řešení sporů z toho důvodu, že v dnešní době je doložka o řešení sporů neoddělitelně spjata již s ochranou investic.¹¹²

Z tohoto a podobných arbitrážních rozhodnutí je tedy třeba vyvodit to, že státy by měly ve svých BITs jednoznačně definovat, na které aspekty smlouvy se doložka vztahuje. Zda se jedná o čistě materiální otázky zacházení s investicí, či zda může být vztahována i na procesní otázky týkající se řešení sporů.¹¹³ Při pohledu na BIT mezi ČR a Egyptem¹¹⁴ se standardy zacházení zabývá článek 2:

Podpora a ochrana investic

- 1. Každá smluvní strana bude podporovat a vytvářet příznivé podmínky pro investory z druhé smluvní strany, aby investovali na jejím území a bude takové investice připouštět.*
- 2. Investice vlastněné investory jedné nebo druhé smluvní strany budou mít vždy zajištěno řádné a spravedlivé zacházení a budou požívat ochrany a bezpečnosti na území druhé smluvní strany.*

Zde se tedy jedná o standard spravedlivého a rovnoprávného zacházení v kombinaci se standardem plné ochrany a bezpečnosti, tak jak byly vyloženy výše.

¹¹¹ Emilio Agustín Maffezini v. Kingdom of Spain, ICSID, Case No. ARB/97/7

¹¹² ŠTURMA, Pavel, BALAŠ, Vladimír. *Ochrana mezinárodních investic v kontextu obecného mezinárodního práva*, str. 58-59

¹¹³ Srov. REINISCH, August. *Standards of investment protection*, str. 86

¹¹⁴ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí ČR č. 128/1994 Sb.

Článek 3 Smlouvy však navíc uvádí výslovný standard národního zacházení a doložky nejvyšších výhod:

Národní zacházení a doložka nejvyšších výhod

1. *Každá smluvní strana poskytne na svém území investicím a výnosům investorů druhé smluvní strany zacházení, které je řádné a spravedlivé a není méně příznivé, než jaké poskytuje investicím nebo výnosům svých vlastních investorů nebo investicím nebo výnosům investorů jakéhokoli třetího státu.*
2. *Každá smluvní strana poskytne na svém území investorům druhé smluvní strany, pokud jde o řízení, udržování, užívání, využití nebo dispozici s jejich investicí, zacházení, které je řádné a spravedlivé a ne méně příznivé, než jaké poskytuje svým vlastním investorům nebo investorům jakéhokoli třetího státu.*
3. *Ustanovení odstavce 1 a 2 tohoto článku nelze vykládat tak, že zavazují jednu smluvní stranu poskytnout investorům druhé smluvní strany takové zacházení, výhody nebo výsady, které může jedna strana poskytovat podle:*
 - a) *celní unie nebo zóny volního obchodu nebo měnové unie nebo podobné mezinárodní dohody, nebo jiných forem regionální spolupráce, jejichž členem smluvní strana je nebo může být;*
nebo
 - b) *mezinárodní dohody nebo ujednání týkajících se zcela nebo převážně zdanění.*

Závěrem kapitoly je potřeba zmínit pár poznatků. Za posledních několik dekad se rozvinulo mnoho standardů. Díky praxi mezinárodních arbitrážních tribunálů se vztahy a obsah jednotlivých standardů začínají vyjasňovat. Nicméně některé z nich stále přinášejí při výkladu problémy. Je to způsobeno především tím, že mezi standardy jsou rozdíly dané původem – tedy zda se jedná o původ obyčejový, či smluvní – a dále, zda se jedná o absolutní, nebo relativní standard. Nejvýznamnější místo zaujímá v praxi především standard spravedlivého a rovnoprávného zacházení, zatímco největší aplikační problémy činí MFNT.¹¹⁵

¹¹⁵ ŠTURMA, Pavel; BALAŠ, Vladimír. *Mezinárodní ekonomické právo*, str. 400

7. Příčiny investičních sporů

Z hlediska ochrany investic by bylo dobré úvodem zmínit konkrétní způsoby, jakými státy běžně omezují zahraniční investice a z čeho následně vznikají spory. Spojuje to jak předchozí kapitolu o standardech zacházení, tak materii následující, týkající se řešení sporů z mezinárodních investic.

Co se týče samotných příčin investičních sporů, došlo během posledních zhruba padesáti let k mnoha změnám. Původně se jednalo o spory vznikající z omezení vlastnictví movitého či nemovitého majetku zahraničního investora. Po skončení koloniální éry, kdy došlo k prudkému rozmachu znárodnování, se snažily rozvojové státy získat zpět kontrolu nad majetkem svých dřívějších pánů. Po počátečních snahách států cílících většinou na celé hospodářské sektory, bylo možné sledovat tendence směřování ke konkrétním podnikům. Navíc docházelo k dalším snahám rozvojových států o kontrolu zahraničních investic, a nezřídka proto bylo podmínkou vstupu na trh hostitelského státu zakládat joint venture podniky. Tím, že se podnik stal v hostitelském státě „domácím“, byl pro místní vládu i snadněji administrativně ovladatelný.¹¹⁶

S postupným rozvojem dalších forem vlastnictví tak dochází například k neoprávněným zásahům do majetkových práv k duševnímu vlastnictví. Přidat však můžeme i další důvody jako spory vyvolané administrativními zásahy do investic, spory z důvodů zásahů odůvodňovaných ekologickými ohledy, protikorupčními opatřeními či spory vyvolané z důvodu uplatňování rozdílného standardu ochrany investic. Po zdůrazňování role konceptu sociálního a environmentálně odpovědného státu se navíc zvyšuje regulace v oblasti průmyslu a jiných ekonomických oblastí. To přináší stále se zvyšující význam administrativních povolení a licencí, která jsou více chápána jako majetková práva. Zahraniční investor zpravidla bez těchto administrativních povolení nemůže fungovat a jejich zrušení či odebrání a následné faktické zbavení hodnoty jeho investice se může do jisté míry svými důsledky rovnat vyvlastnění. Při řešení investičních sporů se tedy často posuzuje, zda mohou být všechna regulační opatření států brána za kompenzovatelné odebrání majetku.¹¹⁷

¹¹⁶ SORNARAJAH, M. *The international law on foreign investment*, str. 363

¹¹⁷ ŠTURMA, Pavel; BALAŠ, Vladimír. *Mezinárodní ekonomické právo*, str. 308-310

Nyní budou rozebrány nejčastější způsoby omezení práv investorů a v další kapitole pak jejich následné možnosti se těmto opatřením bránit.

7.1 Vyvlastnění

Pod pojmem přímého vyvlastnění se rozumí zabránění majetku státními orgány a přesun vlastnických práv z původního vlastníka na třetí osobu, přičemž obvykle se jedná o stát. Především v průběhu 20. století docházelo k masovým zásahům do soukromého vlastnictví označovaným jako znárodnění. Stávalo se tak na jedné straně v zemích Východního bloku, kde tehdejší komunističtí vládcí tvrdili, že na rozdíl od vyvlastnění se při znárodnění nemusí původnímu vlastníku poskytovat odpovídající kompenzace.¹¹⁸ Druhým případem masivního vyvlastňování, jak již bylo zmíněno v úvodu, byly postkoloniální státy snažící se získat zpět kontrolu nad svým národním hospodářstvím. Tyto konflikty navíc rozdmýchávaly debatu o vztahu mezi vlastnictvím, jeho sociální funkcí a vztahu mezi soukromými vlastníky a veřejností, potažmo státem.¹¹⁹

Z hlediska vyvlastnění se již v souladu s principem státní svrchovanosti uplatňuje základní pravidlo, že stát má právo zahraniční majetek vyvlastnit. Toto právo je natolik zásadní, že ho respektují i všechny dohody o ochraně a podpoře investic. Samotná legalita vyvlastnění je však zároveň podmíněna splněním tří, případně čtyř kumulativních podmínek:

- 1) Opatření musí být učiněno ve veřejném zájmu. (Pojem veřejný zájem je natolik široký a abstraktní, že se stává jen málokdy, že by byl investory v mezinárodní arbitráži napadán.)
- 2) Opatření ze strany státu nesmí být diskriminační a svévolné.
- 3) Vyvlastnění musí být následováno okamžitou, přiměřenou a účinnou kompenzací.

Někdy se přidává ještě čtvrtá podmínka, a to aby byl vyvlastňovací proces veden zásadami řádného zákonného procesu. Je tím myšlen dříve již zmiňovaný standard spravedlivého a rovného zacházení.

¹¹⁸ ŠTURMA, Pavel; BALAŠ, Vladimír. *Mezinárodní ekonomické právo*, str. 401

¹¹⁹ VAN HARTEN, Gus. *Investment treaty arbitration and public law*. Oxford: Oxford University Press, 2008. ISBN 978-0-19-955214-6., str. 90

Ze všech těchto požadavků bývá nejvíce kontroverzní právě otázka kompenzace za vyvlastňovací zásah. Mezinárodní rozhodci tady mají nelehkou roli v tom, že musí v každém konkrétním případě posoudit, zda byla náhrada opravdu adekvátní. Vždy se zde opět střetávají dva odlišné pohledy na problematiku. Na jedné straně stojí bohaté státy Západu, zastávající tzv. Hullovu doktrínu.¹²⁰ Ta je brána ve většině BITs jako minimální standard. Například BITs, které obsahují širší definici investice, jak byla rozebírána v kapitole 2, poskytují daleko větší ochranu investorům. Na druhé straně pak stojí rozvojové státy, zastávající tzv. Calvovu doktrínu,¹²¹ odmítající koncepci mezinárodního minimálního standardu. Tyto státy mají navíc svůj vlastní pohled na to, co znamená účinná náhrada. Svoji argumentaci staví totiž na tom, že při poskytnutí kompenzace nesmí hrát roli pouze čistě tržní hodnota investice, nicméně je třeba zohlednit zájmy hostitelského státu, jeho platební schopnosti a v neposlední řadě též nedůvodné obohacení investora.¹²² Česko-egyptská dohoda o ochraně a podpoře investic¹²³ obsahuje následující ustanovení v článku 5:

Vyvlastnění

- 1. Investice vlastněné investory některé ze smluvní strany nebudou znárodněny, vyvlastněny nebo podrobena opatřením mající přímý účinek jako znárodnění nebo vyvlastnění (dále jen „vyvlastnění“) na území druhé smluvní strany s výjimkou veřejného zájmu. Vyvlastnění bude provedeno podle zákona, na nediskriminačním základě a bude doprovázeno opatřeními k zaplacení okamžité, přiměřené a účinné náhrady. Taková náhrada se bude rovnat tržní hodnotě vyvlastněné investice bezprostředně před vyvlastněním nebo než se zamýšlené vyvlastnění stalo veřejně známým, bude okamžitě realizovatelná a volně převoditelná ve volně směnitelné měně a bude provedena bez nespravedlivého zdržení, jinak bude zahrnovat úrok.*

¹²⁰ Hullova doktrína, kterou prosadil Cordell Hull (v letech 1871-1955 ministr zahraničí USA) požaduje okamžitou, efektivní a adekvátní náhradu, která zpravidla představuje tržní hodnotu investice bezprostředně před vyvlastněním. Hullova doktrína byla jednostranně prosazována Spojenými státy americkými a později dalšími rozvinutými státy, ale od počátku odmítána zeměmi Latinské Ameriky a následně dalšími rozvojovými zeměmi (většinou bývalými koloniemi).

¹²¹ Calvova doktrína byla spojena se jménem významného argentinského právníka a též diplomata Carlose Calvy (1824-1906). Carlos Calvo píše ve své práci *Le Droit International*: „Cizinci, kteří se usadí ve státě, jsou dozajista oprávněni ke stejným právům a ochraně, požívaných příslušníky tohoto státu, ale nemohou očekávat žádný větší rozsah ochrany“.

¹²² VAN HARTEN, Gus. *Investment treaty arbitration and public law.*, str. 90 - 91

¹²³ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí ČR č. 128/1994 Sb.

2. *Dotčený investor má právo požádat o neodkladné přezkoumání svého případu a o ohodnocení své investice soudním nebo jiným nezávislým orgánem smluvní strany v souladu s principy obsaženými v tomto článku.*

Lze si všimnout, že Smlouva v tomto článku obsahuje všechny moderní prvky týkající se vyvlastnění. Otázkou pro arbitrážní praxi je potom samozřejmě fakt, zda bylo v konkrétním případě toto ustanovení ze strany egyptských orgánů naplněno.

7.2 Regulační opatření

Důležitou otázkou pro mezinárodní arbitrážní praxi bývá, zda se v případě regulačních opatření nejedná o tzv. nepřímé vyvlastnění. Jedním z kritérií bývá, zda bylo opatření opravdu učiněno ve spojitosti se státní pravomocí, která reguluje obecné blaho. Dalším argumentem investorů bývá, že tak bylo učiněno na diskriminačním základě. Tento přístup by však zaváděl standard národního zacházení i pro posuzování právní regulace zahraničních investic, což však není v praxi běžné. Stejně jako v mezinárodním právu nestanoví mezinárodně právní úprava jasná kritéria, co už je vyvlastnění a co ne. Proto ani v mezinárodní praxi neexistuje mnoho rozhodnutí týkajících se regulačních opatření a tato otázka bude muset projít ještě dalším vývojem.¹²⁴ Pro ilustrativní příklad, jak se arbitrážní tribunál vyrovnal s regulačním opatřením, lze uvést rozhodnutí *Santa Elena vs. Costa Rica*.¹²⁵ Jednalo se o vyvlastňovací dekret na pozemky v deštném pralese patřící zahraniční společnosti, která tam chtěla vybudovat nový rekreační resort.¹²⁶ Zde tribunál posoudil charakter opatření jako vyvlastnění, i když bylo učiněno z důvodu ochrany životního prostředí.¹²⁷

¹²⁴ ŠTURMA, Pavel; BALAŠ, Vladimír. *Mezinárodní ekonomické právo*, str. 406-407

¹²⁵ *Santa Elena v. Costa Rica*, Award, 17 February 2000, odst. 72: „Vyvlastňovací opatření z důvodu ochrany životního prostředí, bez ohledu na to, jak jsou prospěšná pro společnost, jsou podobná jakýmkoli jiným vyvlastňovacím opatřením státu. A tam, kde je majetek vyvlastněn, jedno jestli domácí nebo mezinárodní, závazek státu zaplatit náhradu zůstává.“

¹²⁶ *The Santa Elena Case: Two Steps Forward, Three Steps Back*. *American Review of International Arbitration* [online]. 1999, **1999**(10) [cit. 2016-04-01]. Dostupné z: <http://www.jurispub.com/The-Santa-Elena-Case-Two-Steps-Forward-Three-Steps-Back-ARIA-Vol-10-No-3-1999.html>

¹²⁷ MUCHLINSKI, Peter, ORTINO, Federico a SCHREUER, Christoph. *The Oxford handbook of international investment law.*, str. 436

7.3 Nepřímé vyvlastnění a další druhy omezení zahraničních investic

Kromě vyvlastnění a regulačních opatření existuje řada způsobů omezení, či dotčení majetkových práv investora. Často však nelze tato jednání ze strany hostitelského státu jednoduše zařadit pod pojem vyvlastnění či zabrání majetku. Nauka hovoří v těchto případech o zastřeném či plíživém vyvlastnění. Většinou se jedná o postupnou snahu o oslabení vlastnických práv investora a znemožnění kontroly jeho vlastního majetku.¹²⁸ Například v rozhodnutí *Middle Eastern Shipping and Handling Co. v. Egypt*¹²⁹ bylo nepřímým vyvlastněním označeno opatření státu, jehož účinek zbavuje investora možnosti použití a výhod plynoucích z jeho investice i přes to, že formálně zůstává vlastníkem svého majetku i nadále. Základním znakem situací, kdy jde o tzv. nepřímé vyvlastnění je to, že dojde k výsledku podobnému zabrání, či zbavení majetku, ačkoli situace se formálně z vnějšího pohledu vůbec nemění. Podobná situace je diskutována například v poslední době v ČR s fotovoltaickými elektrárnami. Investoři vstupující na český trh za nápadně výhodných podmínek a následné uvalení 26% daně na elektřinu vyráběnou ze solárních elektráren pohnalo ČR až před Stálý rozhodčí soud v Haagu.¹³⁰

Na druhou stranu arbitrážní praxe obecně přiznává hostitelským státům právo regulačních zásahů v určitých oblastech jako je hospodářská soutěž, ochrana spotřebitele, regulace v oblasti cenných papírů, ochrana životního prostředí, či daňové prostředí. A v těchto oblastech pak neplatí povinnost státu kompenzovat zásahy.

Samotná mezinárodní rozhodovací praxe má také jasno v tom, že pokud existuje takové opatření, které se sice vymyká běžným postupům vyvlastnění, ale zasahuje do zájmů pouze určité skupiny investorů a vykazuje prvky diskriminace, náleží poškozenému subjektu náhrada. A to bez ohledu na to, jak ušlechtilého cíle má být opatřením dosaženo. Tyto závěry jsou legitimní přinejmenším z toho důvodu, že neexistuje rozumná argumentace, proč by měli zahraniční investoři platit vlastními prostředky za ekonomické, či jiné problémy hostitelských států.¹³¹

¹²⁸ MUCHLINSKI, Peter, ORTINO, Federico a SCHREUER, Christoph. *The Oxford handbook of international investment law.*, str. 421-422

¹²⁹ (2002) ICSID ARB/99/6, odst. 107

¹³⁰ BROŽ, Jan. Obří solární arbitráž se rozdrolila na sedm sporů, firmy bojují zvláště. *Idnes.cz: Ekonomika* [online]. 2014 [cit. 2016-04-01]. Dostupné z: http://ekonomika.idnes.cz/solarni-arbitraz-se-droli-firmy-musi-bojovat-zvlast-f9q-ekonomika.aspx?c=A140418_210903_ekonomika_zt

¹³¹ ŠTURMA, Pavel; BALAŠ, Vladimír. *Mezinárodní ekonomické právo*, str. 409-411

8. Řešení investičních sporů

8.1 Spory mezi hostitelským státem a investorem

V případě, že neexistuje smluvní úprava o řešení sporů z investic v konkrétním případě, existují v současnosti dva základní způsoby, kterými se může investor domáhat ochrany proti hostitelskému státu.¹³²

- a) Prvním z nich je rozhodčí řízení u Střediska pro řešení investičních sporů
 - zde se jedná o institucionalizovaný systém řešení investičních sporů
- b) Druhým je potom ad hoc arbitráž dle pravidel UNCITRAL¹³³
 - tento způsob se podobá řešení mezinárodních obchodních sporů

Většinou bývají nabízeny v příslušných BITS oba způsoby, jelikož některé dohody byly uzavírány ještě v době, kdy alespoň jedna ze stran ještě nebyla členským státem Washingtonské úmluvy, která zřizuje ICSID. Je však třeba dodat, že pro státy, které nejsou součástí ICSID, byla ze strany Střediska vytvořena jakási „Dodatková pravidla arbitráže“, ¹³⁴ která se od rozhodčích pravidel ICSID prakticky neliší. Nejdůležitějším rozdílem je uznání a výkon rozhodčího nálezu, který probíhá dle Newyorské úmluvy¹³⁵ a navíc nelze nález podle Dodatkových pravidel zrušit dle pravidel ICSID.¹³⁶

Možná by se mohlo zdát, že oba dva základní způsoby řešení sporů jsou i dva různé systémy. Není tomu však úplně tak, jelikož oba mají velmi podobné rysy a ani procesní stránka se tolik neliší. Pro oba platí, že spor je denacionalizován a delokalizován,

¹³² Dle průzkumu OECD, který byl proveden na vzorku 1660 BITs a dalších investičních bilaterálních dohodách osahujících kapitulu týkající se řešení sporů z investic, 56 % z nich nabízí výběr přinejmenším ze dvou způsobů řešení investičních sporů. Viz. OECD. *Dispute settlement provisions in international investment agreements: A large sample survey* [online]. Paris, France, 2012 [cit. 2016-04-01]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/investment/internationalinvestmentagreements/50291678.pdf>

¹³³ „Rozhodčí pravidla UNCITRAL jsou pravidla pro řešení sporů v rozhodčím řízení. Pravidla byla předložena Komisi OSN pro právo mezinárodního obchodu (UNCITRAL) a schválena Valnou hromadou OSN dne 15. prosince 1976 v New Yorku. Rozhodčí pravidla (rozhodčí řád) jsou pro strany závazná jen ve sporech z investiční činnosti (tj. stát vs. cizí investor). Jindy jsou závazná pouze tehdy, jestliže se na tom strany písemně dohodly. V případě dohody si mohou strany ujednat také odchylky od pravidel.“ Cit. dle ROZHODČÍ PRAVIDLA UNCITRAL. *Epravo.cz* [online]. 2001 [cit. 2016-04-01]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/rozhodci-pravidla-uncitral-4032.html?mai>

¹³⁴ angl. Additional Facility Rules, vytvořeny Správní radou ICSID

Dostupné z: https://icsid.worldbank.org/apps/ICSIDWEB/icsiddocs/Documents/AFR_English-final.pdf

¹³⁵ Newyorská úmluva o uznání a výkonu rozhodčích nálezů z roku 1958 (Vyhlášena pod č. 74/1959 Sb.)

¹³⁶ REED, Lucy, PAULSSON, Jan, BLACKABY, Nigel. *Guide to ICSID Arbitration*. The Hague: Kluwer Law International, 2004. ISBN 978-9041120939., str. 88

ačkoli pro ICSID jakožto mezinárodní veřejnoprávní organizaci to platí trochu více.¹³⁷ V obou variantách je spor rozhodován rozhodci nezávislími na zúčastněných stranách, které si však strany sami zvolí. Zajímavostí je, že osoba rozhodce nemusí mít právní vzdělání, někdy si v obchodních sporech volí strany za rozhodce například odborníka v dané oblasti. Nicméně je třeba dodat, že ve velkých mezinárodních sporech osoba rozhodce většinou poskytuje záruku právních znalostí a jedná se tedy často o přední odborníky v mezinárodním obchodním, či investičním právu.¹³⁸ V praxi jsou investiční spory řešeny tak, že každá strana ve sporu jmenuje svého rozhodce a tito dva poté zvolí třetího, předsedajícího rozhodce. Pokud se tito dva na osobě třetího rozhodce neshodnou, existují tzv. default mechanismy. Podle jednoho mechanismu například osobu předsedy určí tzv. appointing authority.¹³⁹ V řízení dle pravidel UNCITRAL se strany mohou obrátit na generálního tajemníka Stálého rozhodčího dvora v Haagu, aby určil zmíněnou appointing authority, případně aby po dohodě stran osobu třetího rozhodce určil sám. Tato osoba však může být též určena rozhodčí smlouvou, či doložkou a dokonce také přímo v konkrétní BIT, která se uplatní v daném investičním sporu. Oba systémy pak dále pro řízení stanoví podrobný procesní postup,¹⁴⁰ jehož základem je pravidlo, dávající přednost dohodě stran, a teprve pokud ji nelze dosáhnout, zvolí další postup řízení samotní rozhodci. Výhodou je, že řízení je většinou jednoinstanční a nález je vykonatelný a přezkoumatelný pouze z procesních důvodů, nikoli meritorně. A právě tento postup do jisté míry znemožňuje snahy stran o vytváření průtahů zbytečnými obstrukcemi.¹⁴¹

¹³⁷ MOSES, Margaret L. *The Principles and Practice of International Commercial Arbitration*. 2nd Edition. New York: Cambridge; New York: Cambridge University Press, 2012. ISBN 9781107008786., str. 236

¹³⁸ GREENBERG, Simon, KEE, Christopher, WEERAMANTRY, J. Romesh. *International commercial arbitration: an Asia-Pacific perspective*. Cambridge: Cambridge University Press, 2011. ISBN 978-0-521-69570-1., str. 21-22

¹³⁹ Appointing authority, v překladu „osoba jmenující“.

¹⁴⁰ K procesním pravidlům a dalším podmínkám mezinárodní obchodní a investiční arbitráže viz blíže: MCLACHLAN, Campbell, SHORE, Laurence, WEINIGER, Matthew. *International investment arbitration: substantive principles*. Oxford: Oxford University Press, 2007. ISBN 978-0-19-928664-5., Kapitola 1.3, či MOSES, Margaret L. *The Principles and Practice of International Commercial Arbitration*, Kapitola 11.

¹⁴¹ ŠTURMA, Pavel; BALAŠ, Vladimír. *Mezinárodní ekonomické právo*, str. 411-414

Za příklad poslouží opět konkrétní BIT mezi ČR a Egyptem.¹⁴² Co se řešení sporu z investic týče, stanoví článek 8 Smlouvy:

Řešení sporů z investic mezi smluvní stranou a investorem druhé smluvní strany:

1. *Jakýkoli spor, který může vzniknout mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou v souvislosti s investicí na území této druhé smluvní strany, bude předmětem jednání mezi stranami ve sporu.*
2. *Jestliže spor mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou bude trvat i po uplynutí šesti měsíců, je kterákoli strana ve sporu oprávněna předložit spor buď:*
 - a) *Mezinárodnímu středisku pro řešení sporů z investic mezi státy a občany jiného státu (ICSID) s přihlédnutím k použitelným ustanovením Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany jiných států, otevřené k podpisu ve Washingtonu D. C. 18. března 1965 v případě, že obě strany jsou stranami této úmluvy; nebo*
 - b) *strany ve sporu se mohou dohodnout na mezinárodní arbitrážní instituci používající pravidla Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní právo obchodní (UNCITRAL). Strany ve sporu se mohou písemně dohodnout na úpravě těchto pravidel. Rozhodčí nález bude konečný a závazný pro obě strany ve sporu.*

Ve Smlouvě je nejprve zvolena cesta smírného řešení sporu, zde tedy konkrétně vyjednávání, a to ve lhůtě šesti měsíců. Tato lhůta se nazývá tzv. cooling-off period a během jejího běhu nemůže investor vznést návrh na řešení sporu před mezinárodní investiční tribunál. Ačkoli se může zdát, že toto pravidlo je směrodatné pro odmítnutí sporu, praxe spíše dokazuje, že arbitři tuto lhůtu často přehlížejí a navrhovatele za její nedodržení nepenalizují odmítnutím samotného návrhu. Ve sporu *Bayindir v. Pákistán*¹⁴³ uspěl navrhovatel s tvrzením, že v případě odmítnutí návrhu na základě této „pouhé“ procesní vady, by musel podávat po uplynutí lhůty novou žádost a celý proces ustavení rozhodčího tribunálu by se musel opakovat, což by nebylo výhodné ani pro jednu stranu

¹⁴² Sdělení Ministerstva zahraničních věcí ČR č. 128/1994 Sb.

¹⁴³ *Bayindir Insaat Turizm Ticaret Ve Sanayi AS v. Islamic Republic of Pakistan* ICSID Case No. ARB/03/29 (ICSID 2005)

sporu.¹⁴⁴ Pokud se tedy nepodaří vyřešit spor jednáním, či smířcím řízením v ujednané lhůtě, obsahují BITs téměř bezvýhradně ustanovení, na jehož základě se spory mezi státem a investorem řeší formou mezinárodní arbitráže tak, jak byla popsána na začátku kapitoly.¹⁴⁵

Pro pořádek nutno uvést, že v některých případech se objevuje v BITs i možnost řešit nejprve nastalou situaci skrze soudy hostitelského státu. Nejedná se však o vyhledávanou variantu řešení investičních sporů a je jí využíváno pouze výjimečně. Důvodem je oprávněný strach investorů, že by hrozilo zvýhodnění hostitelského státu, před jehož vnitrostátním soudem by se řízení konalo.¹⁴⁶

Klíčovým prvkem pro řešení mezinárodních investičních sporů je rozhodné právo, a to jak procesní, tak hmotné. To bývá zpravidla obsaženo v příslušné koncesní smlouvě (kontraktu) nebo i v dohodě na ochranu a podporu investic. Mezinárodní arbitrážní praxe obvykle vychází z toho, že bude rozhodováno podle pravidel obsažených v samotné BIT, mezinárodního obyčejového práva, obecných právních zásad a zpravidla též podle vnitrostátního práva smluvních stran. Všechny relevantní otázky však nemusí být upraveny ve zvoleném rozhodném právu a proto se často používá podpůrných pravidel vypracovaných například v rámci IBA.¹⁴⁷ Jak bylo možné si povšimnout, BIT mezi ČR a Egyptem ustanovení o rozhodném právo neobsahuje, tudíž by to mohlo, v případě, že si strany samy nedohodnou rozhodné právo, působit problémy.

8.2 Spory o výklad BITs

Z hlediska řešení investičních sporů je třeba ještě zmínit otázku, která se na první pohled může zdát okrajová, ačkoli často její vyřešení předpokládá samotné řešení sporu mezi investorem a státem. Jedná se o řešení sporů ohledně výkladu nebo porušení BIT přímo mezi smluvními stranami, tedy státy.

¹⁴⁴ MCLACHLAN, Campbell, SHORE, Laurence, WEINIGER, Matthew. *International investment arbitration: substantive principles.*, str. 51

¹⁴⁵ ŠTURMA, Pavel; BALAŠ, Vladimír. *Mezinárodní ekonomické právo*, str. 413

¹⁴⁶ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Ochrana přímých zahraničních investic v energetice*. Vyd. 1. V Praze: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-392-9., str. 33

¹⁴⁷ International Bar Association, jsou jimi např. IBA Guidelines on the Taking Evidence in International Arbitration, IBA Guidelines on Conflicts of Interest in International Arbitration atd.

Blíže viz: ŠTURMA, Pavel; BALAŠ, Vladimír. *Mezinárodní ekonomické právo*, str. 437

Tyto spory jsou řešeny pomocí obecných prostředků mezinárodního práva, jak ostatně i lze opět vidět na příkladu Česko-egyptské dohody o ochraně a podpoře investic,¹⁴⁸ která v článku 9 stanovila následující:

Řešení sporů mezi smluvními stranami

- 1. Spory mezi smluvními stranami týkající se výkladu nebo použití této Dohody mohou být, pokud to bude možné, vyřešeny konzultacemi nebo jednáními.*
- 2. Pokud spor nemůže být takto vyřešen ve lhůtě šesti měsíců, bude na žádost jedné ze smluvních stran předložen rozhodčímu soudu v souladu s ustanoveními tohoto článku.*
- 3. Rozhodčí soud bude ustanoven pro každý jednotlivý případ následujícím způsobem. Každá smluvní strana určí jednoho rozhodce ve lhůtě do dvou měsíců od obdržení žádosti o rozhodčí řízení. Tito dva rozhodci pak vyberou občana třetího státu, který bude se souhlasem obou smluvních stran jmenován předsedou soudu (dále jen „předseda“). Předseda bude jmenován do tří měsíců ode dne jmenování obou rozhodců.*
- 4. Pokud v některé ze lhůt uvedených v odstavci 3 tohoto článku nebylo provedeno nezbytné jmenování, může být požádán prezident Mezinárodního soudního dvora, aby provedl jmenování. Je-li předseda občanem některé smluvní strany nebo z jiného důvodu nemůže vykonat toto pověření, bude o jmenování požádán vice-president. Je-li také vice-president občanem některé smluvní strany nebo nemůže vykonat toto pověření, bude o provedení nezbytného jmenování požádán nejstarší člen Mezinárodního soudního dvora, který není občanem žádné smluvní strany.*
- 5. Rozhodčí soud přijímá svá rozhodnutí většinou hlasů. Takové rozhodnutí je závazné. Každá smluvní strana uhradí pouze náklady svého rozhodce a své účasti v rozhodčím řízení; náklady předsedy a ostatní náklady budou hrazeny smluvními stranami rovným dílem. Rozhodčí soud si určí své sídlo, právo podle něhož se bude jednat, pravidla jednání, důkazní pravidla a termín pro rozhodčí řízení, pokud se strany nedohodnou jinak.*

Tento článek Smlouvy nám vlastně ilustruje výše zmíněnou materii, a to jak standardně probíhá zahájení prakticky jakékoli mezinárodní arbitráže.

¹⁴⁸ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí ČR č. 128/1994 Sb.

9. Egyptské investiční prostředí

9.1 Politické turbulence poslední dekády a jejich následky

Úvodem praktické aplikační části práce by bylo dobré krátce zmínit politický vývoj v Egyptě za poslední zhruba čtvrtstoletí, jelikož ten je právě hnacím mechanismem ekonomických změn a ilustruje tedy i vývoj v oblasti zahraničních investic.

V posledních zhruba 20 letech se Egypt profiloval pro zahraniční investory jako stabilní rozvíjející se ekonomika a to s sebou neslo mohutný příliv zahraničního kapitálu. Investoři zde sázeli zejména na bezcelní a logisticky snazší přístup do země a relativní politickou stabilitu, kterou nabízela osoba prezidenta Mubaraka, silná role armády a klíčové spojenectví Egypta s USA. Samotná Mubarakova éra trvala prakticky 20 let, prezidentem republiky byl od října roku 1981 do února roku 2011. Během svojí vlády prosazoval *tzv. politiku otevřených dveří*, spočívající na ekonomické liberalizaci, a na rozdíl od ostatních arabských zemí také vstřícném postoji právě vůči Izraeli, USA a Západu obecně.¹⁴⁹ Období jeho vlády však bylo na druhou stranu charakterizováno jako období popírání lidských práv a ustanovování ad hoc bezpečnostních soudů pro odpůrce režimu, a proto býval častým terčem kritiky lidskoprávních organizací.¹⁵⁰ A právě tatáž stinná stránka jeho politiky poté přivedla i jeho pád.

Zhruba týden po revoluci v Tunisu, 25. ledna roku 2011, začaly v Káhiře protirežimní protesty, kterých se účastnily desetitisíce lidí. Bezpečnostní složky zpočátku tvrdě demonstrace potlačovaly, ale nakonec se Mubarak rozhodl 11. února 2011 odstoupit a předal vládu v zemi armádě v čele s předsedou Nejvyšší vojenské rady.¹⁵¹

V květnu roku 2012 se konaly v Egyptě první svobodné prezidentské volby, které vyhrál člen Muslimského Bratrstva Muhammad Mursí a Egypt se začínal čím dál tím více islamizovat, což u značné části společnosti vyvolávalo obavy. V prosinci téhož roku se navíc konalo úspěšně referendum o přijetí nové ústavy, která byla kritizována pro to, že

¹⁴⁹ Egypt: Investiční klima. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. 2015 [cit. 2016-05-24]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/egypt/ekonomika/investicni_klima.html

¹⁵⁰ Egypt/US: Obama Should Press Mubarak on Rights. *Human Rights Watch* [online]. Káhira, 2009 [cit. 2016-05-24]. Dostupné z: <https://www.hrw.org/news/2009/06/02/egypt/us-obama-should-press-mubarak-rights>

¹⁵¹ HÁJEK, Adam a Iveta POLOCHOVÁ. Egyptský prezident Mubarak rezignoval, zemi povede armáda. *IDnes.cz* [online]. 2011 [cit. 2016-05-24]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/egyptsky-prezident-mubarak-rezignoval-zemi-povede-armada-p3b-/zahranicni.aspx?c=A110211_170907_zahranicni_aha

mohla dle některých kritiků umožnit vznik islamistického státu a nezaručovala všem obyvatelům stejná práva.¹⁵²

Prakticky rok po prezidentských volbách, v průběhu léta roku 2013, Egypt zachvátily protesty proti Mursímu. Opozice začátkem července dala prezidentovi ultimátum, aby odstoupil, nebo vyhlásí kampaň občanské neposlušnosti.¹⁵³ Státník však neodstoupil a do celé věci se vložila do té doby neutrální armáda. Vyzvala oba tábory, aby se politicky dohodly na řešení situace a vyšly vstříc požadavkům „lidu“. Dne 3. července 2013 poté armáda Mursího, který se nedokázal dohodnout s opozicí, odstavila z funkce a sama se ujala dočasně moci.¹⁵⁴

Muž, který stál za sesazením Mursího, byl tehdejší ministr obrany a náčelník generálního štábu Abd al-Fattáh as-Sísí. Tento původně voják z povolání, poté zvítězil v následujících prezidentských volbách a od 8. června 2014 až do současnosti je úřadujícím prezidentem Egypta.¹⁵⁵

Právě výše zmíněné události roku 2011 a následný vývoj na úrovni fungování státního aparátu, měly přirozeně negativní dopad na příliv zahraničních investic, který se v období po svržení Mubaraka prakticky zastavil. Důvodů, proč došlo k pozastavení, či zrušení mnohých investic do Egypta, je řada. Mezi ty hlavní však patří zejména nejistota ohledně dalšího politického a bezpečnostního vývoje, snížená akceschopnost administrativy, či obavy o budoucnost vývoje egyptské měny.

V současné době se již egyptští představitelé snaží plně obnovit příliv zahraničních investic. Zatím se to daří zejména u investic z oblasti Perského zálivu, ale ten může jen těžko kompenzovat propad investic nadnárodních společností z Evropy a USA.¹⁵⁶

¹⁵² Islamisté v Egyptě hlásí vítězství. Prosadili ústavu. *LIDOVKY.cz* [online]. 2012 [cit. 2016-05-24]. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/zpravy-svet.aspx?c=A121216_111255_in_zahranici_mc

¹⁵³ NOVOTNÝ, Pavel. Protesty, 16 obětí, ultimáta. Probíhá v Egyptě "měkký" puč? *LIDOVKY.cz* [online]. 2013 [cit. 2016-05-24]. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/nepokoje-v-egypte-co-se-deje-a-co-se-bude-dit-dal-f4y-/zpravy-svet.aspx?c=A130703_100154_in_zahranici_mtr

¹⁵⁴ ŽÁK, Michal a Petr JEMELKA. Mursí už nevládne, egyptská armáda ho sesadila. *Aktuálně.cz* [online]. 2013 [cit. 2016-05-24]. Dostupné z: <http://zpravy.aktualne.cz/zahranici/mursi-uz-nevladne-egyptska-armada-ho-sesadila/r~i:article:784300/>

¹⁵⁵ MILENKOVIČOVÁ, Ivana. V čele Egypta stanul polní maršál, který pučem svrhl vládu islamistů. *IDNES.cz* [online]. 2014 [cit. 2016-05-24]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/egypt-sisi-prezident-prisaha-dj4-/zahranici.aspx?c=A140608_122653_zahranici_aha

¹⁵⁶ Egypt: Investiční klima. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. 2015 [cit. 2016-05-24]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/egypt/ekonomika/investicni_klima.html

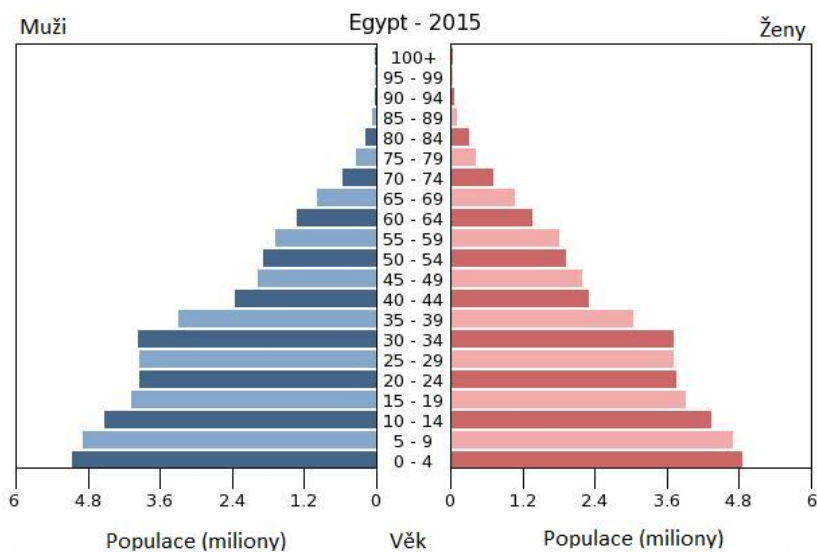
Do jaké míry budou postupy a strategie egyptské administrativy úspěšné, definitivně ukáže čas. Její kroky a opatření namířená vůči zahraničním investorům si však ukážeme v následujících kapitolách.

9.2 Charakteristika egyptského hospodářství

9.2.1 Egyptské obyvatelstvo – levná pracovní síla a odbytiště výrobků?

Egypt patří mezi nejlidnatější země Afriky, dle posledního sčítání lidu má 94 milionů obyvatel, z nichž však zhruba 87 žije trvale v zemi a 8 milionů přechodně pracuje v zahraničí.¹⁵⁷ Tímto si také drží celosvětově 16. pozici, co se počtu obyvatel týče.¹⁵⁸ Většina obyvatel žije kolem pobřeží řeky Nil, kde se nachází prakticky jediná orná půda v celé zemi. Zbytek země, jako oblast Sahary je pouze řídko osídlená. Z hlediska urbanizace žije přibližně polovina obyvatel ve městech, především v aglomeracích kolem Káhiry, či Alexandrie.¹⁵⁹ Následující graf přiblíží složení egyptské populace:

Graf č. 3: Složení egyptské populace (rok 2015)

Zdroj: CIA: World Factbook¹⁶⁰

¹⁵⁷ Egypt: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled: Demografické tendence. *BusinessInfo.cz: Oficiální portál pro podnikání a export* [online]. Káhira, 2015 [cit. 2016-05-24]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/egypt-zakladni-charakteristika-teritoria-18198.html#sec2>

¹⁵⁸ COUNTRY COMPARISON: POPULATION. *The World Factbook* [online]. Spojené státy americké: Central Intelligence Agency, 2015 [cit. 2016-05-24].

Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/rankorder/2119rank.html#eg>

¹⁵⁹ Inside Egypt: Geography. *Arab Republic of Egypt Ministry of Foreign Affairs* [online]. 2010 [cit. 2016-05-24]. Dostupné z: <http://www.mfa.gov.eg/English/InsideEgypt/Geography/Pages/default.aspx>

¹⁶⁰ Egypt: People and society. *World Factbook* [online]. Spojené státy americké: Central Intelligence Agency, 2015 [cit. 2016-05-24]. Dostupné z: https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/graphics/population/EG_popgraph%202015.bmp

Jak z grafu vyplývá, populace je například ve srovnání s evropskými státy a dalšími státy Západu stále mladá, a co se tedy praceschopného obyvatelstva, potažmo trhu práce týče, má Egypt veliký potenciál. Nejen tedy jako trh práce, ale i jako odbytiště. Z hlediska využitelnosti pracovní síly, je však nutno podotknout, že u dospělých obyvatel se uvádí vzdělanost u 73,9 % populace (z čehož u mužů se pohybuje na 81,7 % a u žen je to pouze 65,8 %). Míra vzdělanosti je potom logicky podstatně vyšší ve městech, než na venkově, kde především ženská část populace je většinou nevzdělaná. Souvisí to i se vztahem k Islámu, kde je vzdělávání žen problém. Islám v Egyptě totiž vyznává 90 % obyvatelstva.¹⁶¹

Pro Egypt smutnou statistikou je, že v roce 2011 žilo 25,2 % obyvatel pod hranicí chudoby. V současné době má Egypt dle dostupných dat 28,87 milionů praceschopných obyvatel.¹⁶² Nezaměstnanost se však, i díky porevolučnímu ekonomickému útlumu, pohybuje okolo 13 %. Například nezaměstnanost osob ve věkové skupině 15-24 let byla roce 2014 na úrovni 24,8 %, a při současném vývoji každý rok na pracovní trh vstoupí přibližně 800 000 nových uchazečů o místo.¹⁶³

9.2.2 Struktura a výkon egyptského hospodářství

Z hlediska geografické polohy Egypta bylo vždy jeho hospodářské centrum v úrodném údolí podél Nilu, kde se koncentrovala veškerá ekonomická aktivita obyvatelstva. Během dvacátého století si prošlo egyptské hospodářství vývojem od centrálně plánované ekonomiky s orientací na Sovětský svaz za éry prezidenta Gamala Násira, přes období pozvolného budování tržního hospodářství, se změnou orientace na USA, za Anwara El-Sadata, až po pozvolnou snahu o odstranění překážek z dob minulých během vlády Husního Mubaraka. Ten mezi lety 2004-2008 podporoval široké ekonomické reformy, nazývané též jako *politika otevřených dveří*, s cílem přilákat pro Egypt tolik potřebný zahraniční kapitál. Následná, v úvodu kapitoly již zmiňovaná,

¹⁶¹ Egypt: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled: Demografické tendence. *BusinessInfo.cz: Oficiální portál pro podnikání a export* [online]. Káhira, 2015 [cit. 2016-05-24]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/egypt-zakladni-charakteristika-teritoria-18198.html#sec2>

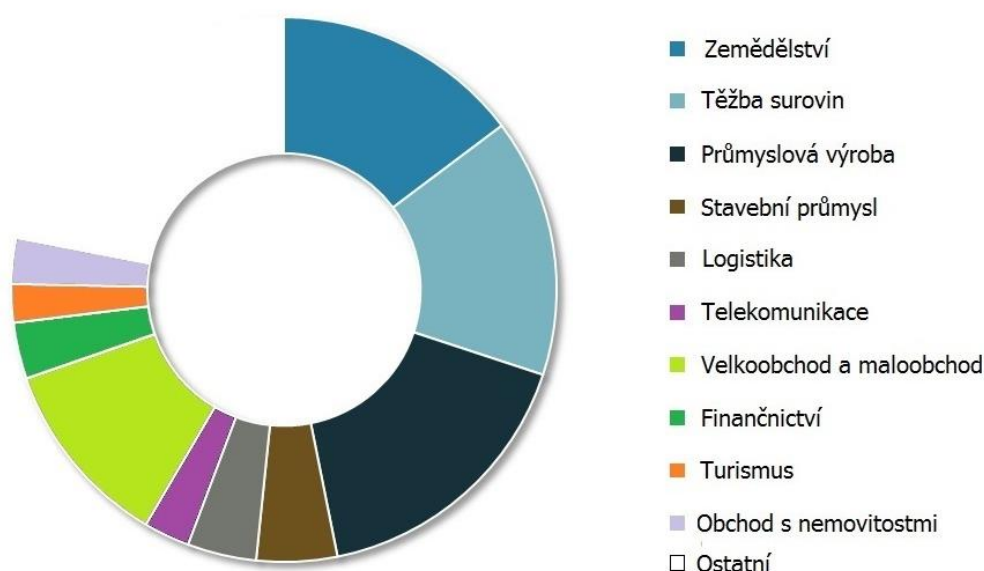
¹⁶² Egypt: People and society. *World Factbook* [online]. Spojené státy americké: Central Intelligence Agency, 2015 [cit. 2016-05-24]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/eg.html>

¹⁶³ Egypt: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled: Demografické tendence. *BusinessInfo.cz: Oficiální portál pro podnikání a export* [online]. Káhira, 2015 [cit. 2016-05-24]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/egypt-zakladni-charakteristika-teritoria-18198.html#sec2>

porevoluční nejistota a útěk zahraničních investorů po revoluci v roce 2011, přinesla úpadek tradičních egyptských odvětví, kterými jsou bezpochyby turismus a k němu přidružená výroba. Což samozřejmě přineslo i důsledky v oblasti nezaměstnanosti.

Co se samotné struktury hospodářství týče, z hlediska demografického je 29,2 % průceschopných obyvatel činných v oblasti zemědělství, 23,5 % v průmyslu a 47,3 % v sektoru služeb. To vypovídá i o již výše řečeném, že egyptská ekonomika byla přinejmenším poslední dekádu soustředěna právě na turismus a služby s tím související. Na následujícím grafu se lze blíže podívat na aktuální změny ve struktuře:

Graf č. 4: Struktura egyptského hospodářství (dle podílu na HDP v roce 2014)

Zdroj: Egypt the Future¹⁶⁴

Zajímavě vypadá oranžová část grafu turismus. Vzhledem k tomu, jak moc je turismus vyzdvihován jako klíčový pro Egypt, zaujímá nebývale malou část z celkového HDP. Je potřeba si však uvědomit, že Turismus přináší růst i v dalších sektorech jako je maloobchod apod. V roce 2014 byl celkový podíl turismu i s jeho nepřímým vlivem na ostatní odvětví celých 12,8 % HDP, a to oproti jeho zhruba třetinovému propadu proti předrevolučním létům.¹⁶⁵

¹⁶⁴ A RESILIENT ECONOMY WITH REAL OPPORTUNITIES FOR GROWTH. *Egypt the Future* [online]. 2015 [cit. 2016-05-24]. Dostupné z: <http://www.egyptthefuture.com/blog/resilient-economy-real-opportunities-growth/>

¹⁶⁵ TURNER, Rochelle. *Travel & Tourism Economic Impact 2015: Egypt* [online]. World Travel & Tourism Council, str. 3 [cit. 2016-05-24]. Dostupné z: <https://www.wttc.org/-/media/files/reports/economic%20impact%20research/countries%202015/egypt2015.pdf>

Z hlediska konkrétních činností převládá v zemědělství pěstování bavlny, rýže, kukuřice, pšenice, fazolí a ovoce se zeleninou. Chování dobytka se pak soustřeďuje na vodní buvoly, ovce a kozy.¹⁶⁶

Průmyslu oproti tomu vévodí výroba textilií, kde je mimo jiné činný i jeden z nejvýznamnějších českých investorů v Egyptě v posledních letech, firma Pegas Nonwovens.¹⁶⁷ Na další příčce se samozřejmě poté nachází již výše zmiňovaný turismus, či potravinářský průmysl. Na významu nabývá též petrochemický průmysl, těžící mimo jiné z bohatých nerostných zásob Egypta v oblasti ropy a zemního plynu. Dalšími jsou pak odvětví jako výroba cementu, železa či farmaceutik.¹⁶⁸

Egypt má, bez ohledu na stávající vnitropolitické a bezpečnostní problémy, s ohledem ke svojí rozloze, geografické poloze a levné pracovní síle, potenciál zůstat i nadále oblíbeným místem pro realizace zahraničních investic. Ty samozřejmě s sebou přináší multiplikační efekt pro hostitelskou ekonomiku a zároveň dávají prostor pro spolupráci na trzích v ostatních afrických státech.

Co se však překážek ekonomického růstu týče, tak negativními zůstávají i nadále zejména následující tři faktory:

- *Politická nestabilita* v podobě neustálých posunů termínů voleb, personálních změn na pozicích v klíčových ministerstvech a nejistota ohledně základních ekonomických koncepcí (energetická, daňová apod.)

- *Odliv turistů, kteří představují významný zdroj tvrdé měny*: Egypt si uvědomuje význam, který turismus pro národní ekonomiku přináší, ale i přes celkové zklidnění situace se zájem turistů o Egypt obnovuje jen velmi pomalu. Dopad na přímořská letoviska není tak drastický, jako měl porevoluční vývoj na návazné služby turistického ruchu, jako jsou například fakultativní výlety. A to samo o sobě má tedy především dopad na tu část turistického průmyslu, která se nachází mimo přímořská letoviska.

- *Rostoucí deficit rozpočtu*¹⁶⁹ - o tomto bodu bude ještě blíže v rámci kapitoly pojednáno.

¹⁶⁶ Egypt: Economy. *World Factbook* [online]. Spojené státy americké: Central Intelligence Agency, 2015 [cit. 2016-05-24]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/eg.html>

¹⁶⁷ O společnosti. *Pegas Nonwovens* [online]. [cit. 2016-05-24]. Dostupné z: <http://www.pegas.cz/o-spolecnosti-pegas-nonwovens>

¹⁶⁸ Egypt: Economy. *World Factbook* [online]. Spojené státy americké: Central Intelligence Agency, 2015 [cit. 2016-05-24]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/eg.html>

¹⁶⁹ Egypt: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled: Demografické tendence. *BusinessInfo.cz: Oficiální portál pro podnikání a export* [online]. Káhira, 2015 [cit. 2016-05-24]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/egypt-zakladni-charakteristika-teritoria-18198.html#sec2>

Přes všechny již zmiňované problémy, a především negativní dopad na turismus, existují i odvětví, kterým se nebývale v posledních pěti letech stále daří. Jak říká Brendan Meighan, ekonomický pracovník Obchodní komory USA v Egyptě, energetika a stavitelství jsou dva obory, které, přes všechny problémy vykazují stabilní růst a výkonnost. Shanta Devarajan, hlavní ekonom Světové banky pro oblast Blízkého Východu a severní Afriky, dodává, že problémy sužují celý region, jehož ekonomický růst se pohybuje na historických minimech, tedy 2-3 % za rok. A myslí si, že egyptská ekonomika má svoje stabilní jádro, které tyto dočasné výkyvy nemohou ohrozit.¹⁷⁰

9.2.3 Egyptská ekonomika v číslech a její současné problémy

Podle statistik Mezinárodního měnového fondu se egyptská ekonomika dle objemu HDP za rok 2015 nachází se svými 330 765 miliony dolarů na 32. místě světa. Pro srovnání, ČR se v témže roce nacházela na 51. místě s téměř polovinou, a to 181 858 miliony dolarů.¹⁷¹

Z hlediska HDP v Africe, je Egypt dle údajů Mezinárodního měnového fondu v současnosti po Nigérii druhou největší ekonomikou a předčil svým výkonem i Jihoafrickou Republiku.¹⁷² Tabulka níže uvádí jeho vybrané makroekonomické údaje:

Tabulka č. 1: Vybrané makroekonomické údaje o Egyptě

Vývoj HDP (mld. USD)					
	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15
HDP	236	257	262	314	307
meziroční změna %	5,1	1,8	2,2	2,1	4,2
Vývoj HDP na obyvatele (USD)					
	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15
HDP/obyvatele	1,499	1,550	1,551	1,559	1,566

¹⁷⁰ HARDING, Henry. ANALYSIS: Egypt's economy 5 years after the revolution. *Middle East Eye* [online]. 2016 [cit. 2016-05-24]. Dostupné z: <http://www.middleeasteye.net/news/analysis-egypt-economy-5-years-after-revolution-1084797209>

¹⁷¹ *World Economic and Financial Surveys: World Economic Outlook Database* [online]. International Monetary Fund, 2016 [cit. 2016-05-24].

Dostupné z: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2016/01/weodata/index.aspx>

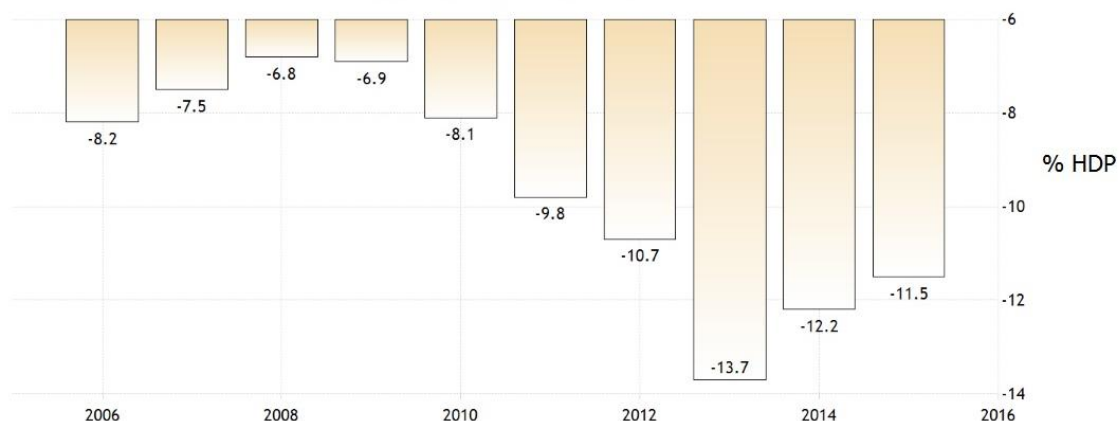
¹⁷² VILJOEN, Christie. South African economy not the second largest in Africa anymore. *KPMG South Africa blog* [online]. 2016 [cit. 2016-05-24]. Dostupné z: <http://www.sablog.kpmg.co.za/2016/05/south-africa-slips-to-third-largest-economy-on-the-continent/>

Průměrná roční inflace					
	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/2015
inflace dle spotřebních cen (%)	11,0	8,6	9		10,6

Zdroj: Businessinfo¹⁷³ a údaje Egyptské centrální banky

Jedním z největších problémů Egypta jsou aktuálně jeho veřejné finance. Egyptská vláda ve snaze zvýšit ekonomický růst zvyšuje výdaje zejména v oblasti státních podpor, dále pak výplat státních zaměstnanců a úroků plynoucích z půjček. Oblast sociálních dávek je pak skoro polovina výdajů, například v prvních pěti měsících fiskálního roku 2014/2015 tvořily tyto výdaje 42 % celkových.¹⁷⁴ Na následujícím grafu si lze povšimnout deficitu egyptského rozpočtu, který se v poverevolučním období obrovsky navýšil.

Graf č. 5: Egyptský rozpočet (deficit)

Zdroj: Trading Economics¹⁷⁵

¹⁷³ Egypt: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled: Základní makroekonomické ukazatele za posledních 5 let. *BusinessInfo.cz: Oficiální portál pro podnikání a export* [online]. Káhira, 2015 [cit. 2016-05-24]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/egypt-zakladni-charakteristika-teritoria-18198.html#sec3>

¹⁷⁴ British Embassy Cairo. *Egypt - economic update - January 2015* [online]. Káhira: Foreign & Commonwealth Office and UK Trade & Investment [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/publications/egypt-economic-update-january-2015/egypt-economic-update-january-2015>

¹⁷⁵ Vytvořeno pomocí online aplikace Trading Economics: Egypt Government Budget. *Trading Economics* [online]. [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://www.tradingeconomics.com/egypt/government-budget>

Z hlediska rozpočtového deficitu se tak Egypt dle celosvětových statistik ocitá na 208. místě.¹⁷⁶ Nicméně přední analytici Mezinárodního měnového fondu uvádí, že nová administrativa se opravdu začala snažit a jsou vidět první úspěchy ve snižování rozpočtu. Nutno však dodat, že předsevzetí snížit deficit rozpočtu v roce 2015 pod 10 % HDP se nakonec nepodařilo.¹⁷⁷

Zdaleka největším problémem současnosti je však oblast devizových rezerv. Po revoluci roku 2011 došlo ke strmému propadu jejich zásob. Tento propad byl následkem výpadku příjmů z turistického ruchu a vznikl také intervencemi s cílem stabilizovat směnný kurz egyptské libry v nejistém revolučním období. Za vlády Muslimského bratrstva se rezervy dále snižovaly a až po vojenském převratu se současná administrativa snaží s pomocí států Zálivu rezervy opět navyšovat. Na následující tabulce lze vidět jejich šokující propad, skoro na polovinu jejich hodnoty před revolucí roku 2011.

Tabulka č. 2: Devizové rezervy Egypta

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
devizové rezervy (v mld. USD)	35,720	17,660	14,930	18,709	15,3	16,4

Zdroj: Businessinfo¹⁷⁸

V současné době je směnný kurz egyptské libry kontrolován Egyptskou centrální bankou a její guvernér se na konci února 2016 nechal slyšet, že kurzy neuvolní, dokud nebude mít Egypt devizové rezervy v hodnotách okolo 25-30 miliard dolarů, tedy až se začne vracet na úroveň před revolucí.¹⁷⁹ Přičemž poslední oznámená hodnota ze strany

¹⁷⁶ COUNTRY COMPARISON: BUDGET SURPLUS OR DEFICIT. *The World Factbook* [online]. Spojené státy americké: Central Intelligence Agency, 2015 [cit. 2016-05-24]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/rankorder/2222rank.html#eg>

¹⁷⁷ IMF COMMUNICATIONS DEPARTMENT. Transcript of Middle East and Central Asia (MCD) Press Briefing on MCD Economic Outlook Update. *International Monetary Fund* [online]. 2016 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://www.imf.org/external/np/tr/2016/tr041516c.htm>

¹⁷⁸ Egypt: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled: Platební bilance, devizové rezervy, veřejný dluh vůči HDP, zahraniční zadluženost, dluhová služba. *BusinessInfo.cz: Oficiální portál pro podnikání a export* [online]. Káhira, 2015 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/egypt-zakladni-charakteristika-teritoria-18198.html#sec5>

¹⁷⁹ Egypt won't float currency until FX reserves reach at least \$25 bln: CBE Governor. *Ahram Online* [online]. 2016 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/3/12/188204/Business/Economy/Egypt-wont-float-currency-until-FX-reserves-reach-.aspx>

Egyptské centrální banky v době psaní této práce byla 17 miliard dolarů ke konci dubna 2016.¹⁸⁰

Následující graf uvádí celkovou zahraniční zadluženost Egypta,¹⁸¹ která též může leccos napovědět o jeho ekonomické situaci.

Graf č. 6: Zadluženost Egypta vůči zahraničí

Zdroj: Trading Economics¹⁸²

Pro srovnání, celková zadluženost České republiky vůči zahraničí byla ve třetím čtvrtletí roku 2015, dle údajů ČNB 3131,6 miliard korun,¹⁸³ což odpovídá asi 133, 259 miliardám dolarů.¹⁸⁴

Překvapit nás může, že největšími věřiteli ze zahraničí jsou, dle údajů Egyptské centrální banky, Francie (4 955 milionů dolarů, což tvoří 14,6 % všech dluhů). Na druhém místě je to Německo (4 290 milionů dolarů, odpovídajících 12,7 %), na třetím potom tradiční egyptský spojenec USA (3 859 mil. dolarů, tvořících 11,4 %) a na čtvrtém Japonsko (3 578 milionů dolarů, činících 10,5 % zahraničního dluhu).

¹⁸⁰ International Reserves and Reserve Template. *Central Bank of Egypt* [online]. Káhira [cit. 2016-05-25]. Dostupné z:

<http://www.cbe.org.eg/English/Economic+Research/SDDS/International+Reserves+and+Reserve+Template/>

¹⁸¹ Celková zadluženost = zadluženost veřejných i soukromých subjektů

¹⁸² Vytvořeno pomocí online aplikace Trading Economics: Egypt Total External Debt. *Trading Economics* [online]. [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://www.tradingeconomics.com/egypt/external-debt>

¹⁸³ Investiční pozice a zadluženost České republiky vůči zahraničí k 31. 12. 2015. *Česká národní banka* [online]. [cit. 2016-05-25]. Dostupné z:

https://www.cnb.cz/cs/statistika/platebni_bilance_stat/investicni_pozice/ip_komentar.html

¹⁸⁴ Přepočteno ke dni 4. 5. 2016 – kurz 23,5 Kč/USD, pro porovnání tabulka:

External debt in USD - quarterly. *Česká národní banka* [online]. [cit. 2016-05-25].

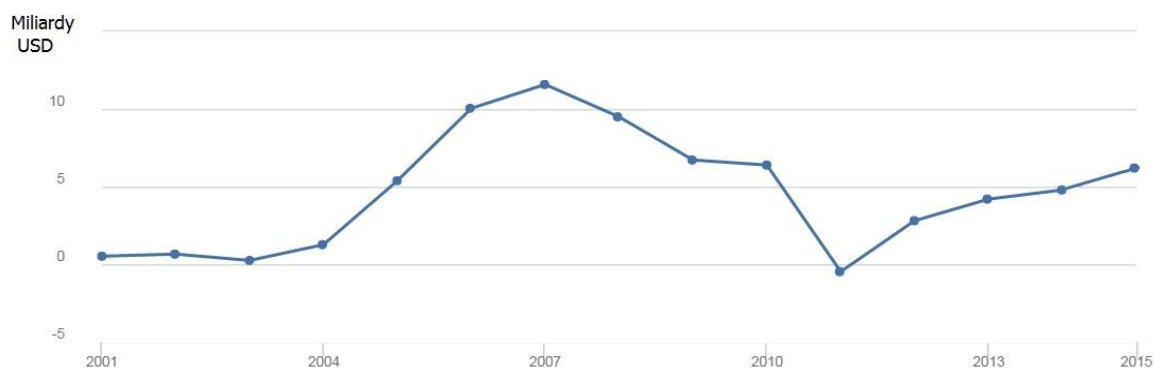
Dostupné z: http://www.cnb.cz/en/statistics/bop_stat/external_debt/zz_usd_en.htm

Zajímavostí pak je, že Česká republika nemá v Egyptě žádné evidované pohledávky. Svoje pohledávky tehdejší Československo postoupilo v roce 1987 odprodejem švýcarské společnosti. Přitom česká část byla ve výši 37 milionů dolarů.¹⁸⁵

9.3 Vliv politických turbulencí na zahraniční investice v Egyptě

Jedním z dalších ukazatelů ekonomické stability států je i atraktivita pro zahraniční investory. Před revolucí roku 2011 platil Egypt za velice atraktivní destinaci pro zahraniční investice. Dynamický rozvoj egyptské ekonomiky, tehdy zhruba kolem 7 % ročně, jeho strategická poloha a levná pracovní síla lákala investory především z Evropské unie, přičemž například ve fiskálním roce 2011/2012 celých 80 % objemu zahraničních investic pocházelo ze zemí EU. Zajímavostí taktéž je, že ve výše zmíněném „revolučním“ fiskálním roce byly státy EU prakticky jediným investorem, který ve svém objemu investic zaznamenal nárůst, a to z 6,1 miliardy na 9,5 miliardy dolarů. Na druhou stranu byl tento rok také první v historii, kdy došlo k odlivu zahraničních investic z Egypta. Podle statistik UNCAD se tamní příliv investic propadl do záporných čísel, a to minus 482 milionů dolarů.¹⁸⁶ Dlouhodobý vývoj přílivu investic je znázorněn zde:

Graf č. 7: Příliv přímých zahraničních investic do Egypta

Zdroj: Světová banka¹⁸⁷

¹⁸⁵ Egypt: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled: Platební bilance, devizové rezervy, veřejný dluh vůči HDP, zahraniční zadluženost, dluhová služba. *BusinessInfo.cz: Oficiální portál pro podnikání a export* [online]. Káhira, 2015 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/egypt-zakladni-charakteristika-teritoria-18198.html#sec5>

¹⁸⁶ Investment. *Delegation of the European Union to Egypt* [online]. [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: http://eeas.europa.eu/delegations/egypt/eu_egypt/trade_relation/investment/index_en.htm

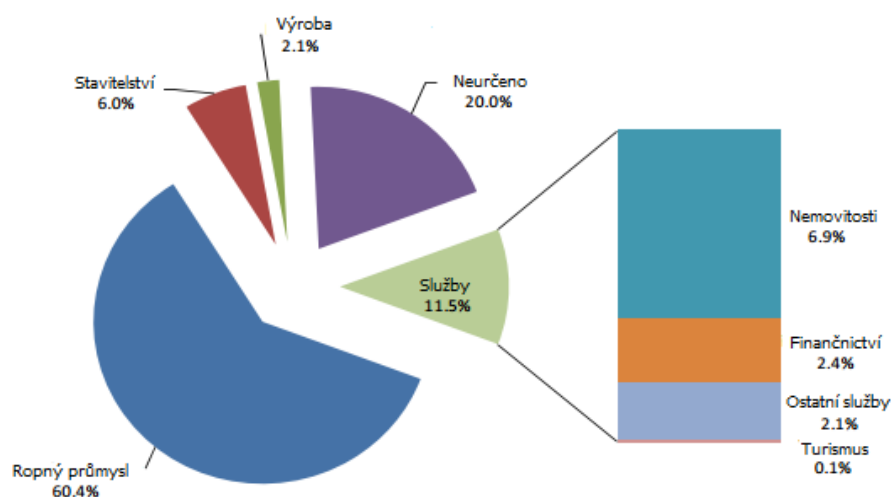
¹⁸⁷ Vytvořeno pomocí online aplikace World Development Indicators. *The World Bank* [online]. [cit. 2016-05-25].

Dostupné z: <http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=2&country=EGY&series=&period>

Z grafu je možné vyčíst obrovský objem zahraničních investic za posledního desetiletí Mubarakovy éry, již výše zmiňovaného tzv. období otevřených dveří. Ten byl následován odlivem kapitálových investic během revolučního roku 2011 a poté se již projevují výsledky současné snahy přilákat zahraniční investory. Vůbec největším investorem v Egyptě je Velká Británie, dalšími investory jsou tradiční spojenci USA a arabské země Perského zálivu. Samotný příliv investic se tedy snížil v období politických turbulencí, nicméně v současné době se opět oživuje. Přičemž jenom za poslední rok se zvýšil ze 4,3 miliard dolarů v roce 2014 na 6,7 miliard dolarů v roce 2015.¹⁸⁸

Z hlediska odvětví, do kterých je v Egyptě zájem investovat zde vévodí především ropný průmysl, stavitelství a sektor služeb,¹⁸⁹ jak je ostatně zřejmé na grafu níže.

Graf č. 8: Příliv přímých zahraničních investic do Egypta dle sektorů (2015)

Zdroj: CNBC¹⁹⁰ (ze zdrojů Egyptské centrální banky)

¹⁸⁸ Egypt: Foreign investment. *Santander Trade Portal* [online]. [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <https://en.santandertrade.com/establish-overseas/egypt/foreign-investment>

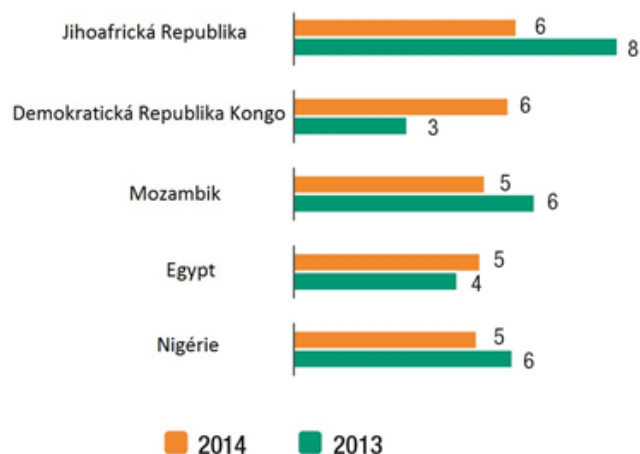
¹⁸⁹ Egypt: Foreign investment. *Santander Trade Portal* [online]. [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <https://en.santandertrade.com/establish-overseas/egypt/foreign-investment>

¹⁹⁰ NASR, Reem. Airliner tragedy, and Egypt's reaction, knocks tourism. *CNBC* [online]. **2015** [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://www.cnb.com/2015/11/10/airliner-tragedy-and-egypts-reaction-knocks-tourism.html>

Poslední graf z oboru přímých zahraničních investic pak ilustruje, jak si Egypt stojí vůči ostatním africkým státům:

Graf č. 9: Největší příjemci zahraničních investic v Africe v letech 2013 a 2014

(hodnoty jsou v miliardách USD)

Zdroj: UNCTAD¹⁹¹

Závěrem kapitoly by bylo dobré zmínit s ohledem na zahraniční investory také mezinárodní rating. Ratingových agentur, druhů a metod ratingu je několik.¹⁹² Pro účely práce je třeba zjednodušeně uvést, že rating slouží především velkým investičním fondům, penzijním fondům a dalším investorům k poskytování informací o solventnosti daného státu. Tento rating se nazývá úvěrový, a samotný má poté také vliv na náklady půjček daného státu v mezinárodním prostředí. Většina agentur používá škálu písmen od A až C a jejich trojmístné kombinace, přičemž CCC znamená tedy nehorší. Případně to ještě kombinují znaménky + a -. V současnosti má Egypt dle agentury S&P rating B-.¹⁹³ Investor vstupující na trh se sice již nachází ve spekulativním pásmu, ale blíže hodnocení znamená, že Egypt je sice v současnosti více náchylný vůči vnějším negativním ekonomickým okolnostem, nicméně zatím je schopen dostát svým závazkům.¹⁹⁴

¹⁹¹ Foreign direct investment inflows to Africa remained stable in 2014, UN Report says. *United Nations Conference on Trade and Development* [online]. Ženeva, 2015 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://unctad.org/en/pages/PressRelease.aspx?OriginalVersionID=250>

¹⁹² Blíže viz: Srovnávací tabulka ratingového ohodnocení vybraných zemí. *Česká národní banka* [online]. 2016 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/mezinarodni_vztahy/rating/

¹⁹³ Egypt - Credit Rating. *Trading Economics* [online]. 2016 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://www.tradingeconomics.com/egypt/rating>

¹⁹⁴ Understanding Ratings. *S&P Global Ratings* [online]. [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: http://www.spratings.com/en_US/understanding-ratings#firstPage

10. Investice v Egyptě a jejich právní úprava

Následující kapitola blíže představí pozitiva a negativa investování v Egyptě, rozebere perspektivní odvětví pro investice a nabídne analýzu právního prostředí a nejvýznamnějších pobídek pro investory.

10.1 Pozitiva egyptského investičního prostředí

Po letech ekonomických reforem chce Egypt ukázat, že je otevřen investorům ze zahraničí. Nová administrativa s prezidentem Sísím již ukázala, že se nebojí dělat odvážné kroky, například v oblasti stabilizace egyptské měny. Plánované investiční reformy se snahou přilákat i investory ze zahraničí se soustředí zejména na zavedení DPH a nahrazení její zastaralé obdoby „Goods and Sales Tax“, zjednodušení procesů při bankrotu finančních institucí, reformu v oblasti práv obchodních korporací, či zjednodušení postupů v oblasti katastrálního práva.¹⁹⁵ Například otázka zavedení DPH je pro Egypt klíčová i z dalšího důvodu, jedná se totiž o jednu z podmínek pro uvolnění první části půjčky od Světové banky ve výši 3 miliard dolarů.¹⁹⁶

V březnu 2015 byla v letovisku Šarm aš-Šajchu zorganizována investiční konference Egypt the Future.¹⁹⁷ Zajímavostí je, že na její organizaci se podíleli manažeři organizující i Ekonomické fórum v Davosu a kromě přítomných politiků jako byli ministři zahraničí Velké Británie a USA se jí účastnila i ředitelka Mezinárodního měnového fondu Christine Lagarde.¹⁹⁸ Egyptská administrativa tam předložila konkrétní plány a závazky ohledně přístupu zahraničních investorů na trh. Celá konference byla přijata pozitivně a jejím výsledkem bylo příslibení investic v hodnotě 36 miliard dolarů.¹⁹⁹

Z investičního hlediska Egypt nabízí, jak již bylo řečeno v předchozích kapitolách, levnou a relativně vzdělanou pracovní sílu a jeho rostoucí populace též

¹⁹⁵ Department of State - USA. *Egypt Investment Climate Statement 2015* [online]. 2015, str. 3 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://www.state.gov/documents/organization/241756.pdf>

¹⁹⁶ Egypt představil ekonomickou reformu, zavede i daň z přidané hodnoty. *E15.cz* [online]. 2016 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/zahranicni/ekonomika/egypt-predstavil-ekonomickou-reformu-zavede-i-dan-z-pridane-hodnoty-1283058>

¹⁹⁷ Blíž viz oficiální stránky konference <http://www.egyptthefuture.com/>

¹⁹⁸ SHENKER, Jack. Sharm el-Sheikh rumbles with grand promises of the international elite. *The Guardian* [online]. 2015 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z:

<http://www.theguardian.com/world/2015/mar/15/egypt-sharma-el-sheikh-rumbles-grand-promises>

¹⁹⁹ Department of State - USA. *Egypt Investment Climate Statement 2015* [online]. 2015, str. 3 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://www.state.gov/documents/organization/241756.pdf>

potenciální trh pro odbyt zboží. Hlavní motivací zahraničních investorů v posledních letech jsou jeho bohaté přírodní zdroje a dalším lákadlem mohou být také nové projekty vyhlášené porevoluční vládou.²⁰⁰ Konkrétně se jedná například o stavbu třetí linky metra v Káhiře, či rozšíření přístavu Sokhna, kde již mimochodem začaly první práce dubajských stavebních firem.²⁰¹ Dalším z plánovaných projektů je renovace egyptské železniční sítě. Zde již opět začaly práce některých zahraničních firem, jako příklad uvádím společnost Thales, jež vyhrála kontrakt na modernizaci signalizačních zařízení na trati Káhira-Alexandrie. Zajímavostí může být, že tuto společnost ze čtvrtiny vlastní francouzská vláda.²⁰²

S ohledem na Egypt jako na mezinárodního investičního partnera lze konstatovat, že má uzavřeno 114 BITs²⁰³, je členem Světové obchodní organizace, dále poté COMESA a GAFTA.²⁰⁴ Z hlediska investic je důležité i členství v MIGA, IBRD a též ISCID.²⁰⁵ Je tedy vidět, že na mezinárodní investiční scéně je Egypt etablován a již samotná jeho členství v mezinárodních organizacích by měla přinášet jisté záruky.²⁰⁶ Navíc byl v roce 2007 Egypt první arabskou zemí, která podepsala Deklaraci OECD o mezinárodních investicích a nadnárodních podnicích. Tato stanovuje obecné standardy týkající se mezinárodních investic a zavádí doložku národního zacházení. Egypt však nicméně stále uplatňuje výjimky z této doložky v odvětvích jako je námořní a letecká doprava, stavebnictví, či veřejné zakázky.²⁰⁷ Důležitou informací pro české investory

²⁰⁰ Egypt: Foreign investment. *Santander Trade Portal* [online]. [cit. 2016-05-25].

Dostupné z: <https://en.santandertrade.com/establish-overseas/egypt/foreign-investment>

²⁰¹ MAGDY, Youssef. DP World to construct second dock at Sokhna port. *Almal News - Business and Policy* [online]. 2015 [cit. 2016-05-25].

Dostupné z: <http://en.almalnews.com/Pages/StoryDetails.aspx?ID=1610#.V0WW8vmLTX4>

²⁰² EGYPT: THALES WINS THE FIRST SECTION OF THE AMBITIOUS MODERNISATION PROGRAMME FOR THE MAIN LINE NETWORK. *Thales* [online]. 2013 [cit. 2016-05-25].

Dostupné z: <https://www.thalesgroup.com/en/worldwide/transportation/press-release/egypt-thales-wins-first-section-ambitious-modernisation>

²⁰³ Investment Policy Hub: Bilateral Investment Treaties - Egypt. *UNCTAD* [online]. 2013 [cit. 2016-03-31]. Dostupné z: <http://investmentpolicyhub.unctad.org/IIA/CountryBits/62>

²⁰⁴ *Common Market for Eastern and Southern Africa* (COMESA) = Společný trh pro východní a jižní Afriku, *Greater Arab Free Trade Area* (GAFTA) = zóna volného obchodu pro vybrané státy v rámci Ligy arabských států

²⁰⁵ COUNTRY COMPARISON TO THE WORLD: INTERNATIONAL ORGANIZATION PARTICIPATION. *The World Factbook* [online]. Spojené státy americké: Central Intelligence Agency, 2015 [cit. 2016-05-24].

Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/fields/2107.html>

²⁰⁶ Department of State - USA. *Egypt Investment Climate Statement 2015* [online]. 2015, str. 3 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://www.state.gov/documents/organization/241756.pdf>

²⁰⁷ Investment. *Delegation of the European Union to Egypt* [online]. [cit. 2016-05-25].

Dostupné z: http://eeas.europa.eu/delegations/egypt/eu_egypt/trade_relation/investment/index_en.htm

může být také fakt, že mezi EU a Egyptem byly uzavřeny dohody v rámci tzv. Středomořského partnerství (angl. EUROMED).²⁰⁸ V roce 2004 byla s Egyptem uzavřena asociační dohoda, na základě které dochází k vytvoření zóny volného obchodu na vybrané výrobky. Od roku 2010 je navíc i účinný dodatek týkající se zemědělských produktů a výrobků z ryb. Stránky Evropské komise uvádí, že díky tomuto partnerství narostl obchod mezi Egyptem a EU od roku 2004, kdy jeho objem činil 11,8 miliard eur, na 25,2 miliard eur v roce 2014. Od června 2013 navíc začaly rozhovory o dalším přibližování ekonomik a bližší spolupráci. A právě v této oblasti by mohla být uzavřena tzv. DCFTA dohoda,²⁰⁹ která se týká právě i ochrany mezinárodních investic, dále pak veřejných zakázek, soutěžního práva, či práv průmyslového vlastnictví.²¹⁰

Egypt také při svých snahách o nastartování ekonomického růstu volí nové, za Mubarakovy éry dříve až skoro nemyslitelné metody. Centrální banka oznámila, že se chystá velká vlna privatizací. Do konce roku se chystá prodej státních podílů ve třech egyptských bankách. Na káhirské burze Egypt nabídne 40 % Arab African International Bank a 20 % Banque du Caire. Navíc dojde i k prodeji části United Bank of Egypt, která je z 99 % vlastněna Egyptskou centrální bankou, do rukou strategického investora.²¹¹

Dalším netypickým krokem je vytvoření společného egyptsko-saudského investičního fondu. Saudská Arábie, která je s dalšími bohatými státy Perského zálivu v posledních letech největším investorem a věřitelem v Egyptě, se rozhodla změnit svoji strategii. Finanční pomoc bude nově poskytovat nyní ve formě návratných investic, a k tomuto účelu zřídí obě země fond o velikosti 16 miliard dolarů.²¹² Prostředky z fondu budou následně rovnoměrně rozděleny mezi Saudský veřejný investiční fond a egyptskou vládu. Po ustavení společné Saudsko-Jordánské investiční komise se jedná se o další

²⁰⁸ Unie pro Středomoří. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. 2011 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z:

http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/cr_v_evrope/vnejsi_vztahy_eu/vychodni_partnerstvi/unie_pro_stredomori.html

²⁰⁹ Deep and Comprehensive Free Trade Agreement = prohloubená a komplexní zóna volného obchodu

²¹⁰ Countries and regions: Egypt. *European Commission: Trade* [online]. 2016 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/countries/egypt/>

²¹¹ Egypt představil ekonomickou reformu, zavede i daň z přidané hodnoty. *E15.cz* [online]. 2016 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/zahranicni/ekonomika/egypt-predstavil-ekonomickou-reformu-zavede-i-dan-z-pridane-hodnoty-1283058>

²¹² Egypt a Saúdská Arábie založí společný investiční fond, vloží do něj 380 miliard. *E15.cz* [online]. 2016 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/zahranicni/ekonomika/egypt-a-saudska-arabie-zalozi-spolecny-investicni-fond-vlozi-do-nej-380-miliard-1286923>

z politicky motivovaných kroků saudského království, s cílem vytvořit koalici sunnitských muslimských států proti rostoucímu vlivu šíity vedeného Íránu.²¹³

Co se přístupu na egyptský trh týče, lze říci, že v mnoha sektorech již nyní neexistuje z právního hlediska rozdíl mezi domácím a zahraničním investorem. Zvláštní podmínky jsou například v oblastech těžby ropy a zemního plynu, kde je podmínkou vytvoření tzv. joint venture, tedy společného podniku vlastněného egyptským subjektem a investorem. Egypt navíc nabídl mnoho programů s cílem přilákat zahraniční investory. Těmito jsou pak zejména jeho zvláštní ekonomické zóny nebo daňová zvýhodnění.²¹⁴

Pozitivně bylo investory přijato zřízení The General Authority for Investment (dále též jen „GAFI“). Tento úřad má na starosti registraci, provedení a podporu investic. Hlavní výhodou však byla změna koncepce na tzv. „one-stop-shop“, což znamená, že tato instituce funguje jako jedno centrální místo, které pro investory zpracuje všechny formality a povolení vydávaná ostatními správními úřady. A právě tento moderní přístup byl v roce 2011 pozitivně reflektován v hodnocení Doing Business, publikovaném Světovou bankou, kdy si tehdy Egypt přilepšil posunem z 99. místa na 94.²¹⁵

10.2 Negativa a rizika egyptského investičního prostředí

Přes všechny výše zmiňované snahy a některé pozitivní výstupy se Egypt v aktuálním hodnocení Doing Business 2016 propadl od minulého roku o 19 míst na 131. místo ze 189 porovnávaných států.²¹⁶

Největším problémem současnosti na cestě k otevřenosti vůči zahraničním investorům zůstává dědictví Mubarakovy éry. Tehdejší ekonomická realita byla postavena na dominanci několika velkých státních, či polostátních firem v každém odvětví. Tyto firmy pak mohly snadno likvidovat svými monopolistickými praktikami nově vznikající konkurenci malých a středně velkých firem a soukromý sektor tak nemohl nabídnout nová pracovní místa, což ve výsledku vedlo k současné relativně vysoké míře nezaměstnanosti mladých a následným sociálním nepokojům. Takřka všechny velké

²¹³ Saudi Arabia's long game in Egypt. *Oxford Business Group* [online]. 2016 [cit. 2016-05-25].

Dostupné z: <http://www.oxfordbusinessgroup.com/news/saudi-arabia%E2%80%99s-long-game-egypt>

²¹⁴ Department of State - USA. *Egypt Investment Climate Statement 2015* [online]. 2015, str. 3 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://www.state.gov/documents/organization/241756.pdf>

²¹⁵ Investment. *Delegation of the European Union to Egypt* [online]. [cit. 2016-05-25].

Dostupné z: http://eeas.europa.eu/delegations/egypt/eu_egypt/trade_relation/investment/index_en.htm

²¹⁶ Economy Rankings. *World Bank Group: Doing Business - Measuring Business Regulations* [online]. 2016 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://www.doingbusiness.org/rankings>

podniky byly propojeny se členy Mubarakovy rodiny či případně vysokými armádními důstojníky. Ještě v dnešní době zůstává i nadále armáda obrovským zaměstnavatelem a vlastní, či ovládá podniky, jejichž výroba nikterak nesouvisí s jejími potřebami. Některé zdroje uvádí, že armáda ovládá až 40 % egyptské ekonomiky, problémem ke zjištění reálné situace je, že armáda nemusí zveřejňovat své účetnictví a podíl tedy může být i mnohem vyšší.²¹⁷

Dalším nebezpečím je přebujelá korupce ve státní správě, což však v oblasti arabských států a Afriky není natolik ojedinělý úkaz. Podle statistik Transparency International se Egypt nachází na 88. místě ze 168 zkoumaných zemí. To ještě nevypadá na první pohled tak pesimisticky, nicméně jeho celkové skóre na korupční škále s hodnotami od 0-100 bodů, přičemž 0 bodů je nejhorší hodnocení, je 36 bodů. Pro porovnání, Česká Republika se nachází na 37. místě z hlediska států a její skóre je 56 bodů.²¹⁸ Korupce ve státní správě často vedla až k paradoxním situacím v době privatizace za Mubarakovy éry, kdy si úředníci za usnadnění privatizace řekli o úplatek a později ho přijali a byli odhaleni. A při následném soudním řízení byly všechny smlouvy týkající se privatizačního prodeje zneplatněny, společnosti zpětně znárodněny a prostředky zahraničních investorů nebyly vráceny zpět.²¹⁹

Z administrativního hlediska není vstup zahraničních investorů, či podnikatelských subjektů do Egyptské ekonomiky takovým problémem. Naopak Egypt se snaží přilákat zahraniční subjekty velkorysími kroky, zde nicméně vždy záleží na konkrétním ekonomickém sektoru. Podle analýzy Světové banky zabere založení společnosti pro místní podnikatele v Egyptě 8 dní a je k tomu potřeba sedmi administrativních kroků. V porovnání se svými sedmi konkurenty z Blízkého východu se pak Egypt nachází hned na druhém místě za Spojenými arabskými emiráty.²²⁰ Z hlediska možných forem podnikání existují pro zahraniční subjekty 4 možnosti.

²¹⁷ HARDING, Henry. ANALYSIS: Egypt's economy 5 years after the revolution. *Middle East Eye*[online]. 2016 [cit. 2016-05-24]. Dostupné z: <http://www.middleeasteye.net/news/analysis-egypt-economy-5-years-after-revolution-1084797209>

²¹⁸ Corruption by Country / Territory: Egypt. *Transparency International* [online]. 2015 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <https://www.transparency.org/country/#EGY>

²¹⁹ U.S. Commercial Service. *Doing Business in Egypt: 2015 Country Commercial Guide for U.S. Companies* [online]. Department of Commerce - USA, 2015, str. 76 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://photos.state.gov/libraries/egypt/5/business/2015EgyptCCG.pdf>

²²⁰ *Doing Business 2016: Economy Profile 2016 Egypt, Arab Rep.* [online]. World Bank Group, 2016, str. 18 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/egypt/~/_/media/giawb/doing%20business/document/s/profiles/country/EGY.pdf?ver=3

Jsou to zdaleka nejoblíbenější LLC,²²¹ dále klasická akciová společnost či možnost založit si v Egyptě pobočku zahraniční společnosti, jejíž založení je však předem vázáno pouze na konkrétní specifikovanou obchodní činnost. V určitých oborech, jako je například finančnictví, lze však založit pouze reprezentační kancelář, která nesmí vykonávat žádné obchodní aktivity. První dvě zmíněné formy obchodních korporací mohou být sice vlastněny zahraničním subjektem, nicméně v tom případě nemohou importovat do země zboží. Na import jsou speciální požadavky podle odvětví a navíc musí být importní společnost 100% vlastněna egyptským subjektem. Zahraniční podnikatelé tento problém potom nejčastěji řeší přes své egyptské obchodní zástupce, kteří však mohou představovat riziko.²²² Dalšími výraznějšími omezeními při vstupu na trh jsou již výše zmíněné joint ventures v jistých odvětvích. Dále potom tvorba státních monopolů v oblasti výroby a distribuce elektřiny, železniční dopravy či poštovních služeb. A v neposlední řadě též pravidlo, že ve společnostech bude maximálně 10 % zahraničních zaměstnanců z jejich celkového počtu. Ve volných zónách je to však až 25 %.²²³ Dochází též k protekcionismu v oblasti kontroly cen určitých výrobků, dále otevřenou, či skrytou snahu o omezení možnosti cizinců podnikat v určitém odvětví. Příkladem je fakt, že Egyptská centrální banka neudělila od roku 1979 jedinou novou komerční bankovní licenci. Jedinou možností zahraničních bank pro fungování na bankovním trhu Egypta je tedy koupit podíl v existující egyptské bance. Velké zahraniční banky potom mají v Káhiře své reprezentativní kanceláře, nicméně nesmí přímo nabízet své bankovní produkty pro egyptský trh. Naprosto stejné principy platí i pro oblast pojišťovnictví, kde se však vláda od roku 2015 snaží tato pravidla rozmělnit a od roku 2006 probíhají, dosud tedy neúspěšné, snahy o privatizaci státního pojišťovacího sektoru.²²⁴

²²¹ Limited liability company je obdoba české s.r.o.

²²² Doing Business in Egypt: A tax and legal guide. *PricewaterhouseCoopers* [online]. 2016, str. 5 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <https://www.pwc.com/m1/en/tax/documents/doing-business-guides/egypt-tax-and-legal-doing-business-guide.pdf>

²²³ Department of State - USA. *Egypt Investment Climate Statement 2015* [online]. 2015, str. 3 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://www.state.gov/documents/organization/241756.pdf>

²²⁴ U.S. Commercial Service. *Doing Business in Egypt: 2015 Country Commercial Guide for U.S. Companies* [online]. Department of Commerce - USA, 2015, str. 61 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://photos.state.gov/libraries/egypt/5/business/2015EgyptCCG.pdf>

Podobná pravidla pro vstup na trh platí i pro zahraniční mobilní operátory, kteří mohou vstoupit na trh opět pouze prostřednictvím akvizic podílů v egyptských telekomunikačních společnostech.²²⁵

Často tedy nejde toliko o samotný problém vstupu na egyptský trh, jako o následné administrativní a jiné procesy. Největšími problémy tak bývá zdlouhavé získání stavebních povolení, nemožnost domoci se plnění obchodních dohod pomocí soudů a státní správy, či administrativní problémy s výběrem daní a opožděné platby egyptských obchodních partnerů.²²⁶

Mezi další problémy patří slabá ochrana práv duševního vlastnictví, což by mohlo odradit investory do určitých podnikatelských oblastí. Největším současným problémem v porevoluční éře je však již výše zmiňovaný nedostatek zahraniční měny. Existují zprávy zahraničních subjektů o několikaměsíčních zpožděních při výplatách, či snaze získat zpět investované prostředky v cizí měně.²²⁷ Po revolučních událostech roku 2011 nastavil totiž Egypt drastické restriktce pro převod kapitálu do zahraničí. Zahraniční společnosti nemohou převádět více než 100 000 dolarů ročně bez platného povolení Egyptské centrální banky, na základě žádosti odůvodněné obchodními účely.²²⁸ Nutno dodat, že ve zvláštních ekonomických zónách, o kterých bude ještě řeč, tato pravidla neplatí.

Z hlediska nebezpečí pro zahraniční investory je také třeba zmínit, že ačkoli je Egypt signatářem mnoha mezinárodních dokumentů týkajících se investičních arbitráží, jeho soudy mají často problém uznat cizí rozsudky. Jinak průměrná doba trvání soudního řízení v investiční oblasti se v Egyptě pohybuje mezi třemi až pěti lety.²²⁹ Při výkonu mezinárodního arbitrážního nálezu je potom potřeba počítat se zpožděním v řádu jednoho až dvou let.²³⁰

²²⁵ UK Trade & Investment. *Doing business in Egypt* [online]. 2013, str. 5 [cit. 2016-05-25].

Dostupné z: <https://www.paltrade.org/upload/multimedia/admin/2014/06/538eeeb23ea03.pdf>

²²⁶ Investment. *Delegation of the European Union to Egypt* [online]. [cit. 2016-05-25].

Dostupné z: http://eeas.europa.eu/delegations/egypt/eu_egypt/trade_relation/investment/index_en.htm

²²⁷ Department of State - USA. *Egypt Investment Climate Statement 2015* [online]. 2015, str. 3-4

[cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://www.state.gov/documents/organization/241756.pdf>

²²⁸ Egypt: Foreign investment. *Santander Trade Portal* [online]. [cit. 2016-05-25].

Dostupné z: <https://en.santandertrade.com/establish-overseas/egypt/foreign-investment>

²²⁹ Department of State - USA. *Egypt Investment Climate Statement 2015* [online]. 2015, str. 3-4

[cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://www.state.gov/documents/organization/241756.pdf>

²³⁰ RÁŽ, Martin. Egypt: Revoluční právní uklidnění? *Havel Holásek partners advokátní kancelář* [online].

2015 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://www.havelholasek.cz/cs/publikace-media/clanky-a-rozhovory/38-fuze-a-akviziceobchodni-pravo/498-martin-raz>

10.3 Investičně zajímavé obory egyptské ekonomiky

Pokud se zahraniční investor nezalekne výše zmiňovaných rizik a rozhodne se investovat v Egyptě, přichází na řadu výběr prosperujícího odvětví. Ačkoli je Egypt se svými 90 miliony obyvatel obrovským potenciálním odbytištěm, při své analýze se nebudu blíže zabývat egyptským trhem zboží, jelikož to již spadá spíše do odvětví exportu.

Výběr odvětví se nemusí nutně řídit aktuální situací na mezinárodních, či egyptských trzích. Jedním z klíčových motivů je taktéž snaha egyptských úřadů motivovat zahraniční investory. Nejdůležitějším instrumentem v této oblasti je investiční zákon č. 8/1997²³¹ (dále také jen „Zákon“), který bude podrobněji rozebrán v následující podkapitole. Důležité je, že obsahuje výčet oborů národního hospodářství, ve kterých platí pro rozvoj nových investic zvláštní pravidla, záruky a stimuly. Samotné obory jsou specifikovány hned v prvním článku Zákona. Namátkově se jedná o projekty zúrodnování pustin a pouští, průmysl, oblast turistického ruchu, letecké dopravy, informačních technologií, významná je pak těžba ropy a zemního plynu a zámořská doprava zboží a cestujících.²³²

Na následujících řádcích nyní budou představeny konkrétní obory, které v současnosti představují největší lákadlo pro zahraniční investory.

10.3.1 Ropa, zemní plyn a další nerostné suroviny

Jak již bylo uvedeno v grafu č. 8 o přílivu PZI do Egypta dle sektorů, investice do egyptského ropného průmyslu tvoří 60 % objemu všech investic a samotné odvětví prožívá v současnosti svůj historicky největší boom. Ačkoli má Egypt bohatá naleziště, stále ještě musí pro svoji potřebu ropu dovážet. Egyptská vláda tak ve snaze o úplnou soběstačnost v současnosti láká mezinárodní ropné společnosti, aby se podílely na stavbě nových vrtů a infrastruktury.

Zvláštností je systém udělování koncesí. V ropném sektoru působí čtyři egyptské státní společnosti, fungující zároveň jako státní úřady, které přímo uzavírají koncese se

²³¹ LAW NO, 8 OF 1997 ON INVESTMENT GUARANTEES AND INCENTIVES.

Ministry of Investment: The Arab Republic Of Egypt [online]. [cit. 2016-05-25].

Dostupné z: <http://www.investment.gov.eg/content/EN/macro/investmentlawno8en.pdf>

²³² Egypt: Investiční klima. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. 2015 [cit. 2016-05-24]. Dostupné z:

http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/egypt/ekonomika/investicni_klima.html

zahraničními subjekty. Tyto koncese jsou vydány pouze na principu sdílení produkce mezi zahraničním a státním subjektem. Každá uzavřená koncese je navíc potom oficiálně vydána formou speciálního zákona, a to má tu výhodu, že je v hierarchii právního řádu nad běžné vyhlášky a nařízení úřadů, tudíž má automaticky přednost. Všechny spory ohledně koncesí jsou poté řešeny formou arbitráže. Tato speciální úprava byla přijata právě s cílem zvýšit důvěru zahraničních investorů v oboru.²³³

Co se zemního plynu týče, v srpnu 2015 objevili vězkuvníci italské společnosti ENI, která podniká v ropném průmyslu a v těžbě zemního plynu, obrovská naleziště zemního plynu ve středomořské oblasti Zohr. Tato lokalita pokrývající zhruba 100 kilometrů čtverečních, skrývá dle odhadů přibližně 850 miliard metrů krychlových zemního plynu. To představuje zásoby na pokrytí egyptských potřeb přibližně na desítky let. V současnosti se tak jedná i o největší naleziště ve Středozeimním moři a jedno z největších na světě.²³⁴ I v oblasti těžby zemního plynu se uplatňuje výše zmíněný princip sdílení produkce, kdy v tomto případě je očekáváno rozdělení těžby v poměru 35:65 mezi ENI a egyptskou spotřebu.²³⁵

10.3.2 Energetika a stavební sektor

Aby Egypt uspokojil současné rostoucí potřeby v oblasti energetiky a bytové výstavby, předpokládá se, že bude potřeba zrealizovat projekty v celkové výši 200 až 300 miliard dolarů.

Vládní energetický program pro léta 2010-2020 předpokládá vytvoření nových kapacit o výkonu 30 000 MW, což znamená téměř dvojnásobný nárůst aktuální výroby. V současné době je totiž 88 % egyptské výroby elektřiny závislé na výrobě z ropy a zemního plynu, zatímco podíl větrné a solární výroby energie činí pouhá 3 %.²³⁶ A právě Egypt se svým rozsáhlým pouštním územím má za cíl, aby do roku 2020 vyráběl

²³³ U.S. Commercial Service. *Doing Business in Egypt: 2015 Country Commercial Guide for U.S. Companies* [online]. Department of Commerce - USA, 2015, str. 62 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://photos.state.gov/libraries/egypt/5/business/2015EgyptCCG.pdf>

²³⁴ VOTRUBA, Jan. Eni objevilo největší naleziště zemního plynu ve Středozeimním moři. *OENERGETICE.cz* [online]. 2015 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://oenergetice.cz/plyn/eni-objevilo-nejvetsi-naleziste-zemniho-plynu-ve-stredozemnim-mori/#>

²³⁵ Ramping up gas production in Egypt. *Oxford Business Group* [online]. 2016 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://www.oxfordbusinessgroup.com/news/ramping-gas-production-egypt>

²³⁶ Doing business in Egypt: Egypt trade and export guide. *UK Trade & Investment* [online]. 2015 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/publications/exporting-to-egypt/doing-business-in-egypt-egypt-trade-and-export-guide>

až 20 % z alternativních zdrojů.²³⁷ Tohoto cíle se má dosáhnout kromě státních podpor mimo jiné i systémem tarifů na výkup energie. Tedy stejným mechanismem, který byl zaveden i v ČR, dnes již kontroverzním zrušeným zákonem č. 180/2005 Sb., o podpoře výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů energie.²³⁸

Jako důkaz, že se však nejedná jen o další sliby nové administrativy, slouží již existující kontrakty s 18 zahraničními subjekty na výrobu ze solárních a větrných zdrojů, o výkonu 4000 MW, z ledna 2015, v celkové hodnotě 6 miliard dolarů.²³⁹

Obor konstrukcí, infrastruktury a stavitelství v Egyptě zažívá v posledních letech obrovský boom. Dle odhadů egyptského ministerstva financí poroste v roce 2016 o 8 %. Tento masivní růst odvětví je způsoben především zvyšující se podporou egyptské vlády prostřednictvím tzv. public private partnerships²⁴⁰ a zároveň též stavbou infrastruktury pro egyptský ropný a plynárenský průmysl.²⁴¹ Jedním z očekávaných stavebních projektů je i most mezi Egyptem a Saudskou Arábií. Oba státy si od tohoto symbolického projektu slibují urychlení obchodu a větší rozvoj spolupráce. Nutno dodat, že podobné úvahy se objevily již několikrát, nicméně nikdy nebyly nakonec realizovány.²⁴²

Dalším konkrétním příkladem ve stavebním oboru může být snaha o oživení oblasti Suez. V srpnu 2015 byla slavnostně otevřena nová větev Suezského kanálu, která umožňuje obousměrný námořní provoz a zvýšila tak kapacitu ze 49 na 97 lodí denně. Tento projekt, jehož rozpočet byl přibližně 8,2 miliard dolarů, byl místo očekávaných tří

²³⁷ CROKER, Angela. Renewable energy in Egypt: hydro, solar and wind. *Norton Rose Fulbright* [online]. 2013 [cit. 2016-05-25].

Dostupné z: <http://www.nortonrosefulbright.com/knowledge/publications/74735/renewable-energy-in-egypt-hydro-solar-and-wind>

²³⁸ Zákon č. 180/2005 Sb., o podpoře výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů energie a o změně některých zákonů. *Energetický regulační úřad* [online]. 2008 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: https://www.eru.cz/documents/10540/475627/ZOZE_1_1_2011_vcetne_402_10.pdf/29caff76-ee1a-4f46-9488-5df178614ef0

²³⁹ Doing business in Egypt: Egypt trade and export guide. *UK Trade & Investment* [online]. 2015 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/publications/exporting-to-egypt/doing-business-in-egypt-egypt-trade-and-export-guide>

²⁴⁰ Public private partnership = jedná se o partnerství veřejného a soukromého sektoru, vzniklé za účelem využití zdrojů a schopností soukromého sektoru při zajištění veřejné infrastruktury nebo některých veřejných služeb. Typicky jde právě o projekty v oblasti dopravní a jiné infrastruktury, či vodárenství. (Převzato z: <http://www.businessinfo.cz/cs/dotace-a-financovani/public-private-partnership-ppp.html>)

²⁴¹ Construction industry in Egypt to grow by 8% in 2016 says report. *Construction Review Online* [online]. 2015 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://constructionreviewonline.com/2015/12/construction-industry-in-egypt-to-grow-by-8-in-2016-says-report/>

²⁴² Egypt a Saúdská Arábie se sblíží. Spojí je i most přes Rudé moře. *BusinessInfo.cz: Oficiální portál pro podnikání a export* [online]. Káhira, 2016 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/egypt-a-saudska-arabie-se-sblizuji-spoji-je-i-most-77745.html>

let dokončen v rekordním čase jednoho roku.²⁴³ Tím však snahy egyptské administrativy v oblasti Suezů zdaleka nekončí.

10.3.3 Suezská zvláštní ekonomická zóna a další možnosti pro zahraniční investory

Jen několik dní po slavnostní ceremonii vydal egyptský prezident dekret číslo 330/2015, kterým byla oblast kolem Suezského průplavu oficiálně deklarována speciální ekonomickou zónou.²⁴⁴ Samotnou právní úpravou těchto zón a jejich postavením se podrobněji zabývá následující podkapitola. Z hlediska investičních příležitostí má tento nejnovější projekt egyptské vlády obrovský potenciál. V příštích 15 letech se očekává průmyslový rozvoj v oblasti za celkové náklady zhruba 30 miliard dolarů. Projekt předpokládá vybudování nových přístavních kapacit, dopravní a energetické infrastruktury, přičemž samotný průmyslový areál má mít předpokládanou rozlohu 76 000 km².²⁴⁵ Samotné investiční příležitosti potom lákají vládou deklarované obory, jako jsou farmaceutický a automobilový průmysl, spotřební elektronika, výroba textilií nebo informační technologie.²⁴⁶

Z hlediska investičních příležitostí zajímavých pro české investory je třeba zmínit opakované návštěvy českých delegací z ministerstev zahraničí a obchodu v roce 2016. Zatím poslední návštěva české strany v čele s ministrem obchodu a průmyslu Janem Mládkem se uskutečnila v dubnu 2016 a jednalo se o firmy podnikající v oboru energetiky. České subjekty mají totiž zájem podílet se spolu s ruskou energetickou společností Rosatom na budování jaderných elektráren v Egyptě a Jordánsku. Zatímco v Jordánsku se vedou již jednání o financování českého podílu, v Egyptě se zatím mluví pouze o možnosti subdodávek a jednání jsou v počáteční fázi. Nicméně egyptská strana

²⁴³ A bigger, better Suez Canal: But is it necessary? *The Economist* [online]. Káhira, 2015 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://www.economist.com/news/middle-east-and-africa/21660555-it-necessary-bigger-better-suez-canal>

²⁴⁴ BADAWY, Tarek. Egypt's special investment law and the Suez Canal Special Economic Zone: A positive prospect for future investment. *Egypt Ministry of Foreign Affairs Blog* [online]. 2015 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <https://mfaegypt.org/2015/10/03/egypts-special-investment-law-and-the-suez-canal-special-economic-zone-a-positive-prospect-for-future-investment/>

²⁴⁵ Doing business in Egypt: Egypt trade and export guide. *UK Trade & Investment* [online]. 2015 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/publications/exporting-to-egypt/doing-business-in-egypt-egypt-trade-and-export-guide>

²⁴⁶ Department of State - USA. *Egypt Investment Climate Statement 2015* [online]. 2015, str. 26 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://www.state.gov/documents/organization/241756.pdf>

má i zájem o modernizaci stávajících elektráren, které v zemi často stavěly právě české společnosti.²⁴⁷

Předchozí početná delegace 23 českých podnikatelských subjektů, vedená ministrem zahraničí Lubomírem Zaorálkem, navštívila stát na Nilu na konci ledna téhož roku. Obchodní jednání potom navazovala na již tradiční spolupráci mezi oběma zeměmi v oblasti energetiky, strojírenství, leteckého či obranného průmyslu.²⁴⁸ Jak lze tedy vidět, prostoru pro ekonomické aktivity české strany je zde opravdu hodně. Nicméně je třeba opět dodat, že se Egypt v budoucnu bude snažit dovozy omezovat a být především soběstačný. To znamená, že místo exportních příležitostí pro hotové výrobky by se české firmy měly soustředit na vývoz výrobních zařízení, linek a podobných dodávek spíše investičního charakteru.²⁴⁹

10.4 Právní úprava zahraničních investic v Egyptě

Z hlediska pramenů práva týkajícího se zahraničních investic existují v současnosti v Egyptě dva základní zdroje. Prvním jsou klasické zákony přijaté voleným parlamentem, který se nazývá Lidovým shromážděním. Vedle těchto však existují i prezidentské dekrety se silou zákona, které však následně podléhají schválení ze strany Lidového shromáždění. K provedení zákonů potom vydává vláda v rámci své působnosti nařízení.²⁵⁰

V současné době probíhá v egyptském parlamentu revize stávajících zákonů s cílem usnadnit a zjednodušit přístup zahraničního kapitálu do Egypta. Souhrn zákonů relevantních pro zahraniční subjekty zahrnuje:

Již dříve zmíněný klíčový investiční zákon č. 8/1997, který bude níže dále rozebrán.

²⁴⁷ Česko chce stavět jaderné bloky v Egyptě a Jordánsku. Spolupracovat má s ruským Rosatomem. *BusinessInfo.cz: Oficiální portál pro podnikání a export* [online]. Káhira, 2016 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/cesko-chce-stavet-jaderne-bloky-v-egypte-a-77721.html>

²⁴⁸ Zaorálek chce pomoci stabilizovat Egypt, do Káhiry přivezl české zbrojaře. *BusinessInfo.cz: Oficiální portál pro podnikání a export* [online]. Káhira, 2016 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/zaoralek-chce-pomoci-stabilizovat-egypt-do-kahiry-75687.html>

²⁴⁹ Egypt: Mapa oborových příležitostí – perspektivní položky českého exportu. *BusinessInfo.cz: Oficiální portál pro podnikání a export* [online]. Káhira, 2015 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/egypt-mapa-oborovych-prilezitosti-perspektivni-18302.html>

²⁵⁰ Legal Research Guide: Egypt. *Library of US Congress* [online]. Washington, DC, 2015 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <https://www.loc.gov/law/help/legal-research-guide/egypt.php>

Zákon o společnostech č. 159/1981²⁵¹ a jeho doplňkový zákon č. 3/1998, jehož hlavním přínosem je zjednodušení procesu zakládání nových společností.

Zákon o kapitálovém trhu č. 95/1992²⁵² a jeho doplňky obsahující například pravidla proti defraudaci či cenové manipulaci.

Zákon č. 155/1998²⁵³, který povoluje vstup soukromého sektoru do 4 státních bank a též výše zmiňované podílové vlastnictví zahraničních subjektů v egyptských bankách.

Zákon č. 10/1981 o pojišťovnictví²⁵⁴ a jeho dodatek č. 156/1998, který zavádí nově možnost privatizace státních pojišťoven a činnost zahraničních pojišťoven v zemi.

Zákon č. 12/1964 a jeho doplněk č. 1/1998 umožňující zahraničním subjektům vykonávat určitou činnost v oblasti námořní dopravy a opravy lodí.²⁵⁵

Nový zákon č. 87/2015 týkající se podnikání v oblasti energetiky.²⁵⁶ A zákon č. 203/2015 týkající se obnovitelných zdrojů energie.²⁵⁷

Zákon č. 19/1998 a jeho doplněk zákonem č. 10/2003 upravující činnost státního telekomunikačního monopolu.²⁵⁸

Nutno dodat, že pouze minimum egyptských oficiálních právních pramenů je přeloženo do angličtiny. Zbytek pramenů zůstává v arabštině, a to navíc v drtivé většině i bez patřičných novelizací. I proto autor neuvádí v poznámkovém aparátu odkaz na

²⁵¹ Law No.159/1981 On Joint Stock Companies, Partnerships Limited By Shares & Limited liability Companies. *Ministry of Investment: The Arab Republic Of Egypt* [online]. [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://www.investment.gov.eg/content/EN/macro/Lawno159oftheyear1981En.pdf>

²⁵² CAPITAL MARKET LAW No. 95 of 1992. *International Money Laundering Information Network* [online]. [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: https://www.imolin.org/doc/amlid/Egypt/Egypt_Capital_Market_Law_1992.pdf

²⁵³ LAW No 155 OF 1998 REGULATING THE PRIVATE SECTOR'S PARTICIPATION IN THE CAPITAL OF PUBLIC SECTOR BANKS. *Assolombarda Confindustria Milano Monza e Brianza* [online]. [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: http://www.assolombarda.it/fs/2006531105719_78.pdf, str. 2

²⁵⁴ Insurance Law No_ 10 of 1981. *Ragy & Partners Law Firm* [online]. [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: http://www.ragylaw.com/~rplfeg/images/file/Insurance%20Law%20No_%2010%20of%201981.pdf

²⁵⁵ Bližší informace k tématu na internetových stránkách egyptského Úřadu pro námořní bezpečnost viz: <http://www.mts.gov.eg/en/content/30/1-107--Authority-for-Maritime-Safety>

²⁵⁶ Bližší informace k zákonu na webu egyptské advokátní kanceláře SHARKAWY & SARHAN viz: <https://www.lw.com/thoughtLeadership/egypt-new-electricity-law-explained>

²⁵⁷ Bližší informace k zákonu na internetových stránkách ISFIN, consultingové společnosti zabývající se islámským regionem, viz: http://www.isfin.net/sites/isfin.com/files/electricity_in_egypt_-_policy_and_regulatory_reform.pdf

²⁵⁸ Bližší informace k problematice na internetových stránkách egyptského Ministerstva telekomunikací a informačních technologií, viz: <http://www.mcit.gov.eg/telecommunications>

všechnu výše zmíněnou legislativu. Z hlediska možnosti získat přeložené oficiální předpisy existují egyptské placené internetové servery,²⁵⁹ případně fungují egyptské advokátní kanceláře, které nabízí zahraničním investorům právní pomoc za odměnu.

10.4.1 Egyptský investiční zákon

Jak již bylo zmíněno v předchozí podkapitole, nejdůležitějším zákonem týkajícím se investic je zákon číslo 8/1997,²⁶⁰ též nazývaný jako zákon stimulací a záruk (dále též jen jako „Zákon“). Předpis byl novelizován v březnu 2015 zákonem č. 117/2015, který stanovil ještě výhodnější podmínky pro zahraniční investory. Samotná realizace nových ustanovení však ještě potrvá, jelikož je třeba přijmout patřičné administrativní podzákonné předpisy, jakými jsou například nařízení vlády. A navíc je dle zákona potřeba i zřídit další orgány státní správy vykonávající nové pravomoci.

Samotná novela byla zveřejněna symbolicky, den před investiční konferencí v Šarm aš-Šajchu a byla přijata velice pozitivně. Na druhé straně novela přinesla kontroverze ohledně probíhajících soudních jednání, jelikož v tomto ohledu platí retroaktivně. Jedná se o korupční kauzy zmiňované v předchozí podkapitole, kterých v současnosti probíhá asi dvacet. Zahraničním investorům zde z důvodů získání kontraktu korupčním jednáním hrozilo znárodnění jejich investic bez náhrady. Zákon totiž stanovil ukončení probíhajících jednání v těchto kauzách, což investorům sice přineslo úlevu, nicméně to otřásl důvěrou ve fungování právního státu v Egyptě.²⁶¹

Zajímavý je nově pojatý mechanismus řešení sporů, který zavádí jakousi fakultativní mezifázi před samotným zahájením sporů, vyplývajících z aplikace tohoto zákona. Došlo k vytvoření 3 komisí. První tzv. Complaint Committee, má za úkol přezkoumat rozhodnutí GAFI vůči investorovi. Druhá tzv. Committee for Resolution of Investment Disputes, jejíž členové budou jmenováni vládou, má za úkol řešit spory mezi investory a státem vznikající při aplikaci zákona. Poslední tzv. Committee for Settlement of Investment Contract Disputes má za úkol řešit spory, vyplývající z kontraktů

²⁵⁹ Např. <http://www.egyptlaws.com/>

²⁶⁰ LAW NO, 8 OF 1997 ON INVESTMENT GUARANTEES AND INCENTIVES. *Ministry of Investment: The Arab Republic Of Egypt* [online]. [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://www.investment.gov.eg/content/EN/macro/investmentlawno8en.pdf>

²⁶¹ AYAD, Muhammad. Investment Law amendments nullify 20 lawsuits against government contracts, raising corruption fears. *Daily News Egypt* [online]. 2014 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://www.dailynewsegypt.com/2014/05/10/investment-law-amendments-nullify-20-lawsuits-government-contracts-raising-corruption-fears/>

uzavřených přímo mezi investorem a státem. Výhodou pro zahraničního investora je, že předložení sporu těmto komisím není podmínkou k uplatnění sporu před egyptským soudem, ale jedná se pouze o další smírcí nástroj, nabízený ze strany egyptské administrativy.²⁶² Nutno však dodat, že rozdíl mezi posledními dvěma jmenovanými orgány zatím není jasný a je terčem kritiky pro další byrokratizaci investičních procesů.²⁶³ V případě, že se takto nepovede spor vyřešit, zmiňuje ve svém článku 7 Zákon jako další možnosti arbitráž před Káhirským centrem pro mezinárodní obchodní arbitráž, či odkazuje na úmluvu ICSID, jejímž signatářem je právě i Egypt.

Co se samotného obsahu zákona týče, je rozdělen do 4 částí a ve svých 70 článcích jmenuje podrobně oblasti podnikání, na které se vztahují konkrétní investiční pobídky a záruky ze strany státu a procesní ustanovení.

Ještě před samotným začátkem zákona jsou jakési úvodní články vyhlašující zákon. Je zde jednak stanoven účel zákona, a mimo jiné se článkem 3 těchto úvodních ustanovení zřizuje již zmiňované GAFI, které se stává *tzv. one stop shopem*. Tedy orgánem starajícím se o veškeré investorské aktivity zahraničních subjektů a fungující i jako jediné kontaktní místo státní správy.

První část Zákona se týká všeobecných ustanovení ohledně investic a řešení sporů vyplývajících z výkladu zákona. Nejdůležitější ustanovení této části je však článek 1, kde Zákon stanoví konkrétních 16 oblastí, na které se jeho působnost vztahuje, jsou to:

- *Zúrodňování pustin a pouští*
- *Rybí, drůbeží a zvířecí produkce*
- *Průmysl a těžba*
- *Hotely, motely, hotelové apartmány, turistické komplexy a turistická doprava*
- *Přeprava zmražené zemědělské produkce a výrobků potravinářsko-zpracovatelského průmyslu*
- *Letecká doprava a související služby*
- *Zámořská doprava materiálů, zboží, cestujících*

²⁶² SALAH, Fatma. Egypt: New Investment Law – ADR for Investor-State Disputes. *Wolters Kluwer Arbitration Blog* [online]. 2015 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z:

<http://kluwerarbitrationblog.com/2015/04/14/egypt-new-investment-law-adr-for-investor-state-disputes/>

²⁶³ BAHAA-ELDIN, Ziad. Egypt: The investment law predicament. *Ahram Online* [online]. 2015 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://english.ahram.org.eg/NewsContentP/4/130844/Opinion/Egypt-The-investment-law-predicament.aspx>

- *Těžba ropy a zemního plynu, jejich doprava a podpůrné služby*
- *Výstavba bytových komplexů pro nekomerční využití*
- *Výstavba infrastruktury včetně rozvodů pitné vody, drenáže odpadních vod, elektro-energetické sítě, silničních a telekomunikačních systémů*
- *Výstavba nemocnic, lékařských a terapeutických center, které budou nabízet 10 % své kapacity zdarma*
- *Finanční leasing*
- *Hodnocení rizik podílů k zárukám*
- *Společný kapitál*
- *Výroba počítačových programů a systémů*
- *Sociální fond pro rozvoj*²⁶⁴

Investice do uvedených oblastí jsou egyptskými autoritami, potažmo tedy GAFI, automaticky schvalovány. Výjimku tvoří investice týkající se vojenské a přidružené výroby, tabákového průmyslu a investic na Sinaji. Tyto jsou schvalovány odpovídajícím ministerstvem a až následně GAFI. Z hlediska investičních režimů a záruk pak zákon striktně rozlišuje investice ve volných zónách a tuzemsku.

Druhá část Zákona se týká investičních garancí ze strany státu, přičemž k hlavním zárukám patří:

- *záruka proti konfiskaci, vyhoštění nebo znárodnění investice*
- *právo vlastnit půdu*
- *možnost zřídit účet se zahraniční měnou*
- *zákaz určování cen produktů ze strany státní administrativy*

Třetí část Zákona hovoří o pobídkách s cílem přilákat investory. Tato část je pak rozdělena na 3 kapitoly, přičemž **v kapitole 1** jsou vyjmenované následující daňové úlevy. Nutno dodat, že výše úlev se řídí oborem, do kterého je investováno a lokalitou, ve které je investice realizována.

²⁶⁴ Cit. Egypt: Investiční klima. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. 2015 [cit. 2016-05-24]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/egypt/ekonomika/investicni_klima.html

Prvním lákadlem jsou daňové prázdny. Jejich nejmenší rozsah je *5 let*, přičemž začátek daňových prázdny začíná fiskálním rokem následujícím po zahájení výroby nebo činnosti. Oproti tomu *10 leté období* daňových prázdny se týká nových průmyslových a urbanistických zón a projektů v lokalitách, stanovených dekretem předsedy vlády. Nejdlejší daňová výjimka, *20 let*, se týká činností v oblasti New Valley v Horním Egyptě, pokud se jedná o započetí nové výroby, či případně dalších specifikovaných oblastí. Příkladem je již výše zmiňovaná oblast Sinaje, či megalomanický projekt Toshka, který si klade za cíl učinit část Saharské pouště obyvatelnou přivedením vody z Nilu a vytvoření nové aglomerace.²⁶⁵ Kromě výše zmiňovaných daňových prázdny zákon umožňuje další daňové úlevy:

- *ve volných zónách neplacení daní z dividend*
- *neplacení daně při vydání nových akcií za účelem navýšení kapitálu či jejich prodeje*

Druhá kapitola se týká procesů při bezplatném přidělování půdy pro investiční projekty. A ve znění svého jediném článku opravňuje vládu na návrh jejího člena vydat dekret, kterým se přidělí bezplatně státní půda pro konkrétní investiční projekt.

Dalšími nedaňovými pobídkami roztroušenými ve zbytku Zákona se jeví zejména:

- *novela z roku 2015, která snížila celní sazbu pro dovoz potřebného technologického zařízení z původních 5 % na současná 2 %²⁶⁶*
- *nulové poplatky spojené se zakládáním společností a notifikací*
- *100 % převod zisku zahraničních investorů do zahraničí*
- *zahraniční investoři mohou vlastnit půdu pro rekultivaci, smlouvy nepodléhají registraci a poplatkům*

K těmto původním pak novela roku 2015 přinesla nové dodatečné pobídky. Jejich uplatnění vždy záleží na dvou podmínkách. První je, zda projekt splňuje příslušná kritéria stanovená v zákoně, kdy se jedná například o počty egyptských zaměstnanců v projektu, použití produktů lokálních subdodavatelů, či rozšíření kapacit zahraničního obchodu.

²⁶⁵ Egypt: Investiční klima. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. 2015 [cit. 2016-05-24]. Dostupné z:

http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/egypt/ekonomika/investicni_klima.html

²⁶⁶ Egypt: Amendments to the Investment Law provide reduced customs duties, low cost land and other incentives. *PricewaterhouseCoopers* [online]. 2016, str. 1 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <https://www.pwc.com/m1/en/tax/documents/amendments-to-egyptian-investment-law-and-executive-regulations.pdf>

Druhé kritérium potom je, zda na základě žádosti investora příslušný ministr navrhne předsedovi vlády uplatnění těchto mechanismů v konkrétním projektu, a předseda návrh posoudí kladně. Z hlediska samotného obsahu se jedná například o tyto další možnosti:

- *svolení s otevřením bezcelního místa pro import a export projektu*
- *snížená cena energií a podobných plateb*
- *možnost, aby vláda nesla částečně či plně odvody do systému sociálního zabezpečení zaměstnanců*
- *možnost, aby vláda nesla náklady na vyškolení egyptského personálu*²⁶⁷

Poslední, velice významná, třetí kapitola třetí části Zákona se věnuje oblasti volných zón, které budou rozebrány podrobněji v následující podkapitole.

Nutno říci, že výše rozebraná materie obsahuje hmotněprávní stránku zákona, tedy prvních 46 článků. Zbytek článků 47-70 v poslední, **čtvrté části Zákona** týkající se „usnadnění investičních procesů“, se zabývá převážně procesní materií. Zákon zde konkrétně úkoluje jednotlivé orgány státní správy v čele s GAFI, aby podporovaly příliv zahraničních investic. Například se nově zavádí mechanismus, kdy k prvnímu červenci každého roku bude vydáván bulletin pro zahraniční investory, ve kterém se budou inzerovat investiční projekty. Zároveň je zde rozebrán proces udělování investičních licencí, díky kterým získává investor následné výše zmiňované výhody.

10.4.2 Egyptské zvláštní ekonomické zóny

Samotnou kapitolou, která by zabrala na celou diplomovou práci je systém egyptských zvláštních ekonomických zón. Obecně se jedná, jako u jejich obdoby ve zbytku světa, o geograficky vymezené území spravované jedním orgánem, poskytující investorovi uvnitř zóny výhody, typicky v podobě bezcelního režimu.²⁶⁸ Existuje však několik druhů zón a jejich režim se též liší podle lokality umístění. Práce se pokusí nastínit alespoň základní koncepci, režimy a klíčové rozdíly jednotlivých zón.

²⁶⁷ Doing Business in Egypt: A tax and legal guide. *PricewaterhouseCoopers* [online]. 2016, str. 6 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <https://www.pwc.com/ml/en/tax/documents/doing-business-guides/egypt-tax-and-legal-doing-business-guide.pdf>

²⁶⁸ZHIHUA ZENG, Douglas. Global Experiences with Special Economic Zones: With a Focus on China and Africa. *World Bank: Trade and Competitiveness Global Practice* [online]. 2015, str. 3 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/Event/Africa/Investing%20in%20Africa%20Forum/2015/investing-in-africa-forum-global-experiences-with-special-economic-zones-with-a-focus-on-china-and-africa.pdf>

Zóny volného obchodu existují v Egyptě již od roku 1970 a jejich dohled funguje pod hlavičkou GAFI. Projekty v zónách těží z výhod, pobídek a záruk garantovaných vládou, dle investičního zákona č. 8/1997. Firmám se v zónách v zásadě nabízí možnost skladování, přebalování, montáže a výroby zboží pro export a možnost poskytování služeb, jako je přeprava či bankovní a pojišťovací služby.

Mezi lety 2008-2010 kulminoval trend vytváření takzvaných soukromých zón a předávání zón do rukou soukromých investorů.²⁶⁹ S novelou roku 2015 je však již GAFI zakázáno vytvářet nové soukromé zóny. Bylo zavedeno také nové určení zakázaných aktivit. Například, pokud úřady zjistí, že činnost ve volné zóně je „energeticky náročná“ může se změnit režim a činnost může být vyňata z režimu volné zóny dle Zákona. Dále jsou obecně zakázány v režimu volných zón určité činnosti jako výroba hnojiv, vybrané činnosti ropného průmyslu, výroba oceli, výroba alkoholických nápojů a již tradičně jakákoli činnost v obranném sektoru.²⁷⁰ Obecně lze však konstatovat, že zóny volného obchodu v severním Egyptě a na břehu Středozemního moře jsou spravovány samotnými zahraničními developery na základě smluv s egyptskou administrativou, zatímco zóny na jihu spadají nadále pod administraci státu, potažmo GAFI.

Základní charakteristikou zón volného obchodu v Egyptě je následující:

- *jsou určeny pro investice v jakémkoliv oboru, platí tedy až na výjimky svobodný výběr typu podnikání*
- *společnosti operující ve volných zónách nepodléhají zákonům ve zbytku Egypta*
- *neomezená výjimka daně ze zisku, společnosti však musí hradit poplatek 1 % z hodnoty zboží vstupujícího nebo vystupujícího z volné zóny nebo z hrubých příjmů realizovaných projektem, který nevyžaduje žádné vstupy nebo výstupy zboží. Poplatky se platí ročně. Společnosti produkující hlavně pro export (min. 80 % celkového výrobního objemu) mohou provádět veškeré finanční operace v zahraniční měně²⁷¹*

²⁶⁹ Egypt: Zahraniční obchod a investice: Zóny volného obchodu (VT parky, investiční zóny). *BusinessInfo.cz: Oficiální portál pro podnikání a export* [online]. 2015 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/egypt-zahranicni-obchod-a-investice-18199.html#sec4>

²⁷⁰ Egypt: Amendments to the Investment Law provide reduced customs duties, low cost land and other incentives. *PricewaterhouseCoopers* [online]. 2016, str. 1 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <https://www.pwc.com/m1/en/tax/documents/amendments-to-egyptian-investment-law-and-executive-regulations.pdf>

²⁷¹ Egypt: Investiční klima. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. 2015 [cit. 2016-05-24]. Dostupné z:

http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/egypt/ekonomika/investicni_klima.html

- *svobodná volba právní formy podnikání*
- *svoboda repatriace zisků a investovaného kapitálu*
- *osvobození importu a exportu od cel, prodejní daně a dalších daní platných v Egyptě*
- *vložený kapitál je osvobozen od cla (kromě osobních vozů)*
- *projekty nemohou být znárodněny ani zkonfiskovány*
- *kapitál nemůže být zadržán ani blokován, není ani možné vyvlastnění nemovitostí (výjimkou je veřejný zájem, v tomto případě se kompenzuje tržní cenou nemovitosti)²⁷²*

Zóny volného obchodu se dělí, jak již bylo zmíněno i v úvodu, na dvě základní kategorie. První z nich jsou veřejné volné zóny, kterých je v Egyptě v současnosti 9²⁷³ a vláda stanovuje pravidla a ceny pro pronájem pozemků podle toho, o jakou kategorii projektu se jedná. Rozlišuje se tedy podle sektoru, ve kterém investor hodlá podnikat. Druhou kategorií jsou soukromé volné zóny, které však již od novely z roku 2015 nebudou nově vznikat. Pro zřízení existujících však platila následující pravidla:

- *pro založení byl potřebný speciální dekret GAFI*
- *existovala nedostupnost dostatečné volné plochy ve veřejné volné zóně*
- *projekt musel splňovat všechny podmínky spojené s ochranou životního prostředí a územního plánování*

Egyptská vláda si slibuje od zón volného obchodu především přilákání zahraničních investorů a následný vznik nových pracovních míst pro egyptské obyvatelstvo. Pro zahraniční firmy zde existuje potom výhoda při vývozu levněji vyrobeného, či smontovaného zboží ven z Egypta. Konečný dovoz na egyptský trh je taktéž možný, nicméně v tomto případě je nutno zaplatit dovozní cla a daně, a tudíž potom zóna ztrácí svůj základní smysl a výhodu.²⁷⁴

²⁷² Cit. Egypt: Zahraniční obchod a investice: Zóny volného obchodu (VT parky, investiční zóny). *BusinessInfo.cz: Oficiální portál pro podnikání a export* [online]. 2015 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/egypt-zahranicni-obchod-a-investice-18199.html#sec4>

²⁷³ Investment Regimes: Free Zones. *General Authority for Investment and Free Zones* [online]. 2015 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://www.gafi.gov.eg/English/StartaBusiness/InvestmentZones/Pages/FreeZones.aspx>

²⁷⁴ Egypt: Zahraniční obchod a investice: Zóny volného obchodu (VT parky, investiční zóny). *BusinessInfo.cz: Oficiální portál pro podnikání a export* [online]. 2015 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/egypt-zahranicni-obchod-a-investice-18199.html#sec4>

Kromě klasických zón volného obchodu, se kterými se lze setkat i v dalších státech zavedl Egypt zákonem č. 19/2007 i tzv. **investiční zóny**. Egyptská administrativa určila 13 investičních zón v 7 egyptských gubernorátech. Existuje 5 druhů zón, pod které spadají obory, ve kterých má zahraniční investor možnost podnikat za zvýhodněných podmínek. Jsou jimi:

- *průmysl obecně a jeho zvýhodněné podkategorie – stavební materiály, textilní průmysl, inženýrský a automobilový průmysl*
- *malé a střední podnikání jako obecná kategorie*
- *vyšší vzdělávání a vědecký výzkum obecně a jeho dvě zvláštní podkategorie – nanotechnologie a biotechnologie*
- *komunikace a informační technologie jako obecná kategorie*
- *obchod a služby jako obecná kategorie*

Konkrétní výhody se liší podle příslušné kategorie a umístění investice, ale obecně se jedná zejména o 5 leté daňové prázdny u určitých druhů daně, začínající okamžikem zápisu společnosti do obchodního rejstříku. Dále poté záruky jako zákaz konfiskace či znárodnění, zákaz omezování převodu kapitálu a určování cen produktů.²⁷⁵

Poslední kategorií volných zón je koncept tzv. **zvláštní ekonomické zóny**. První myšlenky sahají do roku 1998, kdy přichází snaha o zatraktivnění oblasti přístavů Suezského průplavu nejen jako přestupní a průjezdní stanice zboží mezi Evropou a Asií, ale také jako průmyslovou zónou schopnou nabídnout plný servis pro námořní dopravu, včetně doplňkových služeb.²⁷⁶ Zákonem č. 82/2002 byla potom kolem přístavu Sokhna tato myšlenka uvedena v život a projekt se ještě více územně a kapacitně rozšířil prezidentským dekretem č. 330/2015. Dekretem se navíc zavádí zjednodušený mechanismus schvalování projektů a další administrativy. Samotný schvalovací proces investičních projektů bude nově v rukou zvláštní agentury sestavené se zástupců ministerstev, s cílem obejít běžné zdlouhavé byrokratické mechanismy.²⁷⁷

²⁷⁵ Investment Regimes: Investment Zone. *General Authority for Investment and Free Zones*[online]. 2015 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z:

<http://www.gafi.gov.eg/English/StartaBusiness/InvestmentZones/Pages/Investment-Zone.aspx>

²⁷⁶ Historic background. *Suez Canal Special Economic Zone* [online]. 2016 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z:

<http://www.sczone.com.eg/English/aboutsczone/Pages/historic-information.aspx>

²⁷⁷ Sisi designates Suez Canal area a special economic zone. *Mada Masr* [online]. 2015 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://www.madamasr.com/news/economy/sisi-designates-suez-canal-area-special-economic-zone>

Egypt se snaží cílit s projektem na vyjmenovaná odvětví, z nichž některá bylo možno již vidět v předchozích zónách. Jedná se zejména o automobilový průmysl, petrochemii, stavebnictví, textilie, elektroniku, farmaceutický a potravinářský průmysl.

Lákadly jsou přitom snížená daň z příjmu, 10 % oproti běžné sazbě 20 % u kapitálových společností a příjmu fyzických osob ve zbytku Egypta. Dále 5 % na místo 10-20 % ve zbytkových kategoriích daně z příjmu. Další výhodou je zřízení již výše zmiňované agentury²⁷⁸ pro speciální ekonomickou zónu, která nespadá po GAFI a funguje též jako one stop shop. Navíc bude v oblasti existovat speciální finanční a celní úřad s působností pouze na určenou zónu, čímž se urychlí styk s úřady v těchto oblastech. Zjednodušení řešení sporů si pak Egyptané slibují zřízením speciálního centra pro řešení sporů mezi investorem a státními orgány v oblasti, kterému budou spory předloženy ještě před zahájením samotného soudního, či rozhodčího řízení.²⁷⁹

²⁷⁸ Její oficiální internetové stránky viz: <http://www.sczone.eg/English/Pages/default.aspx>

²⁷⁹ Investment Regimes: Special Economic Zones. *General Authority for Investment and Free Zones* [online]. 2015 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://www.gafi.gov.eg/English/StartaBusiness/InvestmentZones/Pages/Special-Economic-Zones.aspx>

Závěr

Přímé zahraniční investice jsou často tématem hlubokých rozepří mezi vyspělými a rozvojovými státy. Na jedné straně přinášejí naději, možnost nastartovat ekonomický růst prakticky ve všech odvětvích a ve svých důsledcích tak vytvořit nová pracovní místa a zlepšit životní úroveň obyvatel. Na druhé straně se setkávají s kritikou, často přirovnávající zahraniční investice k nové formě kolonizace, především tedy ze strany nadnárodních korporací. Obyvatelé určitých zemí si s příchodem zahraničního investora představí osobu, která chce drancovat přírodní bohatství jejich domovského státu a často skrze ekonomické páky vyvolat celospolečenské změny.

Oba tyto protikladné pohledy, jak již bylo v práci několikrát akcentováno, pak vyústí v konkrétní právní úpravu zahraničních investic. Pokusy sjednotit úpravu zahraničních investic do univerzální mezinárodní dohody se zatím setkaly s odporem a skončily větším či menším fiaskem. Jednou to byly neshody ohledně definic pojmů, jindy zase neshody ohledně garantovaných standardů zacházení s investicemi. Výjimkami z tohoto egoismu států se zdají být dohody regionálních organizací, z nichž pro nás nejvýznamnější je Lisabonská smlouva, zakládající nové pravomoci Evropské unie. Převážná většina států však stále, odvolávajíc se na postulát státní suverenity, upravuje zahraniční investice pomocí BITs a ve vnitrostátní sféře má stále svoji vlastní úpravu.

Konkrétně to pak znamená, že si určité státy zvolí cestu nejmenšího odporu a nastaví pro zahraničního investora tytéž podmínky, které platí pro domácí podnikatelské subjekty. Či se dokonce nejrůznějšími výhodami a pobídkami snaží přilákat zahraniční kapitál, což do jisté míry může diskriminovat subjekty domácí. Jiné státy naopak tok přímých zahraničních investic kontrolují do té míry, že podmiňují vstup na trh ať již založením joint ventures, či dokonce občanstvím hostitelského státu. Zvláštní ekonomické zóny pak mají cizí investory izolovat na uměle vytvořených ostrůvcích s vlastními privilegii. A zakládají tak, z rozličných důvodů, jakýsi dvojité režim státu ve státě. Z těchto nesourodých národních úprav potom vznikají spory ohledně zahraničních investic, nezdědka končící u mezinárodních arbitrážních tribunálů.

Egypt v průběhu poslední dekády několikrát změnil svůj postoj k zahraničním investicím. Došlo k proměně od prvních krůčků směrem na Západ za dob Mubarakovy administrativy v tzv. éře otevřených dveří, přes snahy Muslimského bratrstva uzavřít se vůči všemu neislámskému a inklinovat směrem k sunnitské části světa, až po aktuální

snahu prezidenta Sísího zvrátit nepřízeň zahraničních investorů a vrátit Egypt, leckdy pomocí odvážných megalomanských projektů, zpět na výsluní, přinejmenším to africké.

Egypt, který je druhou nejsilnější ekonomikou Afriky a 16. nejlidnatějším státem světa, má jistě v současné době co nabídnout. Jeho potenciál tkví jednak v jeho obyvatelstvu, jakožto kvalifikované a mladé pracovní síle, prahnoucímu po seberealizaci. Druhým lákadlem je pak jeho přírodní bohatství. Ne nadarmo se všechny významné západní společnosti snaží získat licence na uskutečnění vrtů v oblasti Zohr, největším nalezišti zemního plynu ve Středozemním moři. Příležitosti v oblasti energetiky, nejen pro české firmy, jsou pak možnou alternativou k pomalu utichajícímu boomu alternativních zdrojů energií v Evropě. A postupné uvolňování v oboru finančních služeb společně s vlnou privatizací na sebe při současném trendu liberalizace jistě také nenechají dlouho čekat. Stejně tak láká zahraniční investory urgentní bytová potřeba mladé egyptské generace a příležitosti budování nové infrastruktury.

Myslím si, že by se Západ neměl nechat při investicích v Egyptě odradit politickou nestabilitou posledních pěti let, přebujelou korupcí a dalšími problémy, proti kterým současná administrativa opravdu začala bojovat. Ve chvíli, kdy totiž západní investoři opustí tento trh, na jejich místo přijdou jiné subjekty. Stačí si vzpomenout na čínské investice jinde v Africe, či na zjevné snahy konzervativní Saudské Arábie přiblížit se Egyptu co nejblíže. V okamžiku, kdy se totiž začnou prosazovat tyto síly, Egypt se začne uzavírat. Jeho turistický ruch se pod tíhou případné islamizace země propadne do červených čísel a společenské zřízení se začne vracet směrem ke krátkému období vlády Muslimského bratrstva.

Mezinárodní investice by totiž v případě Egypta i jiných zemí měly také sloužit jako ekonomická diplomacie. Vzpomeňme si na snahy NGO vtěsnat do mezinárodních dokumentů týkajících se investic ustanovení o ochraně životního prostředí a lidských práv, či pozitivní společenské výsledky přítomnosti zahraničního kapitálu a know-how v Číně. Ve chvíli, kdy se totiž Západ k Egyptu otočí opět zády, může to mít nejen ekonomické ale i politické důsledky. A přitom stát, který leží na spojnici mezi Asií a Evropou a jehož Suezský průplav je jedna z největších dopravních tepen světa, toho má opravdu tolik co nabídnout.

Seznam zkratek

ASEAN - Sdružení národů jihovýchodní Asie

BIT - dvoustranná dohoda na ochranu a podporu investic

COMESA - Společný trh pro východní a jižní Afriku

ČNB – Česká národní banka

DCFTA – prohloubená a komplexní zóna volného obchodu

EU - Evropská unie

EUROMED - Unie pro Středomoří

FET - Standard spravedlivého a rovnoprávného zacházení

GAFI - General Authority for Investment

GAFTA - zóna volného obchodu pro vybrané státy v rámci Ligy arabských států

GATT - Všeobecná dohoda o clech a obchodu

HDP – hrubý domácí produkt

IBA – Mezinárodní advokátní komora

IBRD - Mezinárodní banku pro obnovu a rozvoj

ICSID, Středisko - Mezinárodní středisko pro řešení sporů z investic

Lisabonská smlouva, SFEU - Smlouva o fungování Evropské unie

MAI - Mnohostranná dohoda o investicích

MFNT – Doložka nejvyšších výhod

MIGA - Mnohostranná agentura pro investiční záruky

Newyorská úmluva - Úmluva o uznání a výkonu rozhodčích nálezů

NGO – nezisková organizace

OECD - Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj

PZI - přímé zahraniční investice

Soulská úmluva - Dohoda o Mnohostranné agentuře pro investiční záruky

TNK – Transnacionální korporace

UNCITRAL - Komise OSN pro mezinárodní obchodní právo

UNCTAD - Konference OSN o obchodu a rozvoji

Washingtonská úmluva - Úmluva o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států

WTO - Světová obchodní organizace

Seznam grafů a tabulek

Graf č. 1: Přímé zahraniční investice v procentech světového HDP	12
Graf č. 2: Světový tok přímých zahraničních investic (v milionech USD).....	13
Graf č. 3: Složení egyptské populace (rok 2015).....	53
Graf č. 4: Struktura egyptského hospodářství (dle podílu na HDP v roce 2014).....	55
Graf č. 5: Egyptský rozpočet (deficit).....	58
Graf č. 6: Zadluženost Egypta vůči zahraničí.....	60
Graf č. 7: Příliv přímých zahraničních investic do Egypta.....	61
Graf č. 8: Příliv přímých zahraničních investic do Egypta dle sektorů (2015).....	62
Graf č. 9: Největší příjemci zahraničních investic v Africe v letech 2013 a 2014.....	63
Tabulka č. 1: Vybrané makroekonomické údaje o Egyptě.....	57
Tabulka č. 2: Devizové rezervy Egypta.....	59

Seznam použité literatury

Monografie a další knižní publikace:

BĚLOHLÁVEK, Alexander J. Ochrana přímých zahraničních investic v energetice. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-392-9.

BJORKLUND, Andrea K a August REINISCH. International investment law and soft law. Cheltenham, UK: Edward Elgar Pub., c2012. ISBN 978-1-78100-321-3.

CARDOSO, Fernando Henrique; FALETTO, Enzo. *Závislost a rozvoj v Latinské Americe*. Praha: Oeconomia, 2007. ISBN 978-80-245-1223-5.

DURČÁKOVÁ, Jaroslava; MANDEL, Martin. *Mezinárodní finance*. 4., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Management Press, 2010. ISBN 978-80-7261-221-5.

GREENBERG, Simon, KEE, Christopher, WEERAMANTRY, J. Romesh. *International commercial arbitration: an Asia-Pacific perspective*. Cambridge: Cambridge University Press, 2011. ISBN 978-0-521-69570-1.

KRPEC, Oldřich; HODULÁK, Vladan. *Politická ekonomie mezinárodních vztahů*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2011. ISBN 978-80-210-5481-3.

KUNEŠOVÁ, Hana; KOCOUREK, Aleš; BEDNÁŘOVÁ, Pavla; CIHELKOVÁ, Eva; NOVÝ Miloš. *Světová ekonomika: nové jevy a perspektivy*. 3., přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-502-2.

LEAL-ARCAS, Rafael. *International trade and investment law: multilateral, regional and bilateral governance*. Cheltenham, UK: Edward Elgar, 2011. ISBN 978-0-85793-627-1.

MALENOVSKÝ, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné: obecná část a poměr k jiným právním systémům*. 6., upr. a dopl. vyd. Brno: Doplněk, 2014. ISBN 978-80-7380-531-9.

MCLACHLAN, Campbell, SHORE, Laurence, WEINIGER, Matthew. *International investment arbitration: substantive principles*. Oxford: Oxford University Press, 2007. ISBN 978-0-19-928664-5.

MOSES, Margaret L. *The Principles and Practice of International Commercial Arbitration*. 2nd Edition. New York: Cambridge; New York: Cambridge University Press, 2012. ISBN 9781107008786.

MUCHLINSKI, Peter, ORTINO, Federico a SCHREUER, Christoph. *The Oxford handbook of international investment law*. Oxford: Oxford University Press, 2008. ISBN 978-0-19-923138-6.

- ONDŘEJ, J.: *Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní*, 5. rozšířené vydání, Plzeň: A. Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-506-7.
- REED, Lucy, PAULSSON, Jan, BLACKABY, Nigel. *Guide to ICSID Arbitration*. The Hague: Kluwer Law International, 2004. ISBN 978-9041120939.
- REINISCH, August. *Standards of investment protection*. Oxford: Oxford University Press, 2008. ISBN 978-0-19-954744-9.
- SCHILL, Stephan. *The multilateralization of international investment law*. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2009. ISBN 978-0-521-76236-6.
- SORNARAJAH, M. *The international law on foreign investment*. 3rd ed. Cambridge: Cambridge University Press, 2010. ISBN 978-0-521-74765-3.
- STIGLITZ, Joseph E. *Globalization and Its Discontents*. New York: W.W. Norton, 2002. a ONEAL John R.; ONEAL Frances H., *Hegemony, Imperialism, and the Profitability of Foreign Investments*, International Organization, vol. 42 (1988)
- SUBEDI, Surya P. *International investment law: reconciling policy and principle*. 2nd ed. Oxford: Hart Publishing, 2012. ISBN 978-1-84946-245-7.
- ŠTURMA, Pavel, BALAŠ, Vladimír. *Ochrana mezinárodních investic v kontextu obecného mezinárodního práva*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2012. ISBN 978-80-87146-55-2.
- ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní dohody o ochraně investic a řešení sporů*. 2. dopl. vyd. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-7201-709-6.
- ŠTURMA, Pavel; BALAŠ, Vladimír. *Mezinárodní ekonomické právo*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013. Beckova edice právo. ISBN 978-80-7179-069-3.
- VAN HARTEN, Gus. *Investment treaty arbitration and public law*. Oxford: Oxford University Press, 2008. ISBN 978-0-19-955214-6.
- VERHOUSEL, Gaëtan. *National treatment and WTO dispute settlement: adjudicating the boundaries of regulatory autonomy*. Oxford: Hart, 2002. ISBN 1-84113-299-3.

Internetové zdroje

Internetové články:

A bigger, better Suez Canal: But is it necessary? *The Economist* [online]. Káhira, **2015** [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://www.economist.com/news/middle-east-and-africa/21660555-it-necessary-bigger-better-suez-canal>

AYAD, Muhammad. Investment Law amendments nullify 20 lawsuits against government contracts, raising corruption fears. *Daily News Egypt* [online]. **2014** [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://www.dailynewsegypt.com/2014/05/10/investment-law-amendments-nullify-20-lawsuits-government-contracts-raising-corruption-fears/>

BADAWY, Tarek. Egypt's special investment law and the Suez Canal Special Economic Zone: A positive prospect for future investment. *Egypt Ministry of Foreign Affairs Blog* [online]. **2015** [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <https://mfaegypt.org/2015/10/03/egypts-special-investment-law-and-the-suez-canal-special-economic-zone-a-positive-prospect-for-future-investment/>

BAHAA-ELDIN, Ziad. Egypt: The investment law predicament. *Ahram Online* [online]. **2015** [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://english.ahram.org.eg/NewsContentP/4/130844/Opinion/Egypt-The-investment-law-predicament.aspx>

BLACK, J. S., MORRISON, A. J. Whether They are "Born or Made," Global Leaders Share Four Fundamental Capabilities. *The European Business Review* [online]. **2015** [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: <http://www.europeanbusinessreview.com/?p=7026#>

BROŽ, Jan. Obří solární arbitráž se rozdrolila na sedm sporů, firmy bojují zvláště. *Idnes.cz: Ekonomika* [online]. **2014** [cit. 2016-04-01]. Dostupné z: http://ekonomika.idnes.cz/solarni-arbitraz-se-droli-firmy-musi-bojovat-zvlast-f9q/ekonomika.aspx?c=A140418_210903_ekonomika_zt

Construction industry in Egypt to grow by 8% in 2016 says report. *Construction Review Online* [online]. **2015** [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://constructionreviewonline.com/2015/12/construction-industry-in-egypt-to-grow-by-8-in-2016-says-report/>

Česko chce stavět jaderné bloky v Egyptě a Jordánsku. Spolupracovat má s ruským Rosatomem. *BusinessInfo.cz: Oficiální portál pro podnikání a export* [online]. Káhira, 2016 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/cesko-chce-stavet-jaderne-bloky-v-egypte-a-77721.html>

Egypt a Saúdská Arábie se sblíží. Spojí je i most přes Rudé moře. *BusinessInfo.cz: Oficiální portál pro podnikání a export* [online]. Káhira, 2016 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/egypt-a-saudska-arabie-se-sblizuji-spoji-je-i-most-77745.html>

Egypt a Saúdská Arábie založí společný investiční fond, vloží do něj 380 miliard. *E15.cz* [online]. 2016 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/zahranicni/ekonomika/egypt-a-saudska-arabie-zalozi-spolecny-investicni-fond-vlozi-do-nej-380-miliard-1286923>

Egypt představil ekonomickou reformu, zavede i daň z přidané hodnoty. *E15.cz* [online]. 2016 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/zahranicni/ekonomika/egypt-predstavil-ekonomickou-reformu-zavede-i-dan-z-pridane-hodnoty-1283058>

Egypt won't float currency until FX reserves reach at least \$25 bln: CBE Governor. *Ahram Online* [online]. 2016 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/3/12/188204/Business/Economy/Egypt-wont-float-currency-until-FX-reserves-reach-.aspx>

Egypt/US: Obama Should Press Mubarak on Rights. *Human Rights Watch* [online]. Káhira, 2009 [cit. 2016-05-24]. Dostupné z: <https://www.hrw.org/news/2009/06/02/egypt/us-obama-should-press-mubarak-rights>

GALLUS, Nick. Protection of U.S. Nongovernmental Organizations in Egypt Under the Egypt-U.S. Bilateral Investment Treaty. *The International Journal of Not-for-Profit Law* [online]. 2012(14) [cit. 2016-03-31]. Dostupné z: <http://www.icnl.org/research/journal/vol14iss3/art2.html>

HÁJEK, Adam a Iveta POLOCHOVÁ. Egyptský prezident Mubarak rezignoval, zemi povede armáda. *IDnes.cz* [online]. 2011 [cit. 2016-05-24]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/egyptsky-prezident-mubarak-rezignoval-zemi-povede-armada-p3b/zahranicni.aspx?c=A110211_170907_zahranicni_aha

HARDING, Henry. Analysis: Egypt's economy 5 years after the revolution. *Middle East Eye*[online]. 2016 [cit. 2016-05-24]. Dostupné z: <http://www.middleeasteye.net/news/analysis-egypts-economy-5-years-after-revolution-1084797209>

Islamisté v Egyptě hlásí vítězství. Prosadili ústavu. *LIDOVKY.cz* [online]. **2012** [cit. 2016-05-24]. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/zpravy-svet.aspx?c=A121216_111255_In_zahranici_mc

KOSTKA, Vladimír. Mezinárodní investiční spory před obecnými soudy? *Bulletin-advokacie.cz*[online]. 2013 [cit. 2016-03-31]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/mezinarodni-investicni-spory-pred-obecnymi-soudy#ftn15>

MAGDY, Youssef. DP World to construct second dock at Sokhna port. *Almal News - Business and Policy* [online]. **2015** [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://en.almalnews.com/Pages/StoryDetails.aspx?ID=1610#.V0WW8vmLTX4>

Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj. *Epravo.cz*[online]. 2001 [cit. 2016-03-31]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/mezinarodni-banka-pro-obnovu-a-rozvoj-4037.html>

MILENKOVIČOVÁ, Ivana. V čele Egypta stanul polní maršál, který pučem svrhl vládu islamistů. *IDNES.cz* [online]. **2014** [cit. 2016-05-24]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/egypt-sisi-prezident-prisaha-dj4-/zahranicni.aspx?c=A140608_122653_zahranicni_aha

NASR, Reem. Airliner tragedy, and Egypt's reaction, knocks tourism. *CNBC* [online]. **2015** [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://www.cnbc.com/2015/11/10/airliner-tragedy-and-egypts-reaction-knocks-tourism.html>

NOVOTNÝ, Pavel. Protesty, 16 obětí, ultimáta. Probíhá v Egyptě "měkký" puč? *LIDOVKY.cz* [online]. **2013** [cit. 2016-05-24]. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/nepokoje-v-egypte-co-se-deje-a-co-se-bude-dit-dal-f4y-/zpravy-svet.aspx?c=A130703_100154_In_zahranici_mtr

PETŘÍČEK, Martin. Ať žije znárodnování!. *Ekonom* [online]. 2012 [cit. 2016-03-13]. Dostupné z: <http://ekonom.ihned.cz/c1-55967310-at-zije-znarodnovani>

Ramping up gas production in Egypt. *Oxford Business Group* [online]. 2016 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://www.oxfordbusinessgroup.com/news/ramping-gas-production-egypt>

RÁŽ, Martin. Egypt: Revoluční právní uklidnění? *Havel Holásek partners advokátní kancelář*[online]. 2015 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://www.havelholasek.cz/cs/publikace-media/clanky-a-rozhovory/38-fuze-a-akviziceobchodni-pravo/498-martin-raz>

Rozhodčí pravidla UNCITRAL. *Epravo.cz* [online]. 2001 [cit. 2016-04-01]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/rozhodci-pravidla-uncitral-4032.html?mai>

SALAH, Fatma. Egypt: New Investment Law – ADR for Investor-State Disputes. *Wolters Kluwer Arbitration Blog* [online]. **2015** [cit. 2016-05-25].

Dostupné z: <http://kluwerarbitrationblog.com/2015/04/14/egypt-new-investment-law-adr-for-investor-state-disputes/>

Saudi Arabia's long game in Egypt. *Oxford Business Group* [online]. 2016 [cit. 2016-05-25].

Dostupné z: <http://www.oxfordbusinessgroup.com/news/saudi-arabia%E2%80%99s-long-game-egypt>

SHENKER, Jack. Sharm el-Sheikh rumbles with grand promises of the international elite. *The Guardian* [online]. **2015** [cit. 2016-05-25].

Dostupné z: <http://www.theguardian.com/world/2015/mar/15/egyot-sharma-el-sheikh-rumbles-grand-promises>

Sisi designates Suez Canal area a special economic zone. *Mada Masr* [online]. 2015 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://www.madamasr.com/news/economy/sisi-designates-suez-canal-area-special-economic-zone>

The Santa Elena Case: Two Steps Forward, Three Steps Back. *American Review of International Arbitration* [online]. 1999, **1999**(10) [cit. 2016-04-01]. Dostupné z:

<http://www.jurispub.com/The-Santa-Elena-Case-Two-Steps-Forward-Three-Steps-Back-ARIA-Vol-10-No-3-1999.html>

VILJOEN, Christie. South African economy not the second largest in Africa anymore. *KPMG South Africa blog* [online]. 2016 [cit. 2016-05-24].

Dostupné z: <http://www.sablog.kpmg.co.za/2016/05/south-africa-slips-to-third-largest-economy-on-the-continent/>

VOTRUBA, Jan. Eni objevilo největší naleziště zemního plynu ve Středozezemním moři.

OENERGETICE.cz [online]. **2015** [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://oenergetice.cz/plyn/eni-objevilo-nejvetsi-naleziste-zemniho-plynu-ve-stredozemnim-mori/#>

Zaorálek chce pomoci stabilizovat Egypt, do Káhiry přivezl české zbrojaře. *BusinessInfo.cz: Oficiální portál pro podnikání a export* [online]. Káhira, 2016 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z:

<http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/zaoralek-chce-pomoci-stabilizovat-egypt-do-kahiry-75687.html>

ŽÁK, Michal a Petr JEMELKA. Mursí už nevládne, egyptská armáda ho sesadila. *Aktuálně.cz* [online]. 2013 [cit. 2016-05-24]. Dostupné z: <http://zpravy.aktualne.cz/zahranici/mursi-uz-nevladne-egyptska-armada-ho-sesadila/r~i:article:784300/>

Další internetové zdroje:

A Resilient Economy With Real Opportunities For Growth. *Egypt the Future* [online]. 2015 [cit. 2016-05-24].

Dostupné z: <http://www.egyptthefuture.com/blog/resilient-economy-real-opportunities-growth/>

British Embassy Cairo. *Egypt - economic update - January 2015* [online]. Káhira: Foreign & Commonwealth Office and UK Trade & Investment [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/publications/egypt-economic-update-january-2015/egypt-economic-update-january-2015>

Corruption by Country / Territory: Egypt. *Transparency International* [online]. 2015 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <https://www.transparency.org/country/#EGY>

Country Comparison. *The World Factbook* [online]. Spojené státy americké: Central Intelligence Agency, 2015 [cit. 2016-05-24]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/rankorder/rankorderguide.html>

CROKER, Angela. Renewable energy in Egypt: hydro, solar and wind. *Norton Rose Fulbright* [online]. 2013 [cit. 2016-05-25].

Dostupné z: <http://www.nortonrosefulbright.com/knowledge/publications/74735/renewable-energy-in-egypt-hydro-solar-and-wind>

Department of State - USA. *Egypt Investment Climate Statement 2015* [online]. 2015, [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://www.state.gov/documents/organization/241756.pdf>

Doing Business 2016: Economy Profile 2016 Egypt, Arab Rep. [online]. World Bank Group, 2016, [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/egypt/~/_media/giawb/doing%20business/documents/profiles/country/EGY.pdf?ver=3

Doing Business in Egypt: A tax and legal guide. *PricewaterhouseCoopers* [online]. 2016, [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <https://www.pwc.com/m1/en/tax/documents/doing-business-guides/egypt-tax-and-legal-doing-business-guide.pdf>

Economy Rankings. *World Bank Group: Doing Business - Measuring Business Regulations*[online]. 2016 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://www.doingbusiness.org/rankings>

Egypt Bilateral Investment Treaty. *U.S. Department of State* [online]. 1992 [cit. 2016-03-31]. Dostupné z: <http://www.state.gov/documents/organization/43559.pdf>

Egypt: Amendments to the Investment Law provide reduced customs duties, low cost land and other incentives. *PricewaterhouseCoopers* [online]. 2016, [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <https://www.pwc.com/m1/en/tax/documents/amendments-to-egyptian-investment-law-and-executive-regulations.pdf>

Egypt: Foreign investment. *Santander Trade Portal* [online]. [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <https://en.santandertrade.com/establish-overseas/egypt/foreign->

Egypt: Investiční klima. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. **2015** [cit. 2016-05 24]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/egypt/ekonomika/investicni_klima.html

Egypt: Thales wins the first section of the ambitious modernisation programme for the main line network. *Thales* [online]. 2013 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <https://www.thalesgroup.com/en/worldwide/transportation/press-release/egypt-thales-wins-first-section-ambitious-modernisation>

Egypt: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled. *BusinessInfo.cz: Oficiální portál pro podnikání a export* [online]. Káhira, 2015 [cit. 2016-05-24]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/egypt-zakladni-charakteristika-teritoria-18198.html>

Foreign direct investment inflows to Africa remained stable in 2014, UN Report says. *United Nations Conference on Trade and Development* [online]. Ženeva, 2015 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://unctad.org/en/pages/PressRelease.aspx?OriginalVersionID=250>

Historic background. *Suez Canal Special Economic Zone* [online]. 2016 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://www.sczone.com.eg/English/aboutsczone/Pages/historic-information.aspx>

IMF Communications Department: Transcript of Middle East and Central Asia (MCD) Press Briefing on MCD Economic Outlook Update. *International Monetary Fund* [online]. **2016** [cit. 2016-05-25].

Dostupné z: <http://www.imf.org/external/np/tr/2016/tr041516c.htm>

Inside Egypt: Geography. *Arab Republic of Egypt Ministry of Foreign Affairs* [online]. 2010 [cit. 2016-05-24].
Dostupné z: <http://www.mfa.gov.eg/English/InsideEgypt/Geography/Pages/default.aspx>

International Bank for Reconstruction and Development. *The World Bank* [online]. 2014 [cit. 2016-03-31]. Dostupné z: <http://www.worldbank.org/en/about/what-we-do/brief/ibrd>

International Reserves and Reserve Template. *Central Bank of Egypt* [online]. Káhira [cit. 2016-05-25]. Dostupné z:
<http://www.cbe.org.eg/English/Economic+Research/SDDS/International+Reserves+and+Reserve+Template/>

Investiční pozice a zadluženost České republiky vůči zahraničí k 31. 12. 2015. *Česká národní banka* [online]. [cit. 2016-05-25]. Dostupné z:
https://www.cnb.cz/cs/statistika/platebni_bilance_stat/investicni_pozice/ip_komentar.html

Investment Policy Hub: Bilateral Investment Treaties - Egypt. *UNCTAD* [online]. 2013 [cit. 2016-03-31]. Dostupné z: <http://investmentpolicyhub.unctad.org/IIA/CountryBits/62>

Investment Policy Hub: International Investment Agreements Navigator. *UNCTAD* [online]. 2013 [cit. 2016-03-31]. Dostupné z: <http://investmentpolicyhub.unctad.org/IIA>

Investment Regimes: Free Zones. *General Authority for Investment and Free Zones* [online]. 2015 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z:
<http://www.gafi.gov.eg/English/StartaBusiness/InvestmentZones/Pages/FreeZones.aspx>

Investment. *Delegation of the European Union to Egypt* [online]. [cit. 2016-05-25]. Dostupné z:
http://eeas.europa.eu/delegations/egypt/eu_egypt/trade_relation/investment/index_en.htm

Legal Research Guide: Egypt. *Library of US Congress* [online]. Washington, DC, 2015 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <https://www.loc.gov/law/help/legal-research-guide/egypt.php>

Ministerstvo Financí ČR: Přehled platných dohod o podpoře a ochraně investic. *Ministerstvo Financí ČR* [online]. 2013 [cit. 2016-03-31].
Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/legislativa/dohody-o-podpore-a-ochrane-investic/prehled-platnych-dohod-o-podpore-a-ochra>

O společnosti. *Pegas Nonwovens* [online]. [cit. 2016-05-24]. Dostupné z:
<http://www.pegas.cz/o-spolecnosti-pegas-nonwovens>

OECD Benchmark Definition of Foreign Direct Investment [online]. 4. ed. Paris: Organization for Economic Cooperation and Development., 2008 [cit. 2016-03-13]. ISBN 978-926-4045-736. Dostupné z: <http://www.oecd.org/daf/inv/investmentstatisticsandanalysis/40193734.pdf>

OECD. *Dispute settlement provisions in international investment agreements: A large sample survey* [online]. Paris, France, 2012 [cit. 2016-04-01]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/investment/internationalinvestmentagreements/50291678.pdf>

Přímé zahraniční investice za rok 2010 [online]. Česká Národní Banka, Sekce měnová a statistiky: Odbor platební bilance, 2011, 2010 [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/statistika/platebni_bilance_stat/publikace_pb/pzi/PZI_2010_CZ.pdf

Srovnávací tabulka ratingového ohodnocení vybraných zemí. *Česká národní banka* [online]. 2016 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/mezinarodni_vztahy/rating/

ŠTĚRBOVÁ, Ludmila. Investiční regulatorní prostředí a Evropská unie. *Současná Evropa* [online]. Centrum evropských studií, 2013, **2013**(2) [cit. 2016-03-31]. Dostupné z: <http://www.vse.cz/se/79>

Trading Economics: Egypt Economic Indicators. *Trading Economics* [online]. [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://www.tradingeconomics.com/egypt/indicators>

TURNER, Rochelle. *Travel & Tourism Economic Impact 2015: Egypt* [online]. World Travel & Tourism Council, [cit. 2016-05-24]. Dostupné z: <https://www.wttc.org/-/media/files/reports/economic%20impact%20research/countries%202015/egypt2015.pdf>

U.S. Commercial Service. *Doing Business in Egypt: 2015 Country Commercial Guide for U.S. Companies* [online]. Department of Commerce - USA, 2015, [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://photos.state.gov/libraries/egypt/5/business/2015EgyptCCG.pdf>

UK Trade & Investment. *Doing business in Egypt* [online]. 2013, [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <https://www.paltrade.org/upload/multimedia/admin/2014/06/538eeeb23ea03.pdf>

UNCTAD Stat. - Foreign Direct Investment: Inward and Outward Flows and Stock, Annual, 1975-2014. Dostupné z: <http://unctadstat.unctad.org/wds/ReportFolders/reportFolders.aspx>

UNCTAD, *Scope and Definition, Series on Issues in International Investment Agreements II* UNCTAD/DIAE/IA/2010/2 Dostupné z: <http://unctad.org/en/pages/PublicationArchive.aspx?publicationid=354>

Understanding Ratings. *S&P Global Ratings* [online]. [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: http://www.spratings.com/en_US/understanding-ratings#firstPage

Unie pro Středomoří. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. 2011 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/cr_v_evrope/vnejsi_vztahy_eu/vychodni_partnerstvi/unie_pro_stredomori.html

Who We Are: MIGA Member Countries. *Multilateral Investment Guarantee Agency* [online]. 2015 [cit. 2016-03-31]. Dostupné z: <https://www.miga.org/who-we-are/member-countries/>

Who We Are: Overview. *Multilateral Investment Guarantee Agency* [online]. 2015 [cit. 2016-03-31]. Dostupné z: <https://www.miga.org/who-we-are>

World Development Indicators. *The World Bank* [online]. [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=2&country=EGY&series=&period>

World Economic and Financial Surveys: World Economic Outlook Database [online]. International Monetary Fund, 2016 [cit. 2016-05-24]. Dostupné z: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2016/01/weodata/index.aspx>

ZHIHUA ZENG, Douglas. Global Experiences with Special Economic Zones: With a Focus on China and Africa. *World Bank: Trade and Competitiveness Global Practice* [online]. 2015, [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/Event/Africa/Investing%20in%20Africa%20Forum/2015/investing-in-africa-forum-global-experiences-with-special-economic-zones-with-a-focus-on-china-and-africa.pdf>

Rozhodčí nálezy:

Fedax N.V. v. The Republic of Venezuela, ICSID Case No. ARB/96/3

Salini v. Morocco, Decision on Jurisdiction, 23 July 2001, 42 ILM, (2003) 609

Nottenbohm (Lichtenstein v. Guatelamala ICJ 1955 Rep 4)

Hussein Nuaman Soufraki v. The United Arab Emirates, ICSID Case No. ARB/02/7

Emilio Agustín Maffezini v. Kingdom of Spain, ICSID Case No. ARB/97/7

Compañía del Desarrollo de Santa Elena S.A. v. Republic of Costa Rica, ICSID Case No. ARB/96/1

Middle East Cement Shipping and Handling Co. S.A. v. Arab Republic of Egypt, ICSID Case No. ARB/99/6

Bayindir Insaat Turizm Ticaret Ve Sanayi AS v. Islamic Republic of Pakistan, ICSID Case No. ARB/03/29 (ICSID 2005)

Právní předpisy:

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 128/1994 Sb., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Egyptskou arabskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic

Sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 574/1992 Sb., o sjednání Dohody mezi Československou socialistickou republikou a Hospodářskou unií belgicko-lucemburskou o vzájemné podpoře a ochraně investic

Sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 420/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států

Sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 373/1990 Sb. a č. 500/1992 Sb., o přístupu České a Slovenské Federativní Republiky k dohodě o Mezinárodním měnovém fondu, k Dohodě o Mezinárodní bance pro obnovu a rozvoj, k Dohodě o Mezinárodní finanční korporaci, k Dohodě o Mnohostranné agentuře pro investiční záruky a k Dohodě o Mezinárodním sdružení pro rozvoj

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 1991/1995 Sb., o sjednání Dohody o zřízení Světové obchodní organizace (WTO)

Vyhláška Ministra zahraničních věcí č. 74/1959 Sb., o Úmluvě o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů

Zákon č. 180/2005 Sb., o podpoře výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů energie a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Konsolidované znění Smlouvy o fungování EU

Dostupné z: http://www.euroskop.cz/gallery/54/16334-fungovani_eu.pdf

Law No. 8 of 1997 On Investment Guarantees and Incentives.

Ministry of Investment: The Arab Republic Of Egypt [online]. [cit. 2016-05-25].

Dostupné z: <http://www.investment.gov.eg/content/EN/macro/investmentlawno8en.pdf>

Law No.159/1981 On Joint Stock Companies, Partnerships Limited By Shares & Limited liability Companies. *Ministry of Investment: The Arab Republic Of Egypt* [online]. [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://www.investment.gov.eg/content/EN/macro/Lawno159oftheyear1981En.pdf>

Capital Market Law No. 95 of 1992. *International Money Laundering Information Network* [online]. [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: https://www.imolin.org/doc/amlid/Egypt/Egypt_Capital_Market_Law_1992.pdf

Law No. 155 Of 1998 Regulating The Private Sector's Participation In The Capital Of Public Sector Banks. *Assolombarda Confindustria Milano Monza e Brianza* [online]. [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: http://www.assolombarda.it/fs/2006531105719_78.pdf, str. 2

Insurance Law No. 10 of 1981. *Ragy & Partners Law Firm* [online]. [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: http://www.ragylaw.com/~rplfeg/images/file/Insurance%20Law%20No_%2010%20of%201981.pdf

Klíčová slova:

Přímé zahraniční investice, Ochrana investic, Egyptské investiční prostředí

Key words:

Foreign direct investment, Protection of investment, Egyptian investment environment

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá problematikou přímých zahraničních investic a to jak z ekonomického, tak právního hlediska. Tyto pak ilustruje na egyptském investičním prostředí.

Co se struktury práce týče, první kapitola blíže seznamuje s povahou a významem přímých zahraničních investic ve světové ekonomice. Další dvě kapitoly se zabývají pojmy investice a investor jak z ekonomického, tak právního hlediska. Právě vymezení těchto dvou pojmů bývá v mezinárodních dokumentech jedním z klíčových prvků, určujících rozsah práv a povinností podle mezinárodních dohod na ochranu investic.

Čtvrtá kapitola se věnuje pro investice významné právní úpravě, a to dvoustranným dohodám o ochraně a podpoře investic. Pátá kapitola pak v této návaznosti osvětluje problematiku druhého, neméně významného typu smluv, kterými jsou mnohostranné mezinárodní smlouvy týkající se investic. Zde jsou zmíněny jednak neúspěšné snahy o vytvoření univerzální multilaterální dohody týkající se mezinárodních investic, dále vliv Lisabonské smlouvy na zahraniční investice, dílčí dohody v oblasti mezinárodních investic a organizace působící v oblasti mezinárodního investičního prostředí. Kapitola šestá potom přibližuje problematiku standardů zacházení s investicemi. Sedmá kapitola rozebírá nejčastější příčiny investičních sporů a osmá, poslední teoretická kapitola, nabízí jejich řešení.

Praktická část práce se již blíže věnuje konkrétní analýze na příkladu Egypta. Devátá kapitola se zabývá egyptským investičním prostředím. V rámci této je nastíněn vliv politických turbulencí na přímé zahraniční investice v Egyptě a charakterizováno egyptské hospodářství i s jeho aktuálními problémy. Poslední kapitola se již zabývá čistě investicemi v Egyptě a jejich právní úpravou. Ve svém rámci představuje nejprve pozitiva a negativa egyptského investičního prostředí a nastiňuje i případná rizika. Dále nabízí investičně zajímavé obory egyptské ekonomiky a v posledních dvou podkapitolách blíže rozebírá egyptský investiční zákon a systém zvláštních ekonomických zón.

Konkrétním přínosem práce je pak analýza egyptského právního prostředí týkající se mezinárodních investic a jeho investičního klimatu obecně. A vzhledem k rostoucímu objemu investic českých společností v oblasti pak také určitá doporučení pro investory české.

Abstract

The purpose of this thesis is to look at economic and legal aspects of foreign direct investment (hereinafter also referred to as FDI) on the example of Egypt, which is one of the key economic and political players in the Middle East and North Africa. The paper is composed of two parts. First part is dealing with the theoretical aspects of FDI. Chapter one is introductory and explains the nature and role of FDI in global economy. Next two chapters address the important issue of definition of investment and investor. The legal definition of these two terms is usually the key issue in the international documents concerning foreign direct investment. Fourth chapter deals with the bilateral investment treaties, which are so far the most relevant instrument governing the international investment. Chapter five deals with the unsuccessful attempts to establish universal international treaty concerning investment, influence of the Lisbon treaty on given issue and international organizations in the field of international investment. Chapter six concentrates on the issue of investment treatment standards. Seventh chapter investigates the most common causes of investment disputes and eighth chapter suggests possible means of their resolution.

Second practical part deals more closely with factual Egyptian examples. Ninth chapter looks at Egyptian investment environment. The chapter concentrates on the influence of political turbulences on the FDI in Egypt and focuses on Egyptian economy including its present problems. The last tenth chapter deals solely with the investment in Egypt and its legislation. The chapter firstly introduces the positives and negatives of investment in Egypt and warns against possible risks. Then offers the most interesting sectors of Egyptian economy for investment. And in its last two parts analyses Egyptian investment law and the system of special economic zones.

The practical outcome of this work is analysis of Egyptian legislature concerning international investment and description of its investment environment in general. The thesis can also serve as possible recommendation for Czech and other businessmen intending to invest in Egypt.